

1572.

JOHANNA MYKKÄNEN

POIKIEN, ISIEN JA ISOISIEN USKOMUKSIA
KASVATUKSESTA

Pro gradu -tutkielma
Kevät 1999
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä

Mykkänen Johanna. POIKIEN, ISIEN JA ISOISIEN USKOMUKSIA KASVATUKSESTA. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 1999. 95 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja kuvailla eri ikäisten miesten uskomuksia kasvatuksesta. Uskomusten kuvailemisen lisäksi selvitettiin sitä, eroaako miesten kasvatususkomukset tytöistä ja pojista ja siirtyvätkö miesten uskomukset kasvatuksesta sukupolvelta toiselle.

Tutkimuksessa käytettiin avoimen yliopiston opiskelijoiden vuosina 1996-1997 keräämää haastatteluaineistoa. Opiskelijat haastattelivat kolmea toisilleen sukua olevaan henkilöä. Koko aineistosta poimittiin tähän aineistoon 49 miestä, joiden ikä vaihteli vuosien 18 ja 97 välillä. Miehet muodostivat 23 isien ja poikien välistä lineaarista sukupolviketjua. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineistoa analysoitiin laadullisin keinoin.

Tulosten mukaan miehet pitivät tärkeinä tekijöinä kasvatuksessa kurin pitämistä sekä rajojen ja sääntöjen asettamista. Niiden lisäksi miehet toivat esille ohjaavan kasvatuksen, aikuisen esimerkin, lapsen huomioonottamisen, vastuun sekä itsenäistymisen tukemisen kasvatusprosessissa. Miehet korostivat myös lapsen iän ja kehitystason huomioimista sekä tilanteen mukaan toimimista.

Osa miehistä uskoi, että tyttöjä ja poikia tulee kasvattaa eri tavoin. Kasvatuserot nähtiin johtuviksi toisaalta kulttuurista ja perinteistä ja toisaalta tyttöjen ja poikien erilaisista luonteista. Osa miehistä oli puolestaan sitä mieltä, että molemmille sukupuolille kuuluu samanlainen kasvatus eikä eroavuuksia ole. Aineistosta löytyi myös miehiä, jotka toivat esille, että tyttöjen ja poikien kasvatuksessa tulee olla samat tavoitteet ja päämäärät, mutta keinot olisivat erilaisia. Miehet pitivät kasvatuksessa tärkeämpänä lapsen yksilöllisyyttä kuin lapsen sukupuolta, joten kasvatus tulisi miettiä jokaisen lapsen kohdalla erikseen.

Kasvatususkomukset näyttivät siirtyvän jossain määrin sukupolvelta toiselle, mutta toisaalta niissä oli havaittavissa myös muutoksia. Kasvatususkomusten toimivuutta, käyttökelpoisuutta ja ajankohtaisuutta punnittiin ja muutettiin niin elämän- kuin lastenhoitokokemuksen karttuessa sekä yhteiskunnan ja kulttuuristen tottumusten muuttuessa. Uskomukset tyttöjen ja poikien kasvatuksesta, kurin pitäminen sekä neuvojen ja ohjeiden antaminen näyttivät tämän aineiston mukaan miehillä siirtyvän sukupolvelta toiselle. Nuorimmat sukupolvet eivät kuitenkaan korostaneet aikuisen toimivaltaa tai ruumiillista kuritusta, vaan nämä korostivat vanhempia sukupolvia enemmän lapsen aktiivisuuden tukemista ja vastuun antamista lapselle.

Avainsanat: uskomukset, sukupolvet, kasvatus

SISÄLLYS

1 “POJASTA POLVI PARANEE”	5
2 KASVATUSUSKOMUKSET	8
2.1 Uskomuksen käsite sekä suhde tietoon	8
2.2 Kasvattajien kasvatususkomuksiin vaikuttavia tekijöitä	11
2.2.1 Etnoteoriat eli kulttuuriset uskomussysteemit	11
2.2.2 Kokemus, kasvatustavoitteet ja sosioekonominen asema	12
2.3 Kasvatususkomukset kasvattajien ohjenuorina	15
2.3.1 Kasvatususkomusten suhde käytäntöön	15
2.3.2 Uskomuksia lapsista, kasvatuksesta ja kehityksestä	16
2.4 Lapsen sukupuolen vaikutus vanhempien kasvatususkomuksiin	22
3 USKOMUKSET JA SUKUPOLVET	26
3.1 Perheen sisäinen sukupolvijärjestys	26
3.2 Kasvatususkomusten siirtyminen sukupolvelta toiselle	28
3.2.1 Eroja ja yhtäläisyyksiä eri sukupolvien kasvatususkomuksissa	28
3.2.2 Uskomuksia ylläpitävät ja niitä muuttavat tekijät	29
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA -ONGELMAT	35
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
5.1 Aineisto	36
5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston luotettavuus	38
5.2.1 Aineistonkeruun vahvuuksia ja heikkouksia	38
5.2.2 Sukupolvi- ja uskomustutkimusten sudenkuoppia	42
5.3 Aineiston analysointi	44
6 TULOKSET	47
6.1 Miesten kasvatususkomuksia	47
6.1.1 Miesten kasvatususkomuksien teemat	47
6.1.2 Lapsen luonteenpiirteet kasvatusta suuntaavina tekijöinä	55

6.1.3 Lapsen sukupuoli kasvatususkomuksia määrittävänä tekijänä	56
6.2 Siirtyvätkö miesten uskomukset kasvatuksesta sukupolvelta toiselle?	63
6.2.1 Kasvatuksen muuttuminen miesten kertomana	63
6.2.2 Kasvatususkomusten siirtyminen kolmessa sukupolvessa ja kolmessa esimerkissä	66
6.2.3 Kasvatususkomusten siirtyminen vanhimmalta sukupolvelta keskimmäi- selle sukupolvelle	69
6.2.4 Kasvatususkomuksen siirtyminen keskimmäiseltä sukupolvelta nuorim- malle sukupolvelle	71
7 POHDINTA	75
7.1 Miesten kasvatususkomusten tarkastelua	75
7.2 Kasvatususkomusten muuttuminen ja siirtyminen “isältä pojalle”	81
LÄHTEET	86

1 “POJASTA POLVI PARANEE”

“Nuorna vitsa väännettävä”
“Mies tulee räkänokastakin, muttei tyhjän naurajasta”
“Joka kuritta kasvaa se kunniaa kuolee”

Nämä ovat esimerkkejä sukupolvelta toiselle suullisen perimätiedon kautta siirtyneistä arkiuskomuksista. Onko isovanhempiemme käyttämällä sananlaskuilla ja arkiuskomuksilla enää todellisuus pohjaa tämän päivän vanhemmuus- ja kasvatuskulttuurissa? Ovatko mielikuvat kasvatuksesta muuttuneet, vai onko niitä vain hiottu ajan henkeen sopiviksi?

Kasvatususkomusten tutkiminen on tärkeää, jotta voidaan paremmin ymmärtää ja selittää vanhempien toimintatapoja ja käyttäytymistä sekä niiden vaikutusta lapsiin. Vanhempien kasvatususkomukset ovat myös osa lapsen kasvun ja kehityksen kontekstia, osa sitä todellisuutta jossa lapset elävät. Tässä tutkimuksessa keskitytään kasvatususkomuksiin, joilla tarkoitetaan tietyssä kulttuurisessa yhteisössä rakentunutta ymmärrystä lapsesta, lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta (Harkness & Super 1996, 2). Kasvatususkomuksiin vaikuttavat niin kulttuuriset arvot ja normit, kuin mikrotasolla vanhemman tieto ja kokemus lapsista sekä hänen henkilökohtaiset tunteensa ja tavoitteensa. Kasvatususkomuksissa yhdistyy tieteellinen tieto, arkipäivän ajatukset sekä niin sanottu “maalaisjärjen käyttö”.

Uskomusten merkitystä ihmisten valintoja ja toimintaa suuntaavina tekijöinä on alettu viime vuosikymmeninä korostaa yhä enemmän. Jokaisella yksilöllä on uskomusjärjestelmä, joka koostuu käsityksistä itsestä, muista ihmisistä sekä maailmasta yleensä.

Uskomukset eivät suoranaisesti perustu tosiasioihin tai totuuteen, vaan ne ovat ihmisten luomia mielikuvia todellisuudesta. Uskomukset saattavat myös muuttua yksilön elämänvaiheiden aikana. Uskomuksella tarkoitetaan yleisesti sitä tapaa, jolla yksilö toimii ja ajattelee, sekä hahmottaa ympärillä olevan maailman, (McGillicuddy & Subramanian 1996; Goodnow 1996; Sigel 1992; McGillicuddy-DeLisi 1992; Miller 1988.)

Lapset oppivat jo varhain, mitä on olla tyttö tai poika tässä yhteiskunnassa. Stereotypiat tytöistä ja pojista ovat istuneet vahvoina kulttuurissamme. Ne ovat vuosikymmenien ajan määrittäneet, mikä on soveliasta tytölle ja mikä soveliasta pojalle, ja näin uskomukset ovat uusintaneet itseään. Lapsen kehitykselle haittaa aiheuttavat uskomukset tulisi tunnistaa, jotta lapset voisivat toteuttaa itseään sekä toimia kykyjensä ja mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Sukupuolistereotyyppien ja uskomusten tunnistaminen auttaa vanhempia myös tarkistamaan uskomuksiaan eri sukupuolista ja lujittamaan sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Monissa tutkimuksissa tuodaan esille, että kasvatususkomuksien lineaarista siirtymistä sukupolvelta toiselle on tutkittu hyvin vähän. Kuitenkin uskomusten tutkiminen juuri saman perheen eri sukupolvien välillä on ainoa keino selvittää uskomusten lineaarista jatkuvuutta. On kuitenkin huomioitava, että siirtymistä ei tapahdu vain vanhemmalta sukupolvelta nuoremmalle, vaan myös päinvastoin. Myöskään isien kasvatususkomuksia ei ole juuri tutkittu (Goodnow & Collins 1990; Rubin & Mills 1992). Vanhemmuus on perinteisesti mielletty lähes yksinomaan äitiydeksi, ja siksi on tutkittu vain äitien uskomuksia ja käsityksiä kasvatuksesta. Naisten ammatillinen kohoaminen ja sukupuoliroolien muutokset ovat kuitenkin aiheuttaneet muutoksia niin perinteisissä vanhempien rooleissa kuin kasvatuskäytännöissäänkin (Nurminen & Roos 1992, 137).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä ajatuksia ja uskomuksia miehillä on lapsista ja lasten kasvatuksesta. Tutkimukseen käytettiin avoimen yliopiston opiskelijoiden keräämää teemahaastattelua, jossa haastateltiin kolmea saman suvun eri sukupolven henkilöä. Laajasta haastatteluaineistosta poimittiin tähän tutkimukseen 49 lineaarisessa sukupolvisuhteessa olevaa miestä, joiden ikä vaihtelee 18 ja 97 vuoden välillä. Tutkimuksessa tutkitaan eri ikäisten miesten kasvatususkomus-

ten kirjoja sekä sitä, näkyykö lapsen sukupuoli miesten kasvatustajatteluissa. Tutkitaan myös sitä, löytyykö sukupolvien ketjussa esiintyvistä uskomuksista yhdenmukaisuutta sekä sitä, voidaanko sukupolvien välillä nähdä uskomusten jatkuvuutta.

2 KASVATUSUSKOMUKSET

2.1 Uskomuksen käsite sekä suhde tietoon

Uskomus käsitteenä. Uskomuksista käytetään monenlaisia termejä kuten käsityksiä, konstruktioita, skeemoja, tavoitteita ja kognitioita, eikä täyttä yksimielisyyttä termeistä ole tutkijoiden välillä syntynyt (Sigel 1992). Goodnow ja Collins (1990, 12-13) puhuvat mieluummin ideoista, eli mielikuvista tai näkemyksestä, kuin uskomuksista. He pitävät termiä uskomus (belief) liian monimerkityksisenä, joka sisältää samalla oletuksen asian varmuudesta kuin epävarmuudestakin.

Suomen kielessä puhutaan paljon uskomus-termin sukulaisista kuten luulemisesta, mielipiteistä, mielikuvista, käsityksistä ja näkemyksestä. Hirsjärvi ja Perälä-Littunen (1998, 10, 64) huomauttavatkin, että uskomus-termi olisi syytä määrittellä tutkimuksissa tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin sekä erottaa se selvästi muista samankaltaisista termeistä. Thompson (1992, 129) on esittänyt, että yksi syy uskomuskäsitteen tarkan määrittelyn puutteellisuudelle lienee uskomuksen ja tiedon erottamisen vaikeus. Toisena syynä on tutkijoiden oletus siitä, että ihmiset tietävät jo ennestään mitä uskomuksilla tarkoitetaan. Pajares (1992) on myös tuonut esille, että uskomukset liitetään yleensä filosofiseen pohdiskeluun ja sen lisäksi vielä hengellisempään teemaan, uskontoon.

Uskomusten rakenne ja tarkoitus. Uskomukset ovat Abelsonin (1986) mukaan työkaluja, joiden tarkoituksena on ohjata ajatteluamme, toimintaamme ja käyttäytymistämme. Myös Nesporin (1987) mukaan uskomuksilla on oma tehtävänsä yksilön

elämän viitoittajina ja suunnan antajina, vaikka uskomusten siirtäminen ja soveltaminen suoraan todellisuuteen ei aina onnistuisikaan.

Abelson (1986) pitää uskomuksia niin henkilökohtaisina, että niitä kritisoidessa yksilö voi tuntea asemansa uhatuksi ja alkaa puolustaa omia näkemyksiään. Uskomuksien muuttaminen voisi romuttaa yksilön koko tutun ja turvallisen uskomusjärjestelmän. (Abelson 1986.) Jotkut uskomukset ovat kuitenkin herkempiä muuttumaan kuin toiset. Rokeach (1970, 3) on selittänyt tämän uskomusten priorisoinnilla, eli mitä tärkeämpi ja keskeisempi uskomus ihmiselle on, sitä vaikeampi sitä on muuttaa. Jokin uusi tai ristiriitainen kokemus voi kuitenkin johtaa yksilön arvioimaan uudelleen uskomuksensa paikkansapitävyyttä, ja mahdollisesti jopa muuttamaan sitä (McGillicuddy-DeLisi 1982a).

Emme useinkaan kyseenalaista omia uskomuksiamme, vaan toimimme alitajuisten uskomustemme mukaan. Uskomuksemme asettavat rajoja niille asioille, joita tavoittelemme ja pidämme hyväksyttävänä ja haluttavana. Juuri tämä voi olla esteenä omien taitojen ja lahjakkuuden täydelle hyödyntämiselle, ja näin uskomukset voivat estää yksilöä toteuttamasta itseään. Esimerkiksi uskomus siitä, että tytöt eivät ole matematiikassa yhtä hyviä kuin pojat (Abelson 1986), voi aiheuttaa tytöille ongelmia matematiikan opiskelussa, vaikka näyttöä tästä ei olisikaan.

Kasvatususkomukset eivät toimi irrallaan muusta elämästä, vaan ne ovat aina yhteydessä myös muihin uskomuksiin, kuten uskomuksiin elämästä, kuolemasta ja koko yhteiskunnasta. Esimerkiksi äitien uskomukset lapsista ja kasvatuksesta pohjautuvat tietoon niin ihmisestä, kuin maailmasta yleensä, ja tämä muokkaa heidän käsitystään vanhemmuudesta ja kasvatuksesta (Bond, Belenky, Weinstock & Cook 1996). Uskomus-järjestelmä käsittää kaikki ne erilaiset ja yksittäiset uskomukset, joita ihminen on elämänsä aikana muodostanut (Rokeach 1970, 1-3).

Uskomusten suhde tietoon. Eri tutkijat painottavat uskomuksissa eri asioita, jotkut niiden tunnevaltaisuutta, toiset taas tiedon suurta osuutta. Ehkä yleisin tapa on ajatella uskomuksen pohjautuvan yksilölliseen arviointiin ja päätöksentekoon, ja tiedon puolestaan perustuvan objektiiviseen tosiasiaan (Pajares 1992). Pehkonen (1995, 12-13) ymmärtää uskomuksen kuitenkin pysyvänä subjektiivisena tietona jostain objektisista. Uskomukset ovat ikään kuin loogisia päätelmiä yleisesti tunnetuista tosiasioista.

Pehkonen toteaa myös, että tiedostamattomat uskomukset perustuvat enemmänkin tunteeseen, kun taas tietoisissa uskomuksissa korostuu tieto ja järki. Näyttääkin siltä, että uskomukset ovat olemukseltaan kompleksisia ilmiöitä, eikä tietoa ja tunnetta voida uskomuksissa täysin erottaa eri osiksi, sillä uskomukset sisältävät osia kummastakin.

Rokeach (1970, 113) on tuonut esille, että uskomukset eivät välttämättä ole aina täysin tietoisia, vaan ne voivat olla jopa osittain tiedostamattomia, mutta ne voivat tulla ilmi henkilön tekojen ja puheen pohjalta. Niin Antill (1987, 295-296) kuin Goodnowkin (1988) esittävät, että uskomukset kuvaavat käsityksiä faktoista, joita ei kuitenkaan välttämättä voida todistaa oikeiksi. Myös Sigelin määritelmä uskomuksista painottaa uskomusten suhdetta tietoon. Sigel onkin todennut, että "uskomus on tietoa, jonka yksilö tietää tai olettaa olevan totta, mutta todisteita sen totuudellisuudesta ei pidetä välttämättöminä" (Sigel 1985, 348). Abelson (1979) on puolestaan selventänyt, että uskomuksen haltija uskoo uskomuksensa todenperäisyyteen. Tämä on kuitenkin tietoinen siitä, että toiset saattavat uskoa samasta ilmiöstä tai asiasta eri tavoin. Toisin sanoen uskomukset eivät ole yleismaailmallisia eivätkä kaikkien ihmisten hyväksymiä.

Uskomus sisältää oletuksia sellaisten asioiden ja ilmiöiden olemassaolosta, joita tiede ei pysty varmuudella todistamaan. Ne ovat ikään kuin yksilön kontrollin ja tiedon saavuttamattomissa. Tällaiset uskomukset ovat hyvin omakohtaisia ja yksilöllisiä, kuten esimerkiksi usko Jumalaan. Toiseksi uskomukset sisältävät vaihtoehtoisia ajattelutapoja todellisuudesta (uskonnolliset liikkeet tai poliittiset visiot) sekä myös toiveita ja haaveita siitä, millainen maailman tulisi olla. Tämän ohella uskomukset sisältävät myös tavallisia uskomuksia jokapäiväisestä arjesta. (Abelson 1979; Nespor 1987.)

Tunteet, mielialat ja subjektiiviset arvioinnit perustuvat Nesporin (1987) mukaan yksilöllisiin mieltymyksiin, jotka ovat yhteydessä vahvemmin uskomuksiin kuin tietoon. Nisbett & Ross (1980) ovat painottaneet uskomuksissa yksilön omaa arviointia, esimerkiksi opettajan uskomusta siitä, että pojat ovat parempia matematiikassa kuin tytöt. Tieteellinen tieto on myös aina avoin yleiselle kritiikille, mitä uskomukset eivät taas ole (Nespor 1987).

Nesporin (1987) mukaan uskomukset säilyvät useimmiten episodi-muistissa, joihin liittyvät tilannekohtaiset tapahtumat sekä yksilölliset ja kulttuuriset kokemukset.

Tiedot sen sijaan säilyvät semanttisessa muistissa eli loogisesti järjestyneessä tietorakenteessa.

2.2 Kasvattajien kasvatususkomuksiin vaikuttavia tekijöitä

Kasvatususkomuksiin vaikuttavat monet tekijät, eikä niiden alkuperää voida varmuudella osoittaa. Goodnow (1988, 296) esittää kaksi alkuperää uskomusten syntymiselle. Psykologisen lähestymistavan mukaan uskomukset ovat yksilön muodostamia ja pohjautuvat jokaisen persoonalliseen elämäkokemukseen. Tämän mukaan samassa yhteisössä ja kulttuurissa elävillä ihmisillä on erilaisia uskomuksia. Toinen lähtökohta uskomuksille on ns. antropologinen lähestymistapa, jossa uskomusten nähdään kumpuavan pääosin kulttuurista ja olevan aina yhteydessä kulttuuriseen etiikkaan. Kulttuuriset normit luovat tämän mukaan perustan, jossa uskomukset kuitenkin saattavat vaihdella yksilöiden kokemusten mukaan.

2.2.1 Etnoteoriat eli kulttuuriset uskomussysteemit

Vanhempien uskomukset lapsista, vanhemmuudesta, kasvatuksesta, perheestä ja koko yhteiskunnasta ovat kehittyneet siinä kulttuurisessa yhteisössä, "elämän kontekstissa" ja kokemusmaailmassa, jossa he ovat itse eläneet ja kasvaneet. Kasvatususkomukset ovat tietyn kulttuurisen ja sosiaalisen ryhmän tietyssä aikana muodostamia käsityksiä vanhemmuudesta ja kasvatuksesta. Nämä lukuisat yksittäiset kulttuuriset uskomukset ovat muotoutuneet laajemmiksi kokonaisuuksiksi, joita kutsutaan vanhempien kulttuurisiksi uskomussysteemeiksi eli etnoteorioiksi. (Harkness & Super 1996, 2-9.)

Yksilön uskomukset ovat peräisin kahdesta kulttuurisesta kontekstista; sekä lapsuuden että aikuisuuden kokemuksista. Yksilö käsittelee ja muokkaa omia kokemuksiaan kognitiivisen ajatteluprosessin, arvojen sekä tunteiden välityksellä. (McGillicuddy-De Lisi & Subramanian 1996, 143-148.) Yksilöt jakavat kulttuurisen kontekstin, mutta yhteys kulttuurin ja yksilön välillä on aina yksilöllinen ja erilainen. Uskomukset heijastavat niin yksilön kokemuksia ja arvoja, kuin myös jo edeltävän sukupolven kokemuksia tietystä kulttuurista. (Harkness & Super 1996, 148.) Lapsuu-

denkokemukset ja vallitseva kulttuuri ovat ihmisillä niin syvään juurtuneita, että niitä on melkein mahdotonta täysin unohtaa. Ne ovat tiedostamattakin osa yksilön identiteettiä. (McGillicuddy-DeLisi & Subramanian 1996, 143-144, 148.)

Uskomuksia voidaan myös kopioida suoraan kulttuurista osaksi omaa ajattelua kyseenalaistamatta niitä lainkaan. Tällöin kulttuurin tuottamia uskomuksia pidetään totuuksina. On kuitenkin huomioitava, että edellisten sukupolvien sellaisenaan siirtyneet mallit ja uskomukset eivät kuitenkaan toimi nykyajan perheessä ongelmitta. Jos uskomuksia ei muuteta vallitsevaan yhteiskuntaan ja omaan elämään sopiviksi, muuttuvat ne sopimattomiksi ja käyttökelvottomiksi. (McGillicuddy-DeLisi & Subramanian 1996, 144-145.)

Lamb ja Sternberg (1992, 8-15) uskovat, että saman kulttuurin sisällä uskomukset ovat samantyyppisiä ja eroja löytyy ennemminkin eri kulttuurien kesken. Tämä teoria olettaa myös, että uskomukset uusiutuvat yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa. Kulttuurinen konteksti raamittaa sen jäsenten kokemuksia ja siten uskomukset heijastavat kulttuuria. Yksilöä ei kuitenkaan nähdä täysin passiivisena, vaan omien uskomuksiansa aktiivisena muokkaajana.

2.2.2 Kokemus, kasvatustavoitteet ja sosioekonominen asema

Kokemus lapsista ja lastenhoidosta. McGillicuddy-DeLisin (1992, 121) mukaan uskomukset ohjaavat vanhempien kasvatustoimintaa, mutta toisaalta vanhempien kasvatuskokemukset ovat muotoutuneet juuri kokemuksen kautta eli tuloksena lapsen kanssa toimimisesta. McGillicuddy-DeLisi (1982a; 1982b, 264) esittää, että uskomukset ovat ennemminkin kokemuksen muokkaamia avoimia systeemejä kuin suljettuja ja muuttumattomia rakennelmia.

Kokemus lapsista ja lastenhoidosta näyttää joidenkin tutkimusten mukaan sekä muuttavan että muodostavan uskomuksia. Tästä löytyy kuitenkin hiukan ristiriitaista tutkimustietoa. Ninio (1988) on esimerkiksi osoittanut, että uskomukset lapsen kehityksestä ja kasvusta ovat olemassa jo nuoruusiässä. Tytöillä nämä käsitykset näyttävät vakiintuneen jo noin 16-vuotiaina, kun pojilla se tapahtuu hiukan myöhemmin. Uskomukset näyttävät vakiintuneen kummallakin sukupuolella kuitenkin viimeis-

tään 25 vuoden iässä. (Ninio 1988.)

Miller (1988) ja McGillicuddy-DeLisi (1982b, 274) tuovat esille, että monilapsiset vanhemmat uskovat yksilöiden erilaisuuteen, lasten itsenäisyyteen ja spontaaniin toimimiseen enemmän kuin yksilapsiset vanhemmat. Himmelstein, Graham & Weiner (1991) tuovat myös esille, että useampilapsiset vanhemmat uskovat perintötekijöiden vaikuttavan lapseen enemmän kuin ympäristötekijöiden. Yhden lapsen vanhemmat korostavat omaa kasvatustehtäväänsä (Himmelstein, Graham & Weiner 1991) ja uskovat enemmän ohjeisiin ja suoraan positiiviseen palautteeseen (Miller 1988). Emiliani ja Molinari (1988) ovat havainneet, että myös äidin iällä on yhteys hänen kasvatususkomuksiinsa. Yli 37-vuotias äiti korostaa kasvatuksessaan (lapsen ensimmäisten vuosien aikana) kiintymystä ja läheisyyttä vahvemmin kuin nuoremmat äidit.

Holden (1988) antoi vanhempien kuunnella lapsen itkua kasetilta ja kysyi sitten vanhemmilta, miten he vastaavanlaisessa tilanteessa toimisivat. Aikaisempi kokemus lapsista näyttää auttavan aikuisia ratkaisemaan paremmin kasvatuksen ongelmatilanteita ja parantaa myös valmiutta toimia niissä.

Coe ym. (1996) eivät kuitenkaan tukeneet konstruktivistista teoriaa uskomusten muuttumisesta kokemuksen vaikutuksesta. He eivät löytäneet merkittäviä muutoksia vanhempien kasvatususkomuksissa, joita he tutkivat lapsen syntymän jälkeisen puolen vuoden aikana. (Coe, Thornburg & Ispa 1996.) Tässä on huomioitava, että kuusi kuukautta on hyvin lyhyt aika eivätkä uskomukset välttämättä vielä ole ehtineet muuttua tänä aikana. Ensimmäisen puolen vuoden aikana lapsenhoito on suurimmaksi osaksi perushoitoa, joten kasvatustavoitteet ja uskomukset kasvatuksesta nousevat ehkä paremmin esille lapsen kasvaessa. Sama tutkimus olisikin hedelmällistä tehdä samoilla koehenkilöillä vuosien kuluttua.

Vanhempien koulutus ja sosioekonominen asema. Tietoa lapsen kehityksestä voidaan saada myös opiskelun, median ja erilaisten asiantuntijoiden kautta. Esimerkiksi uusi kehityspsykologinen tieto lapsista ja lasten kehityksestä murtaa pikkuhiljaa vanhoja uskomuksia (Goodnow & Collins 1990, 24-25).

~~McGillicuddy-DeLisi (1982b, 274-275) ja Ninio (1988) ovat vahvistaneet~~ tutkimuksissaan vanhempien koulutustason ja sitä seuraavan taloudellisen ja sosiaalisen aseman vaikuttavan kasvatususkomuksiin. Koulutuksella nähdään olevan suurempi

merkitys uskomusten muokkaajana kuin lastenhoito-kokemuksella tai kulttuuritaustalla (Ninio 1988). Hyvin koulutetut vanhemmat osaavat myös käyttää enemmän hyödykseen vanhemmille suunnattua kirjallisuutta lapsenhoidosta (Martin ja Johnson 1992, 106) ja näin heidän tietopohjansa lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta on laajempi kuin vanhemmilla, joilla on matala koulutustausta. Matalan koulutuksen omaavat vanhemmat näyttävät turvautuvan kasvatususkomuksissaan kulttuuriin ja sen luomiin arvostuksiin. (Palacios & Moreno 1996, 224-225, 234.)

Erään tutkimuksen mukaan korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevat vanhemmat korostavat lasten omaa luonnollista aktiivisuutta, itseohjautuvuutta (Campbell, Goldstein, Schaefer & Ramay 1991), kokeilemalla oppimista ja ympäristön vaikutusta kasvuun ja kehitykseen. He luottavat myös enemmän omiin uskomuksiinsa ja ovat paremmin tietoisia lasten kehitysvaiheista kuin alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevat vanhemmat. Korkeamman koulutuksen saaneet uskovat myös positii-visen palautteen voimaan, eivätkä kannata niinkään suoria ohjeita. Alemman koulutuksen saaneet vanhemmat puolestaan suosivat enemmän fyysisiä ohjaus- ja rannkaisumenetelmiä kuin korkeamman koulutuksen saaneet vanhemmat. (McGillicuddy De-Lisi 1982b, 275; Mills & Rubin 1990; Simons, Whitbeck, Conger & Chyi-In 1991.)

Kasvatustavoitteet ja vanhemman ikä. Vanhempien kasvatususkomukset heijastavat niitä asioita, joita he pitävät tärkeinä ja tavoittelemisen arvoisina seikkoina (Haight, Parke & Black 1997). Näin kasvatustavoitteet liittyvät kiinteästi kasvatususkomuksiin. Se, miksi aikuiset haluavat lapsia ja minkälaisia he haluavat lastensa olevan, riippuu vanhempien lapsille asetetuista odotuksista ja tavoitteista. Päämääriä ja tavoitteita mietittäessä voidaan erottaa se, mitä vanhemmat haluavat antaa lapsilleen (fyysinen ja psyykinen hyvinvointi, arvot ja normit) ja mitä he vuorostaan haluavat saada lapsiltaan (työvoimaa, läheisyyttä ja rakkautta). (LeVine 1974.)

Cooke (1991) on tutkinut uskomuksia lapsen kasvatukselle asetettujen odotusten ja tavoitteiden sekä vanhemmuuden roolin avulla. Asiantuntijoiksi luokiteltiin ne äidit, joilla oli useampi kuin yksi lapsi, ja vastaavasti aloittelijoiksi ne äidit, joilla ei ollut juurikaan kokemusta vanhemmuuden roolista ja lapsen hoidosta. Cooke selvitti, että monilapsiset äidit lähtevät tavoitteissaan ja päämäärissään lapsesta käsin, lapsen toiveiden, halujen, tarpeiden ja taitojen pohjalta. Kokemattomampi äiti ajattelee

aikuiskeskeisemmin eli miten itse haluaisi lapsen kehittyvän, eikä niinkään lapsen omien toiveiden ja taitojen perusteella. (Cooke 1991.)

Lupton ja Barclay (1997) ovat tutkineet ensimmäistä lasta odottavien miesten odotuksia ja käsityksiä isyydestä. Nämä miehet uskovat suhteensa lapseen olevan vastavuoroinen eli he odottivat sekä saavansa että antavansa. Miehet haluavat antaa lapsille aikaa, sekä tunteen siitä, että isä "on läsnä". Lapsen kanssa olemisen avulla he uskovat rakentavansa lämpimän ja läheisen suhteen lapseensa. Lasten odotetaan tuovan puolestaan palkkioksi emotionaalista tyydytystä.

2.3 Kasvatususkomukset kasvattajien ohjenuorina

Goodnow (1996, 315-316) esittää kasvatususkomuksien tutkimisen tarpeellisuudelle useita perusteluita. Ensinnäkin vanhempien uskomukset auttavat ymmärtämään aikuisen ajattelun kehitystä ja sosiaalisen toiminnan tarkoitusta. Goodnow toteaa myös osuvasti, että uskomuksien tutkiminen "avaa ikkunan kulttuurisesti muodostettuun itseen". Toiseksi vanhempien uskomusten tutkiminen mahdollistaa myös heidän toimintatapojensa ymmärtämisen eli toimimisen taustalla olevien voimien tiedostamisen. Toisin sanoen vanhemmat pystyvät kehittämään itseään ja saavuttamaan kasvatus tavoiteensa sitä paremmin, mitä selvemmin he tietävät ja ymmärtävät omien kasvatususkomustensa sisällön (Mc Gillicuddy-DeLisi 1992, 116-140). Vanhempien kulttuuriset uskomukset ovat myös osa lapsen kehityksen kontekstia ja ovat siksi merkityksellisiä lapsen kasvamiselle. Neljäntenä perusteluna uskomusten tutkimiselle Goodnow (1996) painottaa sitä, että uskomukset antavat tilaisuuden selvittää kulttuurin siirtymistä sukupolvelta toiselle:

2.3.1 Kasvatususkomusten suhde käytäntöön

Vasta viime vuosina on aktiiviseksi tutkimuskohteeksi tullut vanhempien uskomukset lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta. Myös uskomusten vaikutus käytännön elämään ja kasvatustoimintaan on pohdituttanut tutkijoita. (Palacios & Moreno 1996, 216.) Uskomuksen suhteesta käytäntöön on kuitenkin väännetty kättä eri tutkijoiden kesken

ja saatu ristiriitaisia tuloksia. Esimerkiksi Goodnow ja Collins (1990) sekä Miller (1988) ovat tukeneet teoriaa siitä, että uskomukset ennustavat vanhempien toimintaa ja käyttäytymistä. Kuitenkin Simons, Beaman, Gonger ja Chao (1993) ovat aikaisempien tutkimuksien pohjalta havainneet, että uskomuksen ja käytännön välinen suhde on loppujen lopuksi hyvin heikko, vaikka joillakin uskomuksilla onkin todettu yhtenevyyksiä käytäntöön. Myös Alan ja Graemen Russell (1988) ovat epäilleet uskomusten suhdetta suoraan käytäntöön. He ovat todenneet, että vanhemmat käyttäytyvät kasvatustilanteissa suurimmaksi osaksi ”automaattisesti”, ajattelematta sen kummemmin kasvatustavoitteitaan tai -uskomuksiaan.

Sigel ja Kim (1996) sekä Haight, Parke ja Black (1997) ovat esittäneet, että äidit toimivat enemmän uskomustensa mukaan, kun taas isien kohdalla tilanne ei näytä yhtä selvältä. Miller (1988) sai puolestaan tuloksia, joiden mukaan isät toimivat enemmän uskomustensa mukaan kuin äidit. Näiden ristiriitaisten tuloksien selventämiseksi olisi tarvetta saada uusia ja luotettavia tuloksia uskomusten vaikutuksesta käytännön toimintaan. Tässä on kuitenkin huomioitava Goodnow'n (1988) tavoin, että uskomuksien tutkimista ei tule perustella pelkästään niiden suhteella käytäntöön. Jos näin tehdään, niin silloin arvostetaan pelkästään ihmisten ulkoista käyttäytymistä ja jätetään huomiotta sisäisten kognitiivisten prosessien merkitys. Esimerkiksi lapset oppivat tuntemaan vanhempansa niin ulkoisen käyttäytymisen kuin myös heidän arvomaailmansa ja nonverbaalisten viestien kautta.

2.3.2 Uskomuksia lapsista, kasvatuksesta ja kehityksestä

Vanhempien ja muiden kasvattajien uskomuksia kasvatuksesta on tutkittu monessa eri kulttuurissa ja monella eri tavalla. Useimmiten on keskitytty tutkimaan esimerkiksi uskomuksia ja käsityksiä tietyn ikäisistä tai eri sukupuolen lapsista. Uskomustutkimuksia on tehty myös lapsen oppimisesta ja jostain tietystä taidosta, kuten kognitiivisesta tai sosiaalisesta kyvykkyydestä. Vanhemmilta on kysytty myös niistä tekijöistä, joiden he arvioivat vaikuttavan lapsen kehitykseen ja kasvatukseen. Muutamassa tutkimuksessa on tutkittu myös vanhempien yleisiä uskomuksia lapsista ja lapsen kehityksestä. Joten tutkimukset kasvatustutkimuksista ovat kirjavia, ja lisää tutkimuksia kaivataan.

Jotkut aikuiset uskovat lapsuuden olevan aikuisuuden odottelua ja asteittaista kehittymistä kohti täydellisyyttä. Toiset taas uskovat sen olevan leikin, huolettomuuden ja nauttimisen aikaa, jolloin lasten on saatava elää vailla aikuisten murheita. Eräs näkökulma korostaa, että käyttäytymistä tulisi muovata ja rakentaa aikuisen johdolla niin aikaisin kuin mahdollista. Toinen näkökulma puolestaan korostaa lapsen herkkyyksia ja lapsen omaa tahtoa ja kiinnostusta asiaan. Vanhempi voi esimerkiksi ajatella, että lapsen ei tarvitse tehdä kotitöitä, koska tämä tulee tekemään niitä joka tapauksessa aikuisena. Lapsi oppii välttämättömät taidot silloin, joten ”lapset saavat olla lapsia”. Toiset puolestaan saattavat uskoa, että lapsen on opittava siivoamisen salat pienestä pitäen, joten jokainen siivoaa omat sotkunsa - myös lapset omansa. (Goodnow & Collins 1990, 25-29.)

Vanhemmilla voi olla hyvinkin naiiveja teorioita niistä tekijöistä, joiden oletetaan vaikuttavan lapsen kehitykseen. Vanhemmat voivat uskoa kovaan kuriin ja lapsen kehityksen ohjailtavuuteen tyyliin: ”se joka vitsaa säästää, se lastaan vihaa”. Toinen ääripää voi uskoa, ettei lapsen luonteeseen voi ulkoapäin vaikuttaa mitenkään ja kieltävät kokonaan oman toimintansa vaikutuksen lapsen kehitykseen. (Himmelsstein, Graham & Weiner 1991.)

Miller (1988) on selvittänyt, että amerikkalaiset vanhemmat uskovat sekä perinnöllisyyden että ympäristön vaikuttavan lapsen kehitykseen, joskin ympäristö nähdään kuitenkin suurempana vaikuttajana. Vanhemmat ovat myös sitä mieltä, että tieto oikeasta ja väärästä opitaan ennemmin ohjeiden ja neuvojen avulla, kun taas konkreetti maailma kokemuksen kautta (Sigel & Kim 1996, 85-86). Vanhemmat näkevät lapsen oppimiseen vaikuttavan opettajia ja lapsen omia kykyjä ja taitoja enemmän juuri vanhemmat. Alle kouluikäisten lasten oppimisessa pidetään matematiikan oppimista tärkeämpänä lukemaan oppimista sekä ” pärjäämistä niin fyysisessä kuin sosiaalisessa maailmassa”. (Musun-Miller & Blevins-Knabe 1998.) Vanhemmat ovat kokeneet myös muita kasvattajia tärkeämmäksi lapsen käyttäytymisen ohjaamisen ja valvomisen sekä kurinpidolliset toimet. Näiden uskotaan kuuluvan juuri vanhempien tehtäviin ja vastuualueisiin (Coe, Thornburg & Ispa 1996.)

On muistettava, että vanhempien tehtävät ja oppimiskäsitykset sekä esimerkiksi asenteet lasten osallistumisesta kotitöihin ovat kulttuurisidonnaisia. Se, mitä arvoste-

taan ja pidetään hyvänä yhdessä kulttuurissa, ei välttämättä toimi toisessa. McGillicuddy-DeLisi ja Subramanian (1996, 160) ovat havainneet, että Tansaniassa lapset nähdään passiivisina tiedon vastaanottajina ja suorien ohjeiden ajatellaan olevan tehokkaampia kuin lapsen oma kokemus. Yhdysvalloissa tilanne on päinvastainen, sillä siellä lapset nähdään aktiivisina kokeilijoina ja lasten omilla kognitiivisilla prosesseilla on suuri merkitys.

Cashmore ja Goodnow (1986) sekä Holloway ja Hess (1982) ovat esittäneet, että lapset uskovat enemmän omaan yrittämiseen, kun taas vanhemmat uskovat enemmänkin perinnöllisten ominaisuuksien ohjaavan ja selittävän lapsen kykyjä ja taipumuksia. Äidit selittävät lasten menestymisen johtuvan synnynnäisestä lahjakkuudesta, kun taas epäonnistumisen syyksi nähdään yrittämisen puute. Holloway ja Hess (1982) ovat selittäneet tämän sillä, että äidit näkevät perheen yhtenä yksikkönä, jossa lapset edustavat vanhempiaan. Näin ollen jos lapset eivät pärjää, niin silmätikuksi ja syylliseksi nousee usein koko perhe ja erityisesti vanhemmat.

Mize, Pettitt ja Brown (1995) ovat saaneet samansuuntaisia tuloksia kuin Goodnow (1992, 297) vanhempien motivaation ja tunteiden vaikutuksista vanhempien kasvatususkomuksiin. Mize, Pettitt ja Brown ovat tuoneet esille, että vanhempien odotukset ovat selvästi yhteydessä siihen, miten äidit osallistuvat lastensa sosiaalisten taitojen ohjaamiseen. Äidit, jotka pitävät sosiaalisia taitoja tärkeinä ja kehityskelpoisina, ohjaavat ja tukevat lastensa leikkiä ja pyrkivät tietoisesti vaikuttamaan heidän vuorovaikutustaitoihinsa. Nämä äidit uskovat myös, että kokemukselliset tekijät, esimerkiksi lapsen kanssa leikkiminen, vaikuttavat suoria ohjeita tehokkaammin. Samaisessa tutkimuksessa havaittiin, että äitien uskomuksia muokkaavat myös havainnot oman lapsensa sosiaalisesta kyvykkyydestä. Esimerkiksi äidin huomatessa ongelmia lapsen sosiaalisessa toiminnassa, tämä saattaa suojella itseään uskottelemalla, että sosiaalisuuden biologista perustaa, johon ei voi vaikuttaa ulkoapäin. Ne äidit, joiden lapset ovat hyvin sosiaalisia ja päteviä muillakin aloilla, ottavat mielellään kunnian itselleen uskottelemalla oman toimintansa olevan yhteydessä lapsen menestykseen. (Mize, Pettitt, Brown 1995.)

Sonuga-Barken ja Baldingin (1993) mukaan vanhemmilla on hyvinkin johdonmukaisia ja jäsentyneitä käsityksiä niistä tekijöistä, jotka voivat aiheuttaa ongelmia

lapsen kehitykselle. Vanhemmat uskovat esimerkiksi liiallisen aktiivisuuden johtuvan huonosta ruokavaliosta, käyttäytymisongelmat kurin puutteesta kotona ja lapsen masentuneisuuden ja onnettomuuden vanhempien avioerosta tai ongelmista koulussa. Asiantuntijoiden tutkimat riskitekijät, kuten esimerkiksi taloudelliset tai sosiaaliset tekijät, eivät vanhempien mukaan kuitenkaan aiheuta ongelmia. Danseco (1997) on peräänkuuluttanut kulttuurisen taustan entistä suurempaa huomioonottamista sekä vanhempien ja asiantuntijoiden aktiivisempaa vuorovaikutusta, jota tulisi käyttää hyväksi lapsen kasvatuksessa.

Erään kanadalaisen tutkimuksen äidit uskovat lapsen syrjäänvetäytymisen johtuvan lapsen luonteenpiirteestä, esimerkiksi ujoudesta. He eivät pyri juurikaan muuttamaan lapsen ujoa käyttäytymistä, koska luonteenpiirteiden uskotaan olevan pysyviä. Lapsen epäsuotavan käyttäytymisen, kuten aggressiivisuuden, selitetään puolestaan johtuvan tilannetekijöistä, kuten väsymyksestä ja lapsen iästä. Lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen halutaan puuttua kovemmilla keinoilla (käskyt, uhkaukset ja rangaistukset) kuin syrjäänvetäytymisen kohdalla. (Mills & Rubin 1990.)

Vanhempien uskomus-systeemillä on todettu olevan yhteys myös siihen, miten vanhemmat tukevat lapsen leikkiä ja mielikuvituksen rakentumista. Haightin, Parken ja Blackin (1997) tutkimuksen vanhemmat uskovat sekä mielikuvitusleikin että lapselle lukemisen olevan yleensä positiivista ja kehittävän lapsen kognitiivista kehitystä ja luovuutta. Vanhempien on todettu yhdistävän uskomuksiinsa myös omia muistoja ja kokemuksia lapsuudestaan.

Eräässä italialaisessa tutkimuksessa havaittiin, että äidit painottavat kasvatuksessa järjestystä, puhtautta sekä lapsen omatoimisuutta vessassa. Myös sosiaalisten normien ja sääntöjen oppiminen koetaan tärkeäksi. Äidit korostavat myös sitä, että vaatimusten ja tavoitteiden asettamisessa on huomioitava lapsen ikä. Tutkimuksessa on havaittavissa vielä selvästi traditionaaliset kasvatusten menetelmät sekä rooli- ja työnjako perheessä. Toisin sanoen äidin oletetaan hoitavan nuoremmat lapset ja isä nähdään ennemminkin leikkittäjänä ja kurinpitäjänä. (Emiliani & Molinari 1988.)

~~Lapsen iällä on oletettu olevan merkitystä varsinkin sosiaalisten taitojen oppimisessa. Millsin ja Rubinin (1990) tutkimuksen äidit korostavat nuorempien lasten oppivan vanhempien neuvojen ja ohjeiden avulla, kun taas vanhempien lasten uskotaan~~

oppivan sosiaalisia kykyjä parhaiten vertaisryhmästä saadun kokemuksen avulla. Poikkeuksen muodostivat ainoastaan ristiriitatilanteet, joissa uskotaan suorien ohjeiden ja neuvojen tehoavuuteen. Vanhemmat haluavat lasten oppivan sosiaaliset taidot kaiken kaikkiaan positiivisessa ja mielekkäässä hengessä, jotta myös lapset kokisivat ne tärkeiksi. (Rubin & Mills 1992, 49-50.) Martinin, Halversonin, Wamplerin ja Hollett-Wrightin (1991) tutkimuksessa pienten lasten äidit painottavat enemmän tottelevaisuutta sekä hoivan ja läheisyyden antamista. Isompien lasten uskotaan puolestaan hyötyvän enemmän suorista ohjeista ja kritiikistä.

Vanhemmat ovat taipuvaisia enemmänkin yli- kuin aliarvioimaan lapsiaan, varsinkin lastensa kognitiivisia kykyjä. Tämä pätee niin uskomukseen yleisesti lapsista, kuin myös subjektiivisemmalla tasolla omasta lapsesta. Niillä äideillä, jotka ovat osanneet arvioida lastensa kyvyt oikein, on kaikkein kehittyneimpiä lapsia. (Miller 1986.) Tämä selittyy Huntin ja Paraskevopouloksen (1980) mukaan sillä, että nämä äidit ovat osanneet luoda sellaisen oppimisympäristön, jossa lapset oppivat optimaalisesti, ja jossa on lapsen kyvyt huomioiden sopivasti haasteita. Miller, Davis, Wilde ja Brown (1993) tukevat tätä todeten, että lahjakkaat äidit käyttävät kykyjään lapsen hyväksi, joten "lahjakkailta vanhemmilla on taipumus saada lahjakkaita lapsia". Miller (1986) on tiennyt kuitenkin kertoa, että lahjakkaiden lasten äidit onnistuvat paremmin lastensa kognitiivisten kykyjen arvioimisessa, ehkä senkin vuoksi, kun nämä lapset tulevat lähemmäs sitä tasoa, jota vanhemmat alun alkaen ovat ennustaneet. Joten näissä tapauksissa ennustus osuukin kohdalleen.

Ninion (1988) tutkimuksen isät uskovat lasten saavuttavan tietyt kognitiiviset kyvyt (mm. sanojen ymmärtämisen, puhumisen, äidin ja isän tunnistamisen) yleistä kehityspsykologiaan pohjautuvaa käsitystä myöhemmin. Miller (1988) on esittänyt, että isät turvautuvat enemmän uskomuksiin, eivätkä kokemuksen tai opiskelun tuomaan tietoon.

Vanhempien uskomukset ovat yhteydessä lapsen motivaatioon ja koulumenestykseen. Galper, Wigfield ja Seefeldt (1997) ovat todenneet, että vanhemmilla, jotka uskovat koulutuksen tärkeyteen ja luottavat lastensa kykyihin ja hänen mahdollisuuksiinsa, on lapsia, joilla on paljon positiivisempi kuva koulusta ja omasta osaamisestaan. Toisin sanoen vanhempien uskomukset ennustavat lasten saavutuksia tulevaisuudessa.

Perinteisten, modernien ja paradoksaalisten vanhempien uskomusmallit.

Palacios ja Moreno (1996) ovat tutkineet aikuisten uskomuksia lasten kehityksestä ja kasvatuksesta. He luokittelivat uskomustyyppit kolmeen luokkaan: perinteisiin, moderneihin ja paradoksaalisiin uskomuksiin.

(1) *“Perinteiset vanhemmat”* (32%) ovat vähiten koulutettuja ja suurin osa heistä asuu maaseudulla. Nämä vanhemmat uskovat, että lapset saavuttavat tietyt kehitysvaiheet kehityspsykologisiin teorioihin pohjautuvia kehitysvaiheita myöhemmin. Myös heidän odotuksensa lastensa kehityksestä ja uskomuksensa lasten kehitykseen vaikuttamisesta ovat suhteellisen pessimistisiä. Nämä vanhemmat ovat hyvin autoritäärisiä ja heiltä löytyy kaikkein stereotyyppisimpiä uskomuksia tyttöjen ja poikien eroista ja heidän sosiaalistumisprosessistaan. (Palacios 1990; Palacios & Moreno 1996, 224-226.)

(2) *“Moderneilla vanhemmilla”* (28%) on korkea koulutustausta ja nämä asuvat useimmiten kaupungissa. Modernien vanhempien uskomukset lapsen kehityksestä ovat yhteneviä kehityspsykologisen tiedon kanssa ja he uskovat vanhempina voivansa vaikuttaa lapsen kehitykseen. Yhtenevyys *“perinteisiin vanhempiin”* löytyy kuitenkin autoritäärisestä asenteesta kasvatukseen, mutta tiukkoja sukupuolistereotypioita heillä ei juurikaan ole. (Palacios & Moreno 1996, 224-225.)

(3) Kolmanneksi ryhmäksi Palacios & Moreno määrittelevät *“paradoksaaliset vanhemmat”*, joita heidän tutkimuksestaan löytyi jopa 40 prosenttia kaikista vanhemmista. Nämä vanhemmat ovat tavallaan edellisten välimuoto, mutta eivät kuitenkaan asetu niiden *“keskelle”*, vaan vaihtelevat aina tilanteen mukaan traditionaalisista moderneihin. Heillä ei ole erityisen korkea eikä myöskään erityisen matala koulutustausta, ja he asuvat joko maaseudulla tai kaupungissa. Heidän odotuksensa lastensa kehityksestä ovat hyvin optimistisiä, joskaan eivät aina kovin realistisia. He eivät usko pystyvänsä vaikuttamaan juurikaan lapsensa kehitykseen, vaikka uskovatkin ympäristötekijöiden vaikuttavuuteen. Uskomukset lapsista ovat joskus stereotyyppisiä ja joskus taas niiden vastakohtia. Paradoksaalisten vanhempien epäjohtonmukaisiin uskomuksiin nähdään vaikuttavan kulttuuristen juurien epävakaisuus ja korkeakoulutuksen puute. Nämä vanhemmat eivät myöskään osaa suhteuttaa lapsen ikää ja kehitystasoa omiin tavoitteisiinsa ja vaatimuksiinsa. (Palacios & Moreno 1996, 224-226, 234;

Palacios, Gonzales & Moreno 1992, 88-92.)

2.4 Lapsen sukupuolen vaikutus vanhempien kasvatususkomuksiin

Lapsen sukupuolella on todettu olevan yhteys vanhempien uskomuksiin niin lapsesta kuin tämän kehityksestä ja kasvatuksesta. Vanhempien sukupuolistereotyyppiolla näyttää olevan yhteys myös lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymiselle.

Antill (1987, 301-306) on tutkinut vanhempien uskomuksia tytöistä ja pojista sekä sukupuolten välisistä eroista ja erojen syistä. Fyysiset erot ja tyttöjen ja poikien ajatusmaailman erilaisuus nousevat suurimmaksi selittäjäksi sille, millä tavoin tyttöjen ja poikien nähdään eroavan toisistaan. Poikien uskotaan olevan aggressiivisia, dominoivia, voimakkaita, energisiä, aktiivisia, rehellisiä, suoraa, maskuliinisia ja atleettisia. Tyttöjen ominaisuuksiksi kerrotaan puolestaan älykkyys, koulumenestys, temperamenttisuus, tunteellisuus, feminiinisyys, ystävällisyys ja siisteys. Tyttöjen uskotaan pitävän myös ruoanlaitosta ja kotitöistä. Sosiaalisten tekijöiden ja ympäristötekijöiden uskotaan vaikuttavan enemmän tyttöjen ja poikien eroon kuin persoonallisten ominaisuuksien tai luonteenpiirteiden. Vain muutama prosentti Antillin (1987) tutkimuksen vanhemmista ajattelee, etteivät tytöt ja pojat ole erilaisia.

Martinin ja Johnsonin (1992, 102) mukaan äidit arvioivat tyttöjen oppimista sekä kognitiivisia kykyjä paremmin kuin poikien. Mills ja Rubin (1990) tuovat puolestaan esille, että vanhemmat kiinnittävät enemmän huomiota tyttöjen negatiiviseen käyttäytymiseen ja pyrkivät korjaamaan ja muuttamaan tyttöjen käyttäytymistä enemmän kuin poikien. Tämä kertookin siitä, että tyttöjen poikkeavaa käyttäytymistä ei suvaita samassa määrin kuin poikien. Alan ja Graemen Russell (1982) ovat esittäneet samansuuntaisia tuloksia tyttöjen ja poikien eroista, tosin ne eivät ilmene yhtä vahvoina. Heidän mukaansa tyttölasten vanhemmat korostavat toisten huomioonottamista kun taas poikien vanhemmat, varsinkin isät, painottavat ammatinvalinnan tärkeyttä ja itsekontrollia.

Kemppaisen (1992) tutkielman vanhemmista 50% on sitä mieltä, ettei lapsen sukupuoli ole vaikuttanut siihen, miten he kasvattavat lapsiaan. Viidesosa vanhemmista

kasvattaisi lapsiaan samalla tavoin niin kauan kuin mahdollista, tosin lasten kasvaessa odotetaan tyttöjen ja poikien kasvatuksen erilaistuvan. Vanhemmat ovat sitä mieltä, että viimeistään murrosiässä tyttöjen ja poikien kasvattaminen tulee olemaan erilaista. Vain neljä vanhempaa on sitä mieltä, että tyttöjä ja poikia täytyy kasvattaa eri tavoin. Tämän tutkimuksen vanhemmat suhtautuvat myös tyttöjen ja poikien epäsuotavaan käyttäytymiseen samalla tavoin, poikia tosin pidetään jossain määrin enemmän vastuussa teoistaan. (Kemppainen 1992, 99, 109.)

McGuire (1988) päätyi siihen tulokseen, että suurimmalla osalla isistä on stereotyyppisiä uskomuksia tytöistä ja pojista. Isillä on esimerkiksi hyvin selvät uskomukset niistä leluista ja leikeistä, jotka soveltuvat eri sukupuolten lapsille. Eccles, Jacobs ja Harold (1990) tuovat vastaavasti esille, että vanhemmat rohkaisevat tyttöjä leikkimään nukeilla ja hoitamaan kotia, kun taas pojille ostetaan autoja ja heitä viedään urheiluharrastuksesta toiseen. Vanhempien sukupuolijaottelulla näyttää olevan suora yhteys lasten mieltymyksiin tiettyihin leluihin, leikkeihin ja väreihin (Henshaw, Kelly & Gratton 1992). Myös Parke ja Stearn (1994, 152) ovat todenneet, että varsinkin vanhimpien sukupolvien isät haluavat erotella tyttöjen ja poikien työt ja leikit selvästi erikseen. Isät pelkäävät, että naisten kanssa kasvavista pojista kehittyy naismaisia. Tämän vuoksi isät (jossain määrin myös äidit) pyrkivät tietoisesti kasvattamaan pojistaan maskuliinisia ja miehisen rohkeita. Tyttölapsiaan isät pyrkivät tukemaan ja ohjaamaan sellaisiin käyttäytymistapoihin, jotka auttavat tyttöjä tulemaan toimeen miesten kanssa.

Erään amerikkalaisen tutkimuksen mukaan tyttölasten äidit ovat olleet tyytyväisempiä lastensa saavutuksiin kuin äidit, joilla on poikia. Toisin sanoen pojilta odotetaan ja vaaditaan parempaa suoritusta, ja tyttöihin kohdistetaan vähemmän suorituspainetta. (Holloway 1986.) Vanhemmat ajattelevat, että tyttöjen täytyy ponnistella enemmän saavuttaakseen saman aseman kuin pojat (Parsons, Adler ja Kaczala 1982). Tyttöjen epäonnistuminen nähdään yrittämisen puutteena, kun taas pojilla viitataan kykyjen puutteeseen. Matematiikassa poikien huonoa menestystä selitetään enemmän yrityksen puutteena, kun tyttöjen kohdalla puhutaan kykyjen puutteesta. (Holloway & Hess 1982.) Parsons, Adler ja Kaczala (1982) toteavat, että varsinkin isät uskovat matematiikan olevan tärkeämpää pojille, kun taas sosiaalisten ja humanististen

tieteiden tytöille.

Leung tuo (1990) esille, että urheilua pidetään poikien lajina, joka ei kiinnosta tyttöjä samassa määrin. Tämä on yhteydessä käsitykseen pojista aggressiivisempina ja kilpailullishenkisempinä kuin tytöt. Samaisen tutkimuksen mukaan niin lasten vanhemmat kuin opettajatkin uskovat, että tytöt ovat kiinnostuneempia musiikista kuin pojat.

Parsons ym. (1982) sekä Eccles, Jacobs ja Harold (1990) toteavat, että vanhempien uskomukset lastensa kyvyistä näyttävät olevan lasten itsetunnolle ja lapsen tulevalle menestymiselle merkityksellisempiä kuin lapsen konkreetit suoritukset ja todellinen osaaminen. Eccles, Jacobs ja Harold (1990) tuovat esille, että stereotyyppiset käsitykset lasten kyvyistä ovat itseään toteuttavia ennusteita. Tämä olisi jokaisen vanhemman hyvä tietää.

Brooks-Gunn (1986) viittaa äitien erilaisiin uskomuksiin tyttöjen ja poikien kasvatuksesta. Äidit uskovat, että sukupuolierot kasvatuksessa tulevat selvemmin esille lasten kasvaessa. Vanhemman sosiaaliluokalla näyttää olevan myös merkitystä. Ylemmässä sosiaaliluokassa elävillä vanhemmilla ei ole yhtä vahvoja uskomuksia tyttöjen ja poikien eroista kuin alemman sosiaaliluokan vanhemmilla. Ne äidit, joiden uskomukset eivät ole kovin sukupuolittuneita, aktivoivat enemmän myös tyttäriään leikkimiseen, aktiiviseen toimintaan sekä itsenäisyyteen.

Isät ovat avainasemassa vaikuttaessaan lastensa (varsinkin poikien) mielikuviin sukupuolirooleista. Hyvin traditionaalisten isien uskomukset stereotyyppisistä tyttöjen ja poikien eroista näyttävät siirtyvän vahvasti isältä pojalle. Tutkimuksen isät ilmaisevat selvästi huolensa ja pelkonsa sitä, että pojista kasvaisi liian feminiinejä, etteivät he oppisi toimimaan "kuin miehet". Sukupuoleen liittyvät ennakkoluulot ja asenteet näyttävät voimistuvan lapsen kasvaessa. Vähiten stereotyyppisiä uskomuksia olevilla isillä, on vastaavasti poikia, jotka ovat sukupuolijaottelussaan vanhempiaan sallivampia. (Eminovich, Gaier & Cronin 1984.)

Vaikka isien merkitystä sukupuoliroolin kehittämisessä korostetaankin, ei äidin tehtävä tässä asiassa ole sen merkityksettömämpi. Fagotin, Leinbachin ja O'Boyleen (1992) tutkimuksen mukaan äitien käyttäytyminen ja sukupuolirooliin liittyvät asenteet ovat yhteydessä siihen, miten lapset luokittelevat leikkejä tytöille ja pojille sopiviksi. Hyvin perinteisiä sukupuolirooleja kannattavilla äideillä on myös lapsia, jotka vetävät

tarkan rajan tyttöjen ja poikien leikkien välille.

Voisi olettaa, että yhteiskunnan muuttuessa yhä tasa-arvoisemmaksi ja sukupuolten roolijakojen kaventuessa, myös tällaiset stereotyyppiset uskomukset muuttuvat. Nurminen ja Roos (1992, 138) havaitsevat merkkejä perheen sisällä tapahtuneista muutoksista 1990-luvulla. Nykypäivän vanhemmat, varsinkin nuoret isät, ovat yhä kiinnostuneempia perheen asioista ja lastenkasvatuksesta. Coltrane (1996, 200) on selvittänyt, että isien osallistuessa enemmän kodin- ja lastenhoitoon, lapsista kehittyä älyllisesti ja emotionaalisesti kypsiä yksilöitä, joilla ei ole niin tiukkoja sukupuoli-stereotyyppioita.

3 USKOMUKSET JA SUKUPOLVET

3.1 Perheen sisäinen sukupolvijärjestys

Kiinnostus sukupolvi-tutkimuksiin on lisääntynyt, koska eliniän pidentyessä nykypäivän perheenjäsenillä on enemmän aikaa elää yhdessä. Väestörakenteen muutokset ovat johtaneet siihen, että jopa neljä sukupolvea saattaa olla elossa samaan aikaan. Tämän vuoksi myös erilaiset roolit ovat lisääntyneet, kuten isomummun ja lapsenlapsenlapsen roolit. (Roberto & Stroes 1992.) Myös perhesiteet ovat lujittuneet lasten lukumäärän vähentymisen ja perheiden koon pienentymisen vuoksi (Hagestad 1981, 20-21).

Termi sukupolvi heijastaa yleisesti ottaen niin aikaa, ikääntymistä, ikäryhmiä, kuin sosiaalisia rakennelmia ja ryhmittymiä (Hagestad 1981; Bengtson, Cutler, Mangen & Marshall 1985). Sukupolvet jaetaan yleensä lineaarisiin ja kohorttisukupolviin. Sukupolvien tutkiminen näillä molemmilla tavoilla on tärkeää, ja niiden tulisikin tukea ja täydentää toisiaan. (Hagestad 1981, 39.)

Perheen sisäisellä sukupolvijärjestyksellä tarkoitetaan tässä perheenjäsenten perättäisyyteen perustuvaa järjestystä. Dunham ja Bengtson (1986, 4, 9) puhuvat lineaarisista sukupolvista, tarkoittaen niillä sukupolvittaista "jonoa" perheen sisällä. Tässä jonossa on mukana mikrotason sekä biologinen, että kehityksellinen näkökulma. Perheenjäsenillä on ikään kuin oma paikkansa, sosiaalinen asemansa perheen sisällä; isovanhempana, vanhempana tai lapsena. Acock (1985, 151) toteaa kuitenkin, että tämä asema ei ole sidoksissa ikään, vaan vanhempi voi olla niin 16- kuin 66-vuotiaakin. Suutama (1985, 1) puolestaan puhuu perhesukupolvesta, tarkoittaen niin ikään perheen

sisäistä rakennetta ja järjestystä.

Kohorttinäkökulman mukaan sukupolvi koostuu makrotasolla tietyn ikäisistä ihmisistä, jotka elävät historiallisesti samaan aikaan jakaen samoja sosiaalisia ja historiallisia kokemuksia (Rosow 1978). Kohorttisukupolven kesto on riippuvainen kulttuurin ja yhteiskunnan muutoksen nopeudesta. Kohorttisukupolvi muovautuu Roosin mukaan joka viides vuosi jollei nopeamminkin. (Roos 1988, 25-26.) Vanhin määritelmä määrittää sukupolven vaihtumisväliksi jopa 30 vuotta. Tämän määritelmän mukaan 30 vuotta on se aika, jolloin uusi kohortti kasvaa ja syrjäyttää vanhemmat sukupolvet. (Acock 1985, 152.) Käytettiinpä mitä termiä hyvänsä, sukupolven yhteisenä teemana on tietyn ihmisryhmän samankaltaisuus ja toisaalta taas eroavuus muista ryhmistä (Dunham & Bengtson 1986, 4).

Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat kulttuuriin ja sitä kautta myös vanhempien ja lasten elämään. Vanhemmat ja lapset eivät vain kuvaa erilaisia asemia perheen sisällä, vaan heillä on myös erilaisia kiinnekohtia sosiaalisissa sukupolvissa eli kohorteissa. Kuitenkin jokaisella perheellä ja siinä elävällä yksilöllä on erilainen taustahistoria. Usein unohtammekin, että esimerkiksi eri perheiden mummut voivat kuulua periaatteessa samaan luokkaan, mutta eivät iän mukaan välttämättä edustakaan samaa kohorttia. Näillä sukupolvijärjestyksessä samassa asemassa olevilla mummoilla voi olla täysin erilainen elämänhistoria ja taustalla voivat olla täysin erilaiset sosiaalipoliittiset tapahtumat. (Hagestad 1984, 131-132.)

Sukupolvien välillä mahdollisesti tapahtuvaa kasvatususkomusten siirtymistä tulee tutkia saman perheen sisällä, mikrotasolla. Usein on kuitenkin tutkittu vain yhtä sukupolvea tai luotettu vain yhden perheenjäsenen antamiin tietoihin (Suutama 1985, 13). Esimerkiksi monissa arvojen siirtymistä kuvaavissa tutkimuksissa on keskitytty vain samanikäisten ihmisjoukkojen tutkimiseen, joilla on samanlainen elämäkokemus. Tämä ei kuitenkaan tutki sitä mitä on tarkoitus, eli arvojen siirtymistä seuraavalle sukupolvelle. (Kerzer 1983, 135-137.)

Tämän tutkimuksen eri sukupolviryhmissä olevat miehet eivät välttämättä kuulu samaan kohorttiin vaikka kuuluvat samaan ryhmään, koska eri sukujen isät, isoisät ja pojat ovat niin eri ikäisiä. Kohorttien avulla voisi tutkia yleisempiä uskomuksia laajemmin eri sukupolvissa, mutta uskomusten siirtymistä saman perheen sisällä ei

voisi kohdentaa ja määrittää varmuudella.

3.2 Kasvatususkomusten siirtyminen sukupolvelta toiselle

Tutkimuksia, joissa käsitellään ilmiöiden tai asioiden siirtymistä sukupolvelta toiselle, on alettu tutkia yhä enemmän niin antropologisessa, sosiologisessa kuin yhteiskuntatieteissä. Kasvatususkomuksia enemmän on kuitenkin tutkittu kasvatusmenettelyitä. Esimerkiksi lasten hyväksikäytössä, vanhempien väkivaltaisessa käyttäytymisessä ja fyysisessä rankaisussa on todettu sukupolvittaista jatkuvuutta. (Holden & Zambarano 1992, 143-148.) Ankarat kasvatus ja ruumiillinen kuritus näyttävät siirtyvän sukupolvelta toiselle vahvimmin perheissä, joissa on alhainen sosioekonominen asema. Tämä näkyy erityisesti poikien kasvatuksessa, koska vanhemmat uskovat, että ruumiillista kuritusta ei tarvitse niinkään käyttää tyttöjen kohdalla. (Simons, Whitbeck, Conger & Chyi-In 1991.) Vanhempien kasvatustavoitteiden ja -uskomusten siirtymistä sukupolvelta toiselle onkin tutkittu hyvin vähän (Martin ym. 1991).

Termi ”siirtyminen” on yhteydessä lineaarisuuteen eli jokin siirtyy jollekin toiselle. Asioiden ja ilmiöiden sukupolvittaisen siirtymisen syy-seuraus-suhdetta on kuitenkin hyvin vaikeaa selvittää, koska ihmiset vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti eikä siirtymistä tapahdu pelkästään yhteen suuntaan. (Bengtson & Troll 1978, 216.) On myös huomioitava, missä tilanteissa siirtymistä esiintyy, ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat (Holden & Zambarano 1992, 147-148).

3.2.1 Eroja ja yhtäläisyyksiä eri sukupolvien kasvatususkomuksissa

Martin ym. (1991) ovat tutkineet saman suvun äitejä ja isoäitejä sekä heidän uskomuksiaan vanhemmuudesta ja lasten kasvatuksesta. Vanhemmuuden tavoitteissa ja päämäärissä ei löytynyt suuria eroja sukupolvien välillä, vaan ennemminkin vanhemmuuden rooleista. Nuoremman sukupolven äidit näyttävät korostavan lapsen itsenäisyyden tukemista, yksilöllisyyttä ja hoidon ja hoivan merkitystä. Isoäidit korostavat sen sijaan rajojen asettamista, ”soveliaan käyttäytymisen” opettamista ja vanhempien kunnioittamista, sekä näkevät lapset vielä keskenkasvuisina, vanhemmistaan riippuvai-

sina yksilöinä. Isoäitien kasvatususkomuksen voisikin kiteyttää sanoilla “vähemmän hoivaa ja enemmän rajoja”. (Martin, Halverson, Wempler & Hollet-Wright 1991.)

Todisteita uskomuksien siirtymisestä sukupolvelta toiselle ovat saaneet myös Stamples ja Smith (1954, 91-93) sekä Hill, Foote, Aldous, Carlson ja MacDonald (1970, 46-47). Heidän mukaansa uskomukset lapsuudesta ja vanhemmuudesta ovat kuitenkin muuttuneet jatkuvasti vähemmän aikuisjohtoiseen suuntaan. Hill ym. (1970) ovatkin todenneet oman tutkimuksensa pohjalta, että kasvatususkomusten suurimmat muutokset ovat tapahtuneet vanhimman ja keskimmäisen sukupolven välillä, kun taas uskomusten jatkuvuutta on ilmennyt eniten keskimmäisen ja nuorimman sukupolven välillä. Hillin ym. (1970) tutkimuksessa tämän voi selittää sillä, että vanhin sukupolvi on kokenut sodan ja pulan aikakauden, kun keskimäinen sukupolvi kasvoi yhteiskunnan teollistumisen ja rakennemuutosten aikana.

Uskomukset hyvästä vanhemmuudesta (kuten rakastava, johdonmukainen, turvallinen, luotettava) näyttävät Variksen tutkielmassa (1996, 77) siirtyvän sukupolvelta toiselle, eikä selvää katkosta perinteiden siirtymisessä ole havaittu. Eri ikäiset äidit näkevät tehtäväkseen kasvattaa lapsistaan yhteiskuntakelpoisia kansalaisia, joilla on käsissään oman elämänsä avaimet. Myös molemminpuolinen luottamus, sekä uskomus siitä, että pienen lapsen paikka on kotona, näyttävät siirtyvän sukupolvelta toiselle.

Suutaman (1986, 33-34) tutkimuksessa vain 10 prosenttia vanhimmasta sukupolvesta oletti uskomusten ja perinteiden siirtyvän vanhemmalta lapselle ja 30 prosenttia piti sitä jossain määrin mahdollisena. Syynä perinteen siirtymisen mahdottomuudelle he pitivät nuorten välinpitämättömyyttä perinteitä ja vanhempia kohtaan ja sitä, että nuoret pitävät itseään tavallaan viisaampina ja fiksumpina.

3.2.2 Uskomuksia ylläpitävät ja niitä muuttavat tekijät

Sosialisaatio kaksisuuntaisena prosessina ja uskomuksia ylläpitävänä tekijänä

Sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus perheen sisällä ovat edellytyksenä perinteiden säilymiselle. Acockin (1985, 159) toteaa, että samanlaiset sosiaaliset kokemukset samassa sosiaalisessa ympäristössä edesauttavat uskomusten ja asenteiden

sukupolvittaista jatkuvuutta. Uskomukset ovat osa “suullista perimätietoa”, jotka siirtyvät puheen ja toiminnan välityksellä sukupolvelta toiselle.

Aldous ja Hill (1965) ovat todenneet, että vanhemmat eivät voi siirtää kulttuuri-perintöä ja omia uskomuksiaan lapsille, jos suhde lapseen on hyvin heikko. Heikot sosiaaliset siteet vanhempien ja lasten välillä johtavat siihen, että vaikutteita otetaan enemmänkin perheen ulkopuolelta, ja näin sukupolvittainen jatkuvuus saattaa katketa. Uskomukset siirtyvät selvimmin samojen sukupuolien välillä, eli äidiltä tyttärelle ja isältä pojalle. Kuitenkin nykypäivän sosiaalisten roolien muuttuessa ja tasa-arvon lisääntyessä myös eri sukupuolien sukupolvellinen jatkuvuus on korostunut ja vahvistunut. Alessandrin ja Wosniakin (1987) mukaan juuri lasten tietämys vanhempiensa uskomuksista todistaa uskomusten siirtymisen mahdollisuuden. Toisin sanoen jos lapsi ei tiedä vanhempiensa uskomuksia, ei uskomusten jatkumostakaan ole varmuutta.

Lapsen sosiaalistamista ja sopeuttamista vallitsevaan yhteiskuntaan ei tule tarkastella vain vanhempien yksisuuntaisena vaikuttamisena lapseen. Myös nuorempi sukupolvi voi saada aikaan muutoksia vanhempien sukupolvien ajatusmalleissa. (Sigel & Kim 1996, 89-90.) Bengtson ja Troll (1978) ovatkin huomauttaneet, että niillä ihmisillä, jotka uskovat vain vanhempien voivan vaikuttaa lapseen, on hyvin rajoittunut käsitys sosialisatiosta. Myös oletamus siitä, että sosiaalistuminen loppuu aikuisiän kynnyksellä, on väärä (Goodnow 1992, 311-312).

Ne seikat, jotka aiheuttavat uskomusten samanlaisuutta sukupolvien välillä, näyttävät muuttuvan eri aikoina. Vanhempien vaikutus lapseen näyttää heikkenevän ja lasten vaikutus vanhempiin sukupolviin puolestaan korostuvan sukupuoli-ideologian ja nopeiden sosiaalisten muutosten aikoina. Vanhempien ja lasten samanlaiset arvot, asenteet ja uskomukset olisikin nähtävä useiden sosiaalisten voimien seurauksena. (Glass, Bengtson & Dunham 1986.)

Sukupolven jäsenillä ei ole samanarvoista vaikutusvaltaa ja -mahdollisuutta toisiinsa. Tämä johtuu niin perheen kuin yhteiskunnan aikaansaamista odotuksista ja velvollisuuksista eri perheenjäseniä kohtaan ja nämä suhteet ja asemat muuttuvat eri elämäntilanteiden mukaan. (Dunham ja Bengtson (1986, 1-13.) Vanhemman ja lapsen suhde muuttuu yksilöiden psyykkisen kehittymisen ja ikääntymisen myötä. Suhdetta määräävänä tekijänä on perheenjäsenten läheisyys, kiintymys ja vuorovaikutuksen

määrä, sekä persoonalliset ominaisuudet ja yksilöiden asema sukupolvijärjestelmässä (Hagestad 1984, 131-132; Rossi & Rossi 1990, 300). Hurme (1988) havaitsi, että joissakin perheissä äitien ja tyttärien välit ovat hyvinkin läheisiä ja yhteyttä pidetään tiiviisti, kun taas joissakin perheissä perhesuhteita ei ylläpidetä juuri lainkaan.

Kingin ja Elderin (1997) tutkimusten mukaan perheroolit on opittu vuorovaikutuksessa perheenjäsenten ja vallitsevan kulttuurin kanssa. Esimerkiksi isovanhempien läheisyys ja kanssakäyminen lastenlastensa kanssa juontaa juurensa heidän lapsuuden kokemuksiinsa omista isovanhemmistaan. Kingin ja Elderin (1995) mukaan läheisyys on yksi tärkeimpiä sukupolvien välisen suhteen määrittäjiä. Se, miten kaukana sukupolvet asuvat toisistaan, yhteydenpidon kiinteys sekä emotionaaliset tunteet toisiaan kohtaan ovat hyvinkin ratkaisevia. Alice ja Peter Rossi (1990, 254) ovat kuitenkin todenneet, että välimatkan kokeminen voi olla hyvin subjektiivista. Joillakin suhde kaukana asuvaan sukulaiseen voi olla hyvinkin läheinen esimerkiksi kirjeiden ja puhelinsoittojen avulla.

Erään tutkimuksen mukaan lapsen ikä vaikuttaa suuresti vanhempien ja lapsen suhteeseen. Esimerkiksi mitä nuorempi tytär, sitä samanlaisemmat arvot hänellä on vanhempiensa kanssa. Poikien kanssa tämä näytti olevan päinvastoin, eli mitä vanhempi poika, sitä enemmän hänen arvot kohtaavat vanhempien arvojen kanssa. Pojat erkaantuvat ensin nuoruudessaan vanhemmistaan ja lähentyvät taas kun saavat lapsia ja tulevat isäksi. (Rossi & Rossi 1990, 304.)

Jatkuvuuden katkeamisen syytä. Tutkimukset ilmiöiden siirtymisestä sukupolvelta toiselle ovat keskittyneet lähinnä vanhempien ja lasten samanlaisuuksien tunnistamiseen. Tutkimukset eivät ole juurikaan käsitelleet selvästi jatkuvuuteen liittyviä häiriötekijöitä. Eli niitä tekijöitä, jotka murtavat uskomusten siirtymisen perinteen. (Holden & Zambarano 1992, 143-145.)

Lapsen kasvaessa nuoreksi hänen arvoihinsa vaikuttavat vanhempia enemmän nuoruuden kokemukset, muutto kotoa, uudet ystävät ja erilaiset sosiaaliset organisaatiot (Rossi & Rossi 1990, 300). Myös nuoremman sukupolven koulutuksen huima lisääntyminen (Aldous & Hill 1965) ja sosiaalisen aseman muutos voi muuttaa perheen uskomuksia. Esimerkiksi työläisperheen lapsen yliopistoura, akateemiseen ammattiin valmistuminen tai lapsen muuttaminen pois synnyinseudultaan voi aiheuttaa perinte-

den katkeamisen. Nämä tekijät voivat muuttaa lapsen objektiivista todellisuutta niin paljon, ettei vanhempien arvoilla ja uskomuksilla ole enää käyttöä sellaisenaan, vaan niitä muutetaan itselle sopivammiksi. Tämä voi luoda sukupolvien välille kuilun, eikä yhteistä ajatusmallia enää löydy. (Acock 1985, 159-165.)

Sukupolvien välistä kuilua pidetään modernina ilmiönä, koska se korostuu erityisesti nopeiden sosiaalisten ja yhteiskunnallisten muutosten aikoina. Erään tutkimuksen mukaan nuorten muuttaessa maalta kaupunkiin, ei vanhempien asenteilla ja mielipiteillä ole vaikutusta nuorten asenteisiin tai muutto-aikeisiin. Asia on pikemminkin toisin päin, sillä nuorten muuttoliike ja sen seuraukset näyttävät muuttavan vanhempien asenteita. (Acock & Fuller 1984.)

Vanhemman ja lapsen ikäero voi olla yhtenä arvojen ja uskomusten eroavuuksien syynä. Martinin ym. (1991) tutkimuksessa tyttärillä, joilla oli pienempi ikäero omaan äitiinsä, oli samankaltaisemmat arvot kuin tyttärillä, joilla oli suurempi ikäero äitiinsä. Eli toisin sanoen sukupolvittaiset erot vanhemmuudessa ovat selvempiä, mitä suurempi ikäero on vanhemman ja lapsen välillä. (Martin, Halverson, Wampler & Hollett-Wright 1991, 197.)

Kohorttierot sukupolvien välillä johtavat siihen, että todellisuus rakentuu eri sukupolville eri tavoin, koska aika muuttuu ja vallitseva yhteiskunta on jatkuvasti muutoksessa. Yhteiskunnassa tapahtuva sosiaalinen muutos, esimerkiksi vanhemmuuden roolissa, voi katkaista perinteisen uskomus-ajattelun. (Acock & Bengtson 1980.) Tähän viittaa mm. Coltrane (1996, 4-5), jonka mukaan myytit ja uskomukset vanhempien perinteisistä rooleista, niin kasvattajina kuin miehenä ja naisena ovat alkaneet muuttua. Isien rooli autoritäärisestä, leivän kotiin kantajasta on muuttunut osallistuvaksi lasten kasvattajaksi ja kodinhoitajaksi. Asenteet ja ajatusmallit ovat muuttumassa, mutta käytännön todellisuutta tämä on tosin vasta hyvin valveutuneissa ja modernisti ajattelevissa perheissä. Nämä muutokset luovat kuitenkin pohjaa ja "kasvualustaa" miesten uskomuksille lapsista ja kasvatuksesta.

Sukupolvien väliset ristiriidat ja erimielisyydet voivat aiheuttaa katkoksia arvojen ja uskomusten siirtymisessä sukupolvelta toiselle (Hess & Waring 1978, 255). Voisi olettaa, että nämä erimielisyydet ovat suurimmillaan silloin, kun uusi sukupolvi kasvaa aikuisuuden kynnykselle ja haluaa itsenäistyä. Tällöin nuorella on tarve ja halu

korostaa asenteidensa ja uskomustensa erilaisuutta suhteessa vanhempiin sukupolviin, kun taas vanhemmat eivät pidä eroavuuksia niinkään suurina. (Bengtson & Troll 1978, 217-218.)

Bengtson ja Troll (1978, 217-218) ovat esittäneet, että eroavuudet sukupolvien välillä voivat olla vain väliaikaisia. Lapset eroavat vanhemmistaan omalla statuksellaan, joka liittyy läheisesti nuoren kehitykseen ja ikään. Cashmore & Goodnow (1985) toteavat, että sosiaalisilla tekijöillä, kuten vertaisryhmällä ja koululla, on suuri merkitys nuorten elämässä. Esimerkiksi 12 - 14-vuotiailla nuorilla on samankaltaisia arvoja ja uskomuksia muiden nuorten kanssa, ja eroavat näissä vanhemmistaan. Goodnow'n mukaan lapset näyttävät ymmärtävän vanhempiensa tarkoitusperät, mutta eivät suostu hyväksymään ja omaksumaan niitä osaksi omaa ajatteluaan. Lapsi alkaa kapinoida vanhemman tahtoa vastaan eikä haluakaan olla "kuuliainen, kiltti ja rehellinen". (Goodnow 1992, 295-296.) Alice ja Peter Rossi (1990, 21) huomauttavat, että nuorten samanlaiset ajatukset tulevatkin näkyville vasta nuoren aikuistuttua. Tällöin huomataan, että aikuisen nuoren ajatukset eivät enää eroakaan niin suuresti vanhemmistaan.

Toisaalta on huomioitava myös vanhempien ikääntymisen merkitys. Aikuisuuden kynnyksellä olevilla nuorilla on yleensä keski-ikäisiä vanhempia. On mahdollista, että vanhemmat muuttavat käsityksiään ja uskomuksiaan 'luonnollisesti' iän myötävaikutuksesta. Puhutaan myös keski-ikäisen kriisistä, joka saattaa vaikuttaa asenteisiin ja ajatusrakennelmiin.

Acock ja Bengtson (1980) ovat ihmetelleet yleisesti puhuttua sukupolvien välistä kuilua, ja toteavatkin sen olevan todellisuudessa paljon pienempi kuin yleisesti luullaan. Myös Glass, Bengtson & Dunham (1986) ovat tuoneet esille, että asenteet ja ikä eivät korreloi keskenään. Asenne-erot pysyvät kaiken kaikkiaan suhteellisen pieninä sukupolvien välillä. Vanhempien asenteet näyttävät ennustavan lasten asenteita ja niiden siirtyminen näyttää olevan riippumaton vanhempien taloudellisesta ja aviollisesta asemasta, työstä, koulutuksesta tai lapsiluvusta.

Aikuiset voivat myös yli- tai aliarvioida lastensa kykyä ymmärtää ja tulkita vanhempaansa. Lapsen voi olla joskus vaikeaa ymmärtää vanhemman toiminnan tarkoitusta ja perimmäisiä päämääriä. Vanhemmat eivät aina osoita lapsilleen pyrki-

myksiään ja tavoitteitaan riittävän selvästi, ja näin syntyy väärinkäsityksiin johtava katkos tiedonvälityksessä. Lapset voivat kokea, että vanhempien omat tavoitteet ja päämäärät ovat tärkeämpiä kuin lasten tarpeet ja halut. Aikuisen ja lapsen ajatusmaailmat eivät kohtaa ja tämä saattaa olla yhtenä syynä vanhemman ja lapsen ristiriitaisiin uskomuksiin. (Goodnow 1992, 295-296.)

Alessandri & Wosniak (1991) ovat todenneet, että lapset ovat paremmin selvillä opettajiensa kuin vanhempien uskomuksista. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että opettajat kertovat selvemmin ja tarkemmin uskomuksistaan ja tavoitteistaan kuin vanhemmat. Samasta tutkimuksesta kävi ilmi, että tytöt tietävät myös poikia paremmin äitiensä uskomuksista. Tämä selittynee sillä, että tutkimuksen afro-amerikkalaiset tytöt elävät ja toimivat lähempänä äitiä, kun taas pojille annetaan enemmän vapautta ja niin ollen laajempi liikkumatila.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA -ONGELMAT

Kasvatususkomukset ovat perinteisesti siirtyneet sukupolvelta toiselle perintönä. Uskomukset heijastavat aina vallitsevaa kulttuuria ja sosiaalista todellisuutta. Mutta mitä jos kulttuuri muuttuu sukupolvien välillä? Viime vuosikymmenet ovat tuoneet muutoksia koko yhteiskuntaan. Koulutuksen lisääntyminen ja naisten ja miesten roolien kaventuminen ja sen seurauksena isien näkyvämpi rooli kotona on tuonut muutoksia ihmisten arkipäivään ja kulttuuriin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miesten kasvatususkomuksia sekä sitä, löytyykö saman suvun, mutta eri sukupolven miesten kasvatususkomuksista samankaltaisuuksia. Näin ollen selvitetään sitä, että voidaanko kasvatususkomusten olettaa periytyvän sukupolvelta toiselle vai katkeako sukupolvien välillä siirtyvä uskomusten jatkumo.

Tutkimuksessa on pyritty löytämään vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin:

- 1) Mitä uskomuksia eri sukupolvien miehillä on kasvatuksesta?
- 2) Näkyykö lapsen sukupuoli miesten kasvatususkomuksissa?
- 3) Siirtyvätkö miesten uskomukset kasvatuksesta “isältä pojalle”?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Aineisto

Tutkimuksessa käytetään valmiiksi kerättyä aineistoa, jonka avoimen yliopiston opiskelijat ovat keränneet. Kasvatustieteen approbaturia opiskelevat opiskelijat tekivät haastattelut ohjattuna etätehtävänä vuosina 1996-1997 (liitteet 1-3). Tehtävä perustui vapaaehtoisuudelle, koska opiskelijoiden oli mahdollista valita myös toinen tehtävä korvaamaan kyseinen opintojakso.

Opiskelijoiden oli määrä haastatella kolmea toisilleen sukua olevaa henkilöä, joista vanhin on kasvattanut keskimmäisen sukupolven jäsenen, ja tämä taas nuorimman, esimerkiksi poika-isä-isoisä. Tarkoituksena oli tutkia kasvatusajattelun siirtymistä sukupolvelta toiselle, joten haastateltavien henkilöiden välillä tuli olla kasvatussuhde. Opiskelijoille suositeltiin oman suvun haastattelemista ja kriteeriksi asetettiin se, että nuorimman edustajan tuli olla 18 - 30 -vuotias.

Tehtävään kuului myös haastattelujen purkaminen sanasanaisesti. Opiskelijoita pyydettiin merkitsemään litteroinnin alkuun haastateltavien sukupuoli, etunimi, ikä, sukulaisuussuhde kyseisessä suvussa sekä asuinpaikka. Opiskelijoille kerrottiin myös, että tulokset ja litteroidut tekstit tallennetaan Jyväskylän yliopiston kasvatustieteelliselle laitokselle. Ohjeissa mainittiin, että tekstejä saatetaan käyttää jatkotutkimustarkoituksiin, mutta vastaajien intymiteettisuoja ei rikottaisi missään vaiheessa. Sukulaisiaan haastatelluilta opiskelijoilta pyydettiin kirjallinen lupa haastattelujen käyttämiseen tutkimustarkoituksiin. Kaikki tulokset ja suorat lainaukset esitetäänkin nimettömästi tunnistamisen välttämiseksi.

Kaikkiaan aineisto koostuu 171 sukupolviketjusta ja 513 yksilön haastattelusta.

Koko aineistosta poimittiin tähän tutkimukseen 49 miestä, jotka muodostavat 23 isän ja pojan välistä sukupolviketjua:

ISÄ - ISOISÄ	(5)
POIKA - ISÄ	(15)
POIKA - ISÄ - ISOISÄ	(3)

Nuorin miehistä on 18 vuotta ja vanhin 97 vuotta. Aineistosta löytyi 18 nuorimmaisen sukupolven edustajaa, ja heidän ikähaitarinsa on 18 - 30 -vuotta. Keskimmäisestä sukupolvesta on mukana 23 miestä, joilla ikävaihtelu on 39 ja 60 vuoden välillä. Vanhimma sukupolvesta on mukana kahdeksan miestä, joiden ikä vaihtelee 63 ja 97 vuoden välillä. Kuten huomaamme, keskimmäisen sukupolven vanhin mies (60 v.) on jo hyvin lähellä vanhimman sukupolven nuorimman miehen ikää (63 v.), joten puhtaista kohorttisukupolvista ei tämän aineiston sukupolvijaottelussa voitane puhua, vaan jaottelu on ennemminkin sukupolven aseman mukainen. Maaseudulla asuu 32 miestä (65%) ja loput 17 miestä (35%) elävät kaupungissa.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jossa haastatteliijoille annettiin valmiiksi teemat ja muutamat suosituskysymykset, joiden pohjalta haastattelut tehtiin. Kysymykset olivat seuraavanlaisia:

1. Sukupuolierot kasvatuksessa. Jotkut ajattelevat, että poikia on kasvatettava eri tavalla kuin tyttöjä. Mitä sinä ajattelet tästä asiasta? Mistä tyttöjen ja poikien kasvatuksen erot mielestäsi johtuvat?
2. Kasvatuksen keinot ja menettelyt. Joskus sanotaan leikillisesti, että parhaita kasvatukseen keinoja ovat lahjonta, uhkaus ja kiristys. Minkälaisia keinoja sinä käytät? Vaihtelevatko keinosi lapsen mukaan? Miksi jokin keino tehoaa ja toinen ei?
3. Kasvatusmenettelyjen siirtyminen sukupolvelta toiselle. Miten sinua on neuvottu, ohjattu, palkittu ja rangaistu? Miten itse toimit kasvattajana?
4. Kasvatussanonnat, kansanviisaudet ja arkiuskomukset. Muistatko joitain tyttöjen ja poikien kasvatukseen liittyviä sanontoja? Entä lasten kasvattamisen

keinoihin? Uskotko itse niihin? Muistatko kuka lähisukulaisesi olisi niitä käyttänyt?

5. 2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston luotettavuus

5.2.1 Aineistonkeruun vahvuuksia ja heikkouksia

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään aineistonkeruun ja analyysin mahdollisimman tarkalla kuvauksella. Näin lukija näkee mitä on tehty ja missä vaiheessa ja pystyy seuraamaan ja arvioimaan tutkijan päättelyä niiden pohjalta. (Eskola & Suoranta 1998, 209, 214.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua, jolle ovat ominaisia valmiit aiheet ja teemat. Teemahaastattelun käyttäminen uskomusten tutkimisessa on perusteltua uskomusten syvällisyyden ja niiden yksilöllisten merkitysten selville saamisen vuoksi. Valmiin haastattelurungon avulla varmistettiin kaikkien teemojen läpikäyminen jokaisen haastateltavan kanssa. Kysymysten muoto ja järjestys olivat kuitenkin tutkijan päätettävissä. Kysymysten avoimuuden tarkoituksena oli pyrkiä välttämään suppeita vastauksia ja rohkaista haastateltavaa kertomaan asenteistaan, uskomuksistaan ja arvoistaan avoimesti ja syvällisesti. (Fielding 1993, 135,138.; Creswell 1994, 157-158.)

Mason (1996,149) toteaa triangulaation lisäävän aineiston luotettavuutta. Sillä tarkoitetaan tuloksien tutkimista eri näkökulmista sekä eri aineistojen, metodien ja tutkijoiden käyttämistä. Tässä tutkimuksessa selvitettiin miesten uskomuksia pääosin laadullisin keinoin, mutta käytettiin kvantitatiivista analyysiä frekvenssien laskemisessa. Näin kasvatususkomusten laajuutta ja esiintymistiheyttä voitiin kuvata selvemmin. Luotettavuutta ja objektiivisuutta lisää myös se, että haastattelijoita oli useita. Usean haastattelijan avulla voitiin varmistaa toistuvien havaintojen ilmeneminen sekä uskomusten kuvausten laajuus. Yhden haastattelijan virheet eivät myöskään siirtyneet seuraavaan haastattelukertaan. Eri ajankohtina tehdyt haastattelut varmistavat myös sen, että kyseessä on suhteellisen pysyvä ilmiö (Eskola & Suoranta 1998, 215).

Haastattelijan kokemattomuus voi olla hyväkin asia haastattelussa. Tällöin haastattelija ei ole rutinoitunut, "kaavoihin kangistunut", eikä välttämättä osaa johdatel-

la tai rajoittaa haastateltavaa haluamiinsa vastauksiin. Litteroinnista pitäisikin voida tarkistaa, miten paljon haastateltava sai rauhassa miettiä ja pohtia asioita, vai ohjailiko haastattelija haastateltavaa omilla kommentteillaan ja mielipiteillään (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 154). Noviisihaastattelija voi luoda rennon ilmapiirin, jolloin tilanteesta ei muodostu virallista. Haastateltava voi havaita, että myös haastattelija on uudessa tilanteessa ja hän voi pyrkiä auttamaan opiskelijaa. Varsinkin vanhimman sukupolven ihmiset ovat voineet kokea opiskelijan kokemattomana nuorena, joka tarvitsee apua ja neuvoja lasten kasvattamiseen.

Osa haastatteliijoista osasi rohkaista haastateltavia keskusteluun, muun muassa kyselemällä haastattelun alussa tutkittavan taustatietoja ja elämäntilannetta. Ihmiset saavat rohkeutta ja luottamusta puhumiseen kun he ymmärtävät, että mitä heiltä kysytään. Herbert ja Irene Rubin (1995, 130-131) tuovat esille, että ihmiset yleensä rentoutuvat kun haastattelija viittaa haastateltavien omiin kokemuksiinsa. Haastattelutilanne muuttuu näin luonnolliseksi ja haastateltavat huomaavat, että tilanne onkin keskustelu eikä kuulustelu.

Opiskelijoiden haastattelut rajoittuivat kolmeen henkilöön, joten haastatteluiden tekoon ei todennäköisesti ehditty kyllästyä. Näin voisi olettaa, että suurin osa haastatteluilta on tehty mielenkiinnolla. Haastattelut tehtiin eri paikkakunnilla ympäri Suomea ja haastateltavat miehet olivat eri ikäisiä, joten otos on valikoitunut suhteellisen heterogeenisesti, mikä lisää näin aineiston edustavuutta ja yleistettävyyttä (Kvale 1993, 235-238). Haastateltavia löytyi sekä maalta että kaupungista, mikä voi osaltaan vaikuttaa tuloksiin. Yhden ihmisen olisi ollut käytännössä lähes mahdotonta päästä haastattelemaan niin monia eri paikkakunnilla asuvia ihmisiä.

Haastattelijan motivaatio on myös ratkaiseva tekijä haastattelun onnistumista silmällä pitäen. Riski aineiston epäluotettavuuteen on suurimmillaan, jos haastattelija pakotetaan työhönsä. Tässä aineistossa haastattelijan motivaatiota pyrittiin parantamaan kurssin vaihtoehtoisella suorittamistavalla, joten haastattelun suorittaminen oli jokaisen opiskelijan vapaaehtoinen valinta. Tehtävän suorittamiseen ei myöskään ollut tiettyä päivämäärää, vaan jokainen sai edetä omaan tahtiin.

Toisaalta aineiston laatu ja luotettavuus ovat voineet jossain määrin kärsiä haastattelijoiden kokemattomuudesta, koska haastattelun anti ja laatu ovat riippuvaisia

juuri haastattelijan kyvyistä ja taidoista. Kokemattomat haastattelijat eivät välttämättä ole osanneet kysyä lisäkysymyksiä, vaan ovat voineet tyytyä lyhyeen ja sisällöltään köyhään vastaukseen. Patton (1990, 297, 324) onkin todennut, että lisäkysymykset syventävät tutkittavaa ilmiötä, mutta kysymysten muodon olisi oltava sellainen, ettei haastateltava pysty vastaamaan dikotomisesti kyllä tai ei. Haastattelun epäonnistuminen tai köyhät vastaukset eivät kuitenkaan aina johdu tutkijasta, vaan myös tutkittava henkilö voi esimerkiksi ujoutensa takia estyä kertomasta luotettavasti ja kattavasti asioista (Fielding 1993, 138-139).

Aineiston sisäinen luotettavuus eli se, että kerätty aineisto vastaa juuri niitä asioita, joita on tarkoituskin tutkia, voi kärsiä myös siitä, että haastattelijat ovat voineet tulkita tai ymmärtää vastauksia väärin (Rubin & Mills 1992, 41). Huolestuttavaa onkin, että ihmiset eivät välttämättä tiedosta sitä, etteivät he ymmärrä toisiaan. Tutkija on esimerkiksi voinut luulla ymmärtävänsä tutkittavaa, mutta tekeekin väärinä johtopäätöksiä. Tämä on todellista väärinymmärtämistä. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 48.)

Uskomus-termiä ei aineiston keruuvaiheessa selvennetty tai määritelty tutkimuksen tekijöille eikä aineistoa varten haastatelluille. Tämän vuoksi onkin mahdollista, että haastateltavat ovat voineet mieltää uskomukset käytännön kasvatuserityksiksi, jotka voivat heijastaa uskomuksia, mutta eivät kuitenkaan ole varsinaisia uskomuksia.

Luptonin ja Barclayn (1997) mukaan jo haastattelutilanne sinänsä voi vaikuttaa yksilön puhetapaan. Se, miten puhutaan, minkälaisia kysymyksiä esitetään ja missä roolissa esiinnyttään, voivat vaikuttaa tuloksiin. Myös tutkittavan sosiokulttuurinen tausta, elämäntilanne ja alitajuiset toiminnot olisi otettava huomioon. On muistettava, että haastattelussa on kyse tilannesidonnaisesta diskurssista, eikä sen totuusarvoa voida täysin osoittaa. Tutkijan tehtäväksi tuleekin diskurssien punnitseminen, sekä niiden suhteuttaminen sosiaaliseen ja kulttuuriseen todellisuuteen.

Haastattelijat valitsivat tutkimuskohteekseen enimmäkseen omia sukulaisiaan. Tämä onkin voinut aiheuttaa ongelmia luotettavuudessa. Tällöin on vaarana, että vastauksissa ei välttämättä mennä tarpeeksi syvälle tai haastateltava voi olettaa joitain asioita itsestään selviksi, koska tuntee haastattelijan. Lähisukulaiselle tai muuten tutulle ihmiselle ei välttämättä olla haluttu kertoa omia uskomuksia, asenteita tai arvoja. Voidaan pelätä leimautumista, paljastumista tai nolatuksi tulemista. Tämän aineiston

miehet ovat voineet huolestua myös siitä, että heidän herkkyytensä tai salainen sisimpänsä paljastuu. Pattonin (1990, 317) mukaan haastattelijan on pyrittävä luomaan niin vapaamuotoinen tilanne, että haastateltava voi kertoa tutkijalle mitä tahansa pelkäämättä tutkijan reaktiota asiaan.

Sukulaisuussuhde voi olla myös etu, koska haastattelija tuntee haastateltavan ja hänen elämänkulkunsa, eikä haastateltava siksi ehkä viitsi tai uskalla valehdella. Gubrium ja Holstein (1990, 53) ovat todenneet myös, että perheessä on olemassa aina sellaista sisäpiirin tietoa, jota ulkopuoliset eivät tiedä, eikä sitä heille mielellään kerrota. Perheenjäsenen toimiessa haastattelijana on mahdollisuus päästä sisälle perheen yksityisiin asioihin. Näin on mahdollista paljastaa tunteita ja tilanteita todellisesta perhe-elämästä.

Haastateltava voi myös yrittää miellyttää tutkijaa ja antaa sellaisia vastauksia, joita haastattelija odottaa ja toivoo (Fielding 1993, 138). Alasuutari (1993, 85) on nähnyt ongelmallisena sen, että joskus haastateltavat pyrkivät antamaan vastauksia, jotka ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä, tai joiden avulla yritetään säilyttää perheen “onnellisuusmuuri”.

Haastatteluista löytyi myös niin sanottuja “rajatapauksia”, jotka ensin olivat yhtä mieltä, mutta haastattelun edetessä päätyivät jo päinvastaiseen tulkintaan samasta asiasta. Kvalen (1996, 34) mukaan ihmiset horjuvat joskus “kyllän” ja “ein” välillä, vastaavat ensin yhdellä tavoin, mutta päätyvät lopulta kuitenkin päinvastaiseen vastaukseen. Tämä merkitsee sitä, että haastateltavien kyllä-vastaus ei merkitse täysin sitä, mitä sana ilmaisee, ja kyllä-vastaus voi kallistua ei-vastauksen puoleen. Asia saattaa olla monitahoinen ja siitä saattaa löytyä monia erilaisia näkökulmia, joita haastateltava punnitsee mielessään. Yhtä ainoaa vastausta on ehkä mahdotonta antaa.

Haastattelun ilmapiiri ja haastateltavan myötämielisyys haastattelulle sekä nonverbaalit viestit jäävät monissa haastatteluissa salaisuudeksi. Haastattelijan kokemattomuudesta johtuen myös tauot ja epäröinnit jäivät suurelta osin litteroimatta. Hirsjärvi & Hurme (1982, 50) painottavat sitä, että haastattelun yhtenä olennaisena asiana onkin niin sanottu ei-kielellinen tieto. Haastateltavan puheen ja ulkoisen käyttäytymisen ristiriitaisuus voi antaa tutkijalle hyvinkin arvokasta tietoa.

5.2.2 Sukupolvi- ja uskomustutkimusten sudenkuoppia

Sukupolvitutkimuksen ongelmia

Tutkittaessa ilmiöiden tai asioiden siirtymistä sukupolvelta toiselle on vastassa aina metodologisia ongelmia. Ongelmat kasvavat sen mukaan, mitä useampaa sukupolvea tutkitaan. On hyvin vaikeaa arvioida vanhimpien haastateltavien todellisia, oman vanhemmuuden aikaisia uskomuksia. Haastateltavien tämän päivän uskomuksiin on ehtinyt vaikuttaa niin nuoremmat sukupolvet kuin muuttunut yhteiskunta. Vanhimpien sukupolvien muistot ovat saattaneet kultaantua vuosien saatossa ja siten uskomukset ovat vääristyneet todellisesta tilanteesta (Rubin & Mills 1992, 41). Myös Connerton (1989, 44) kertoo menneisyyden muistelun olevan aina täynnä mielikuvia jostain asiasta. Muistelemalla on mahdotonta saavuttaa todellisia menneitä tapahtumia. Ne värittyvät aina jonkun henkilön muistojen kautta ja ovat näin sekä tiedostetusti että tiedostamattomasti rakennettuja todellisuuden kuvauksia. Myös eri henkilöillä voi samasta tilanteesta olla täysin erilaiset mielikuvat ja muistot.

Alice ja Peter Rossi (1990, 20-52) ovat esittäneet, että ihmisen siirtyessä elämänvaiheesta toiseen, iän ja ikäeron merkitys muuttuu. Ihmiset tulkitsevat kokemuksiaan, arvojaan ja asenteitaan erilaisina elämänsä eri vaiheissa. Ihmisiä olisi tutkittava elämänkaaren eri vaiheissa eli samoja ihmisiä eri ikäisinä ja verrattava näitä tuloksia keskenään. Myös Dunham ja Bengtson (1986, 10) sekä Jackson ja Hatchett (1986, 52-53) ovat todenneet, että vuorovaikutusprosessi yksilöiden välillä on aina on kaksisuuntainen, eivätkä lineaariset sukupolvet ole riippumattomia toisistaan. Ideaalisin tilanne olisikin tehdä pitkittäistutkimus, jolloin saataisiin selville, muuttaako kokemus lapsista ja kasvatuksesta todellakin vanhempien uskomuksia, vai vaikuttavatko siihen vain väliintulevat tekijät (Miller 1988, 280-281). Tätä on kuitenkin pitkittäistutkimuksen luonteen vuoksi käytetty hyvin vähän. Eräänä poikkeuksena löytyy Elderin, Caspin ja Downeyn (1986, 294) neljän sukupolven pitkittäistutkimus, jolla tutkittiin vanhempien kasvatustyylin siirtymistä sukupolvelta toiselle.

Ikä on vaikea muuttaja, koska siihen vaikuttavat niin yksilöllinen kypsyminen kuin historialliset tekijät. Niin kronologinen ikä, sosiaalinen ikä kuin se, minkä ikäisenä yksilö itseään pitää (subjektiivinen ikä), vaikuttavat. On esimerkiksi mahdollista, että

isä ja poika ajattelevat molemmat samalla tavoin ollessaan 20-vuotiaita tai ollessaan molemmat 50-vuotiaita. Mutta jos tutkimme 20-vuotiasta poikaa ja hänen 50-vuotiasta isäänsä, voivat heidän ajatuksensa olla hyvinkin erilaisia, eikä siirtymistä ja samankaltaisuutta voida varmuudella todistaa. (Rossi & Rossi 1990, 20-52.)

Hagestad (1981) tuo esille, että eri perheiden, mutta saman sukupolvellisen aseman omaavia ihmisiä on toistuvasti kohdeltu riippumattomina kohortteina. Jackson ja Hatchett (1986, 52-53) tuovat vastaavasti esille, että yhden sukupolven isoäiti voi olla 45-vuotias, kun isoäiti toisessa sukupolvessa on 70-vuotias. Näitä ei voi luonnollisestikaan verrata luotettavasti keskenään.

Alan ja Graemen Russell (1988) pohtivat, uskovatko vanhemmat todella siihen, mitä he vastaavat haastateltaville. Cashmore ja Goodnow (1986) tuovat esille, että vanhemmat ovat voineet vastata haastattelussa siten, että he näyttäisivät hyviltä kasvattajilta ja toimisivat sosiaalisesti suotavasti ja yleisesti arvostettujen päämäärien mukaisesti.

Kohdejoukon valinta ja sen edustavuus voivat olla myös ongelmana kolmen sukupolven tutkimuksissa. Jackson ja Hatchett (1986, 54) ovat kyseenalaistaneet sen, edustavatko kolmen sukupolven ketjut laajempaa joukkoa, ja voiko esimerkiksi opiskelijoiden sukulaisilleen antamien kyselylomakkeiden perusteella tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä.

Uskomustutkimusten ongelmakohtia

Uskomustutkimuksien eräänä haasteena on uskomus-termin operationaalistaminen niin, että uskomustutkimuksista saadaan luotettavaa tutkimuksellista tietoa. Usein kuitenkin oletetaan, että uskomus-termini on yleisesti ymmärretty, eikä sitä pyritäkään selventämään sen tarkemmin. (Sigel & Kim 1996, 84-85.)

Kasvatususkomukset näyttäytyvät aina yksilöllisinä ja kulttuurisina konstruktioina, jotka muuttuvat tarpeiden mukaan. Jokainen haastateltava on yksilö, omine ajatuksineen ja uskomuksineen, ja sen takia sama asia voidaankin ymmärtää monin eri tavoin. ~~Abelsonin (1979) mukaan uskomusten tutkiminen voi tuoda ongelmia tulosten luotettavuudessa.~~ Pajares (1992) kuitenkin uskoo vahvasti siihen, että uskomukset voidaan käsitteellistää tarkasti ja löytää sopivat menetelmät, ja tämän jälkeen tutkimuk-

set uskomuksista tulevat tarkemmiksi ja palkitsevimmiksi.

Alan ja Graemen Russell (1988) ovat todenneet uskomustutkimusten validiteettiin liittyvän ongelmakohdan eli sen, ovatko vanhemmat itsekään täysin tietoisia omista uskomuksistaan? Ja voiko haastattelu tuoda esille uskomuksia, jos vanhempi ei itsekään niitä tunnista? Alan ja Graemen Russell (1988) pohtivat myös sitä, että jos eri vanhemmilta ei kysytä uskomusta täsmälleen samoista kasvatustilanteista, niin miten uskomukset ovat vertailukelpoisia keskenään? Voisi kuitenkin ajatella, että haastattelu panee yksilön ajattelemaan sellaisiakin asioita, joita hän ei välttämättä tietoisesti muuten pohdi ja näin voidaan saada esille yksilön uskomus asiaan, vaikka hän ei suoraan kysyttäessä sitä osaisikaan kertoa.

Uskomuksia on tutkittu suurimmaksi osaksi kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Voidaankin kysyä, saavuttaako määrällinen tutkimusmetodi uskomuksen todellisen luonteen, syvällisen merkityksen siitä, mitä vanhemmat todella ajattelevat lapsista ja lastenkasvatuksesta. Uskomuksista kiinnostuneita tutkijoita tulisi rohkaista enemmän laadullisen tutkimuksen tekemiseen. (Hirsjärvi & Perälä-Littunen 1998, 64.)

5.3 Aineiston analysointi

Analysoin miesten haastatteluista pääosin laadullisin keinoin, joskin myös kvantitatiivista analyysiä on tehty frekvenssien laskemisen verran. Avoimen yliopiston opiskelijoiden litteroimista haastatteluista kerääntyi kaiken kaikkiaan 112 sivua tekstiä. Osa opiskelijoista oli purkanut haastattelut sanasanaisesti käsin ja osa oli kirjoitettu kirjoitus- tai tietokoneella.

Luin koko aineiston läpi useaan kertaan kokonaiskuvan saamiseksi. Tämän jälkeen tein jokaisesta haastattelusta tiivistelmän, joka koostui tutkimusongelmieni kannalta tärkeimmistä seikoista. Pattonin (1990, 371) mukaan tutkijan haasteena onkin saada järkeä siitä massiivisesta tietomäärästä, jota litterointi on tuottanut. Tätä helpottamaan voidaan Pattonin mukaan tehdä tiivistelmiä, joista vähennetään liika tietomäärä, ja joissa tuodaan olennainen asia esiin. Asetin isän, pojan ja isoisan suoria lainauksia sisältävät tiivistelmät palstoittain vierekkäin sukupolvittaisen vertailun helpottamiseksi. Näin pystyin hahmottamaan helposti koko aineiston sisällön, miesten yksilölliset

uskomukset sekä eri sukupolvien ajatukset. Tätä menetelmää olikin hyvä käyttää sukupolvittaisen siirtymisen tutkimisessa. Tarkistin tiivistelmien sisällön useaan kertaan lukemalla haastattelua ja tiivistelmää rinnakkain, jotta olennaisia asioita ei jäisi puuttumaan eikä väärinymmärryksiä syntyisi.

Tämän jälkeen lähdin tutkimusongelmien pohjalta luokittelemaan aineistoa. Erottelin kasvatusmenettelyt ja kasvatususkomukset toisistaan ja pyrin etsimään yhtenevyyksiä ja eroavuuksia eri ikäisten miesten kasvatususkomuksista. Etsin aineistosta myös frekvenssejä siitä, miten paljon samanlaisia kasvatukseen liittyviä sanoja ja merkityksiä miesten puheista löytyi (Patton 1990, 381-382).

Teemoittelun helpottamiseksi muodostin taulukon, jossa jokainen mies sai uskomuksilleen oman lokeron. Toisin sanoen lokeroissa oli miesten kasvatususkomusten pääsisältö. Taulukossa oli saman suvun jäsenet vierekkäin ja eri suvut allekkain. Luokittelun helpottamiseksi käytin uskomuksien tunnistamiseen erivärisiä värikyniä, joista jokainen väri edusti aina tiettyä luokkaa. Näin kykenin hahmottamaan ”yhdellä silmäyksellä” sen, mitä asioita miesten kasvatusajattelusta löytyi. Tämän jälkeen poimin taulukosta kaikki erilaiset kasvatususkomukset, joista muodostettiin samankaltaisuuksien mukaan 11 luokkaa. Litteroidut haastattelut säilytin ilman merkintöjä, jotta pystyin hahmottamaan ne kokonaisuutena.

Olen pyrkinyt pitämään miesten kasvatususkomukset ja käytännön kokemukset johdonmukaisesti erillään tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi. Uskomuksiin luokittelin kaikki ne ajatukset ja toimintatavat, joita miehet ajattelivat kasvatuksesta, ja joita he uskovat kasvattajina mahdollisesti käyttävänsä. Vastaavasti käytännön toimintaan kuuluivat ne kokemuksen rinta-äänellä kerrotut kasvatustavat ja -menettelyt, joita oli jo omien lasten kasvatuksessa käytetty, tai joita he kertoivat sillä hetkellä käyttävänsä. Myöskään miesten lapsuudessaan kokemia kasvatusmenettelyitä ei otettu huomioon. Uskomuksiin luokittelin esimerkiksi toteamuksen ”minä kyllä käyttäisin..”, mutta todellinen ja aito uskomus asiaan nousi vasta tämän vastauksen ”takaa” kysyttäessä, *miksi* käyttäisit tätä menetelmää. Alan ja Graemen Russell (1988) ovatkin selventäneet, ~~että aito kasvatususkomus nousee esiin useinmiten silloin, kun kysytään syitä ja~~ perusteluita vanhemman toiminnalle.

Puhuessaan kasvatuksesta ja lapsista monet miehet näyttivät ensi kertaa todella

mieltävien näitä asioita. He pyrkivät hahmottelemaan mielessään omaa näkemystään ja muodostamaan uskomuksiaan sanallisesti käsittävään muotoon. Uskomukset tuntuivat välillä epävarmoilta ja hatarilta, koska miehet eivät olleet tottuneet puhumaan tällaisista asioista. Toivottavasti haastattelu kuitenkin antoi miehille aihetta miettiä ja ajatella näitä asioita haastattelun jälkeenkin.

6 TULOKSET

6.1 Miesten kasvatususkomuksia

6.1.1 Miesten kasvatususkomuksien teemat

Aineistosta nousi esille 11 erilaista uskomus-luokkaa miesten merkittävinä pitämistä kasvatuskeinoista (Taulukko 1). Saman miehen puheessa saattoi esiintyä uskomuksia useammastakin luokasta, ja uskomus saattoi jopa muuttua haastattelun edetessä ja miesten ajatusten täsmentyessä.

1. Kuri, rajat ja säännöt (f=22)

Kolmetoista poikaa, viisi isää ja neljä isoisää uskoi rajojen asettamiseen ja kurinpitoon. Tämä uskomusteema keräsi joka sukupolvesta eniten miehiä.

Monet miehet käyttivät termiä “kuri”, mutta sitä käytettiin myös, kun puhuttiin tottelemisesta, kurinpalautuksesta, periksi antamisesta tai rajojen ja sääntöjen noudattamisesta. Eräs mies puhui “raameista” tarkoittaen niin ikään rajojen asettamista. Eräs vanhimman sukupolven mies totesi, että “lasten pitäis totella sitä, mitä vanhemmat sanoo” ja yksi mies nuorimmasta sukupolvesta puolestaan sanoi “..tottelee minua kun sanon ja tietää että minä oon oikeessa, se on näin!”. Rajojen asettamisesta kerrottiin seuraavasti:

No vähä samal viisii vähä niinko vanhakansan, ettei en niinko sitä hyväksy, että ainakaan et joka asias pittää antaa periks, et kyl se pittää niinku lapsen oppii

tietää, että mitä se saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Ei tietysti sille että lasta vahingoittaa missään tapauksessa et muuten. (Vanhin sukupolvi)

Ei saa lahjoa eikä uhkailla eikä kiristellä, se pitää olla rehtiä, rehtiä kuria ja selviä ohjeita ja esimerkkejä näyttäen. Ei noista ei nuo sovi mikkään niinku mun ajatusmaailmaan. Kurittaahan pitää tietyllä tavalla, mutta ei se, ei nuo niinku sovi. (Vanhin sukupolvi)

..että tehdä niinku selvä raja sille, että mikä on oikein ja mikä väärin, että mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä, että minkä tekeminen on tavallaan hyvää ja minkä tekeminen on pahaa (nuorin sukupolvi)

TAULUKKO 1. Miesten hyvänä pitämiä kasvatuskomuksia

Miesten kasvatuskomuksien teemat	isoisä	isä	poika	N
	8	23	18	49
1. Kuri, rajat ja säännöt	4	5	13	22
2. Lapsen huomioonottaminen	2	4	7	13
3. Neuvominen ja keskustelu	2	4	7	13
4. Palkkio ja lahjonta	1	1	5	7
5. Aikuisen esimerkki	1	2	2	5
6. Tasavertainen kohtelu	2	3	0	5
7. Ruumiillinen kuritus	1	0	3	4
8. "Tilanteen mukaan" toimiminen	1	0	3	4
9. Rehellisyys & oikeudenmukaisuus	1	2	0	3
10. Pehmeät arvot ja rakkaus	0	1	2	3
11. Kristilliset periaatteet	0	1	2	3

Rajoja, kuria ja sääntöjä korostettiin pääosin lapsen parasta ajatellen eikä niinkään aikuisen tai vanhemman omaa vaikutusvaltaa korostaen. Vain yksi mies nuorimmasta sukupolvesta, joka korosti muiden lailla kuria, mainitsi myös vitsan käytön ja ankaruuden. Ankaruus näytti liittyvän ennemminkin ruumiilliseen rankaisemiseen ja tarkoittavan astetta kovempaa keinoa kuin kurinpito. Kurin pitäminen, tottelevaisuus ja rajojen

asettaminen eivät kuitenkaan yleensä merkinneet fyysistä rangaistusta, vaan kurinpidollinen ote pysyi henkisellä puolella. Kuten eräs nuorimman sukupolven mies totesi:

Kuri pitää jonkinlainen olla, mutta henkilökohtaisesti en usko mihinkään fyysisiin rangaistuskeinoihin. (Nuorin sukupolvi)

Aineiston nuorin mies uskoi aikuisen ehdottomaan valtaan ja kurinpitoon. Hän totesikin “vähän kiristämistä mutt ei lellimistä!”. Toinen nuorimman sukupolven miesedustajista puolestaan ajatteli, että aikuisen tulee säilyttää tietty auktoriteetti-asema. Hän ehdotti konkreetteja rangaistuskeinoja, kuten esimerkiksi kotiintuloajan aikaistaminen.

Eräs nuorimman sukupolven edustaja mietiskeli nykypäivän kasvatusta ja kurin puutetta. Kasvatusmenetelmien “löystymisen” hän näki muun muassa siinä, että vanhemmat eivät seuraa ja rajoita riittävästi lasten TV:n katselua.

..sieltähän (TV:stä) tulee kaikkia sontaa nykyään niin palijon. Ne ei käsitä sitä pienet lapset, että tuota mitä sieltä niinku tulee ja niinkö muuttaa niitten persoonallisuutta, varmaan, luulisin. Ja kyllä sen näkee niinkö nykynuorista, että on kasvatusmenetelmät löystyny, vanhemman, vanhempien tulis herätä. (Nuorimman sukupolven mies)

Eräs nuori mies otti esille lapsen iän merkityksen kasvatuksessa. Hänen mukaansa lapsen ikä on aina suhteutettava käytettäviin kasvatusmenettelyihin. Aikuisen on myös käsitettävä oma tehtävänsä rajojen asettajana ja perusteltava menettelyään verbaalisesti vasta silloin, kun lapsella on valmiudet ne ymmärtää. Tämä mies totesikin:

..tottakai yks vuotias napero ei voi tajuta asioita, et jos sille ruvetaa...ei voija asioita perustella. Sille on vaan osotettava, että ovat tietyt rajat. (Nuorimman sukupolven mies)

Nuorimman sukupolven mies kertoi käsittävänsä kurin moraalisisina puitteina ja niiden kunnioittamisena. Hänen mukaansa kuri tarkoittaakin yhteiskunnan lakien ja määräyksien tottelemista, joista “pohjimmaisina lienevät kymmenen käskyä”. Eräs vanhimman sukupolven mies toikin esille nykypäivän nuorison kurin puutteen. Hän uskoi vanhoihin sanontoihin “joka kuritta kasvaa, se kunniaa kuolee” ja “joka vitsaa säästää, se

lastaan vihaa”.

Ku mie kattelen tuot nykyajan nuorisoo ja tuol tuota mitä ne tekkee pahaa ja miten ne saa tehä pahaa. Ko ei niitä oo pietty kurissa ni tuota kyl nyt sit nähhää ne seuraukset. Ei silloin niinko esimerkiks tupakanpoltto oli sellanen että eihä kukaa uskaltanu tupakkaa polttaa pelätti et jos joku vaikk saa tietää opettaja ja siit ni jo koulus rangaistii ja muuten.

Monet miehet halusivat ikään kuin pehmentää kuri-termiä, lisäämällä vastaukseensa esim. “rehtiä kuria”, “kuria pitää vähän olla”, “kuri pitää jonkinlainen olla” ,“pientä kuria” tai “asiallista lasta on vähän kurittaa”. Kurinpitämistä perusteltiin sillä, että yhteiskunta vaatii tiettyä järjestystä ja sääntöjen noudattamista, joten lapsia olisi valmennettava elämään tässä yhteiskunnassa jo pienestä pitäen. Kurinpito ja rajojen asettaminen katsottiin koituvan lapsen parhaaksi pitemmällä tähtäyksellä. Muutama mies painotti erityisesti sitä, etteivät he ole missään nimessä vapaan kasvatuksen kannalla eivätkä uskoneet sen olevan hyväksi lapselle. Jotkut painottivatkin ”vanhoja kunnan keinoja” ja moni mies uskoikin vanhaan sanontaan “joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee”.

2. Lapsen huomioonottaminen (f=13)

Seitsemän poikaa, neljä isää ja kaksi isoisää uskoi siihen, että tukemalla lapsen omaa tahtoa ja valintoja, sekä ottamalla huomioon hänen mielenkiinnon kohteet ja halut, lapsesta kasvatetaan vastuullinen ja itsenäinen yksilö. Miehet korostivat lapsen “omia intressejä”, “oman pään mukaan toimimista”, lapsen “spontaaneja tunteita” , valinnaisuutta ja omia mielipiteitä. Eräs mies totesi, että aikuinen ei saa “nujertaa lapsen omaa tahtoa” liialla kurinpitämisellä, vaan lasta olisi myös kuunneltava. Lapsen annettaisiin tehdä myös omat virheensä ja miehet korostivat erityisesti niiden kautta oppimista. Uskottiin, että lapsi oppii näin oma-aloitteisuutta ja saa itseluottamusta.

Tää on nyt vanhan ukon puheit, niin. Enemmän tol viisii ku ajattelee, että mitä enemmän ihmiin joutuu oma-alotteisest ajatteleh, niin minust se tuota pelaa paremmin. (Vanhimman sukupolven mies)

Vapaata sen pitää olla ehkä silleen, että lapsellaki on jotain vastuuta, antaa lapsen kokeilla paljon erilaisia asioita ja tehdä virheitä. (Nuorimman sukupol-

ven mies)

..kyllä mun mielestä ni täytyy niinku nuoren saaha sillai itsenäistyä. Niinku tehä ite kaikkia niitä asioita, että nihi niinku kasvaa, eikä oo sitte peukalo keskellä kämmentä aikuisena niitte asioitte kanssa. (Nuorimman sukupolven mies)

Lapsilähtöiseen lähestymistapaan liittyi myös kannustamisen ja tukemisen merkitys lapsen kasvuprosessissa. Myös lapsen rohkaiseminen auttoi muutaman miehen mukaan lasta löytämään omat vahvuutensa. Rohkaisua käytettiin lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa.

3 Neuvominen ja keskustelu (f=10)

Nuorimmasta sukupolvesta löytyi seitsemän miestä, jotka käyttäisivät kasvatukseen puhumista. Keskimmäisestä sukupolvesta puolestaan neljä ja vanhimmasta sukupolvesta kaksi käyttäisi tällaista keskusteluun pohjautuvaa, ohjaavaa kasvatusta. Miehet korostivat järkipuhetta sekä syy-seuraussuhteiden selittämistä. Miehet ymmärsivät myös vanhemman vastuun kasvatuksessa ja pitivät järkeilyä yhtenä hyvänä keinona tavoitteiden saavuttamisessa. Tämä luokka sisälsi puhumista, selittämistä ja selostamista, asioiden perustelua, ohjeita, neuvottelemista, neuvomista ja suostuttelua.

Kyllähän toi neuvonta on varmaa se paras tapa kasvattajana, mutta en mä nyt tiedä oonko mä sitä niin hirveesti osannu tehdä. (Keskimmäisen sukupolven mies)

..siis mahdollisimman paljon, sitte ku lapsi tajuu, ni sille pitää miun mielestä perustella asioita, minkä takia tehdään näin ja minkä takia ei tehdä niin, ja tuota väkivaltaa ei pitäis käyttää, ei henkistä eikä fyysistä (Nuorimman sukupolven mies)

...nii se täytyy sillä lailla selittää lapselle, että se käsittää sen, että mitä tapahtuu jos sinne jälle menee, niinku sillä lailla semmosilla esimerkeillä, että se laps sen tajuis. (Nuorimman sukupolven mies)

Neuvottelu on kaikista paras konsti ratkaista konflikteja, mutta siinä täytyy itse muistaa pysyä rauhallisena eikä menettää hermojaan pienimmästä vastaväitteestä. (Nuorimman sukupolven mies)

Sanallinen palaute koettiin myös merkitykselliseksi. Eräs mies painotti palautteen antamista lapselle, koska se auttaisi lasta huomaamaan omat virheensä. Muutama mies

korosti erityisesti myönteisen palautteen antamista kiitoksen ja kehujen merkeissä.

..että tavallaan jos tekee jotain hyvää, nin sitä vois ainaki sanoa, että on tehny hyvää; että “tää oli hyvää mitä sä teit. (Nuorimman sukupolven mies)

4. Palkkio ja lahjonta (f=7)

Palkkiota ja lahjontaa piti hyvänä kasvatuskeinona joissain tapauksissa viisi miestä nuorimmaisesta sukupolvesta, yksi keskimmäisestä ja yksi vanhimmasta sukupolvesta.

Tämä luokka korostui ehkä liikaakin sen vuoksi, kun haastattelija nimenomaan kysyi miesten kantaa lahjontaan, uhkailuun ja kiristämiseen. Lähes jokainen mies hylkäsi uhkauksen ja kiristyksen käyttämisen, kun jäljelle jäävä lahjonta hyväksyttiin jossain määrin ja tietyin ehdoin. Haastateltavat pyrkivätkin kommentoimaan kyseistä sanaa, joko hyväksymällä tai hylkäämällä sen. Voisikin olettaa, että moni kallistui sen puolelle, koska haastateltava toi asian esille. Ehkä ilman palkitsemisen ja lahjonnan esille nostamista asiaa ei olisi edes käsitelty.

On myös huomioitava, että lahjonta ja palkkio eivät ole toistensa synonyymejä, vaikka tässä ne ovatkin samassa luokassa. Jotkut miehet korostivat niiden tarkoittavan ihan eri asioita, kun taas jotkut eivät pysähtyneet edes miettimään niiden välistä eroa. Lahjonnalla käsitettiin olevan negatiivisempi konnotaatio, ja sitä käytettäisiinkin harkitun varovasti ja pienellä varauksella. Palkitseminen oli puolestaan yleisemmin hyväksyttyä, ja se viittasi työstä tehdyn palkan saamiseen, kun taas lahjomista saattoi tapahtua ilman lapsen omaa ansiota.

Epävarmuus palkitsemisen ja lahjomisen käyttämisestä nousi esille miesten puheissa hyvinkin selvästi. Eli miehet tiedostivat sen, että ne eivät ole yleisesti hyväksytyjä kasvatuskeinoja, vaikka käytännössä niitä tuleekin joskus käytettyä. Yksikään miehistä ei käyttäisi palkkiota tai lahjontaa ainoana keinona kasvatuksessa, sitä ei myöskään käytettäisi jatkuvasti, vaan “jossain tilanteessa” tai “välillä”. Palkkiota ja lahjontaa ei myöskään käytettäisi usein, koska se kärsisi miesten mukaan inflaation, lapsi tottuisi siihen, eikä se enää tepsisikään ja panoksia olisi korotettava jatkuvasti.

..kohtuullisesti ois myöskin ois lapsia palkittava, mutta siinäkin pitäis minun mielestä olla kohtuus, että sitte jos lapski oppii siihe, jott häntä alituisee

palkitaa, nii se nyt kyseealastaa, että onko se nyt sitte lapsenkii kasvulle, nii onko se hyväks, jos sitä ylenmäärin palkitaan. (Vanhimman sukupolven mies)“

...Mut ehkä jossain tilanteessa joskus huutaa kauheesti jossain metrossa tai jossain rupee hävettään siinä sitten (käyttäisi lahjontaa). (Nuorimman sukupolven mies)

5. Aikuisen esimerkki (f=5)

Viisi miestä uskoi lasten ottavan oppia ja mallia vanhemmistaan, joten he painottivat vanhempien toiminnan esimerkillisyyttä. Vanhemman olisi toimittava ja käyttädyttävä siten, että hänestä voi ottaa mallia. Aikuisen esimerkin antaminen ilmeni jokaisessa sukupolvessa; kaksi nuorimmaisesta, kaksi keskimmäisestä ja yksi vanhimmasta sukupolvesta painotti vanhempien käyttäytymisen merkittävyyttä. Eräs mies painotti mallin antamisessa juuri miehisen esimerkin tärkeyttä.

Kyllä kai se ois lähinnä vaan tietysti esimerkki, että oma esimerkkihän se on kaikista paras. (Keskimmäisen sukupolven mies)

6. Tasavertainen kohtelu (f=5)

Kaksi miestä vanhimmasta sukupolvesta ja kolme miestä keskimmäisestä sukupolvesta uskoi tasapuolisen kohtelun olevan hyväksi lapsille. Miehet totesivat, että kukaan perheen lapsista ei saisi tuntea jäävänsä vähemmälle kuin toiset. Eräs isoisä kertoikin:

Nykysii minulla on semmonen, että siinä pitäs olla melkei tasapuoline niitä lapsia kohtaa, että ne ei sitt tuntis toine, että hän on jääny niinko vähemmälle, että hää on kärsiny, että toista on pietty hyvämpänä. Minä pitäsin tuollasta tasapuolista suhtautumista pääasiana. (Vanhimman sukupolven mies)

Kaksi miestä tarkoitti tasavertaisuudella puolestaan sitä, että lapsen ja aikuisen välisen suhteen olisi oltava tasa-arvoinen. Toisin sanoen lapsia ei tulisi kohdella huonommin kuin aikuisia eikä heitä tulisi ikään kuin rangaista siitä, että he ovat lapsia. Eräs haastateltava painottikin, että se mitä vaaditaan lapselta, tulisi vaatia myös itseltä.

Paras kasvatukseenkeino on se, kun lapsi on niiku samanvertane kuin aikuinen. Siis ei tarvi mitään imarrella tai leperrellä. Ihan kuin puhut kaikille. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Miehet eivät kuitenkaan selvittäneet sen tarkemmin, miten käytännössä olisi toimittava, että tasapuolisuus toteutuisi.

7. Ruumiillinen kuritus (f=4)

Yksi mies vanhimmasta ja kolme miestä nuorimmasta sukupolvesta piti ruumiillista kuritusta tehokkaana ja hyvänä kasvatukseen. Kolme miestä oli vitsan kannalla, kun eräs mies hyväksyisi "pikku tukkapölyyn" ja kertoi sen olevan tarpeen joissakin kasvatustilanteissa. Eräs vitsaa lapsena saanut vanhimman sukupolven mies kertoi:

Kyllä se vanhemmalle kuuluu, vähän antaa vitsaa, että lapsen panna tottelemaan... (Vanhimman sukupolven mies)

Suurin osa miehistä suhtautui kuitenkin kielteisesti ruumiilliseen kuritukseen ja moni mies toikin tämän kantansa selvästi esille. Nuorimman sukupolven mies kertoi ruumiillisen rangaistuksen olevan tehokas keino, muttei kuitenkaan ollut varma sen käytöstä.

Että se on, se on, varmasti ois hyvä, jos ei piiskaa käytä, mutta se on tehokas keino ja varsinkin pikkulapsille ni erittäin toimiva. Mutta tarkemmin ajattelee ni ei sekään niin hyvä oo, että tietenkä pyrkii saamaan lapsii sellasen suhteen että ie tarttes niin paljon sanoa niille. (Nuorimman sukupolven mies)

8. Tilanteen mukaan toimiminen (f=4)

Kolmen nuorimman sukupolven ja yhden vanhimman sukupolven miehen haastattelusta nousi esille "tilanteen mukaan" toimiminen. He korostivat, että oikea kasvatukseen "pitää kahtoa tilanteen mukaan". Tilanteen mukaan toimiminen vaatii kasvattajalta herkkyyttä havaita lapsen mieliala, tunnistaa tilanne ja vielä valita juuri oikea kasvatukseen keino. Miehet näyttivät luottavan siihen, että se "oikea" kasvatukseen keino löytyy vasta kyseisessä tilanteessa, eikä kasvatukseen menetelmiä voi siksi etukäteen päättää.

9. Rehellisyys ja oikeudenmukaisuus (f=3)

Rehellisyys ja oikeudenmukaisuus nähtiin niin kasvatukseen keinoina kuin kasvatukseen tavoitteina. Ne olivat näille miehille itsestäänselvyksiä, jotka kuuluivat kasvatukseen.

Rehellisyyttä painotti kaksi miestä keskimmäisestä sukupolvesta ja oikeudenmukaisuutta yksi mies vanhimmasta sukupolvesta. Eräs mies keskimmäisestä sukupolvesta uskoi sekä rehellisyyteen että oikeudenmukaisuuteen. Yhdenkään nuorimman sukupolven miehen puheessa nämä asiat eivät esiintyneet.

Kyllä minä uskon, että minkä taakseen jättää sen eestään löytää ja että niinku rehellisyys maan perii ja kyllä se on miten ihminen elää ni kyllä se siitä saa tietysti siunauksen jos hyvin elää. (Keskimmäisen sukupolven mies)

10. Pehmeät arvot ja rakkaus (f=3)

“Pehmeät arvot”, “lempeä tyyli”, lapsista välittäminen, huolehtiminen sekä varsinkin rakkauden osoittaminen koettiin hyvin tärkeiksi lapsen kasvatuksessa. Näitä toi esille kaksi nuorimmaisen sukupolven ja yksi keskimmäisen sukupolven miestä.

Sellanen lapsista välittäminen ja huolehtiminen ja rakkauden osoittaminen on minun mielestä ainakin tärkeitä siinä lasten kasvatuksessa. Ja just se kun välittää niistä lapsista kyllä se sitten alkaa ne menetelmätkin tulee sitä myöten. (Nuorimman sukupolven mies)

11. Kristilliset periaatteet (f=3)

Kaksi nuorimmaisesta ja yksi keskimmäisestä sukupolvesta uskoi kristilliseen kasvatukseen. He pyrkisivät toimimaan itse esikuvana kristillisten periaatteiden mukaan. Uskonnollisen pohjan antaminen koettiin tärkeäksi koko tulevaisuutta siivittäväksi perustaksi.

6.1.2 Lapsen luonteenpiirteet kasvatusta suuntaavina tekijöinä

Miesten vastauksista nousi selvästi esille lasten huomioiminen yksilöllisesti ja hyväksyminen omana persoonana. Neljä nuorimman, kymmenen keskimmäisen ja kaksi vanhimman sukupolven miestä nosti kasvatukseen määrittäviksi tekijöiksi lapsen persoonallisuuden, yksilöllisyyden tai luonteen (f=19). Eli nämä olivat juuri niitä tekijöitä, jotka kerrottiin useimmiten syyksi kysymykseen, miksi jokin keino tehoaa yhteen lapseen ja toinen taas ei.

Kaikki lapset ei oo samanlaisia, jokainen kehittyy eri tavalla. Aika sanelee sen

kehitysten myötä miten niitä käsitellään. Ei, ei saman tuota ohjeen mukaan voi jokaista lasta neuvoa ja opettaa, kyllä se on jokainen oma yksilönsä. Vaikka jokainen samaan perheeseen kuulu, mutta jokainen on kumminkin oma yksilönsä. (Vanhimman sukupolven mies)

Jokainen ihminenki on oma luonteensa ja mikä sopii toiselle ei ehkä sovi toiselle. Kyllä se niinku vaihtelee, ei ihmiset ole niinku samasta puusta veistettyjä, joo. (Keskimmäisen sukupolven mies)

..no sen lapsen persoonallisuuden mukaan, että jos on jollaki tavalla tämmöne, esimerkiksi ujo lapsi, nin kyllä sitä ehkä kasvattais eri lailla ku mitä jotain tämmöstä oikein reipasta ja pilvittömän olosta lasta. (Nuorimman sukupolven mies)

Kolme miestä kuvasi lapsen yksilöllisyyttä ja ainutlaatuisuutta omin sanoin, kuten aineiston vanhin 97-vuotias mies kertoi: “sen mukkaan, mihin näyttää kykenevän”. Eräs mies totesi: “jokaiselle oma tasonsa” sekä “erot johtuvat luontaisista taipumuksista”.

Miehet uskoivat, että jokainen lapsi kehittyy eri tavoin, eri tahdissa ja jokainen on oma yksilönsä. Samat keinot eivät tepsivät jokaisen lapsen kohdalla, joten myös kasvatustapojen tulee vaihdella lapsen mukaan. Myös lapsen iällä ja “tunteilalla” kerrottiin olevan merkitystä lapsen kasvatuksessa.

Ne miehet, jotka kasvattaisivat molempia sukupolvia samalla lailla, eivät yleensä nostaneet esille luonne- tai persoonallisuuseroja.

6.1.3 Lapsen sukupuoli kasvatustapojen määrittävänä tekijänä

Mistä tyttöjen ja poikien kasvatustapojen erojen uskottiin johtuvan?

Vastauksissa otettiin huomioon kaikki miehet, huolimatta siitä, uskoivatko he sukupuolia kasvatettavan eri tavalla vai ei.

TAULUKKO 2. Miesten uskomuksia niistä tekijöistä, jotka aiheuttavat eroja tyttöjen ja poikien kasvatuksessa (luvut ovat havaintojen määriä)

	Vanhin sp (N=8)	Keskimm. sp (N=23)	Nuorin sp (N=18)	yht. (N=49)
Perinne	3	6	10	18
Lapsen luonne	1	5	5	11
Geenit	0	1	3	4
Muut	1	2	4	7

Tyttöjen ja poikien välinen ero selitettiin johtuvan osaksi perinteestä (f=18), johon sisältyi tiukka erittely miesten ja naisten töistä. Pojat nähtiin olevan keskeisemmällä sijalla kuin tytöt, koska perinteisen ajattelun mukaan pojan tehtävänä on jatkaa maatilän hoitamista. Perinnettä selitettiin myös siten, että ”tytöt ovat tyttöjä ja pojat poikia”, jolla tarkoitettiin luonnollista selitystä sille, että pojille opetetaan miehisiä asioita ja tytöille taas kodinhoitoon liittyviä askareita. Tyttöjen ja poikien erot näyttivät olevan niin syvään juurtuneita ja itsestään selviä, että monet näyttivät jossain määrin jopa hämmästelevän kysymystä.

Eräs mies kertoi sukupuolten välisen eron olevan ”henkilökohtainen valinta” ja johtuvan ”vanhoillisesta kasvatuksesta”. Poikalapsi nähtiin perheen tulevaisuutena, joka toi rahaa perheelleen ja hoiti iäkkäiksi käyneet vanhemmat. Tämä mies korosti kuitenkin sitä, että näin ajateltiin ennen, mutta nyt aika on toinen ja niin ovat myös ajatukset. Tyttöjen ja poikien erojen kerrottiin johtuvan myös yksinkertaisesti ”perinteestä” tai ”kulttuurista”, perustelematta asiaa sen tarkemmin. Miesten puheissa nousi esille myös uskomus siitä, että äitien tehtävänä ja velvollisuutena oli kasvattaa enemmän tyttöjä ja valmentaa heitä naisten hommiin. Isien odotettiin puolestaan puuttuvan enemmän poikien kasvatukseen, antavan pojille miehen mallin.

..pojat on isän mukana esimerkiksi näin maanviljelijäyhteisössä töissä tuola ja pojat on kiinnostuneita, kiinnostuneempia raktoreista ja koneista. Ne erot mitä siinä on niin näkisin, että ne johtuu paljon siitä ammatista, että tytöt on taas äitin kans ja ne on enemmän tuommoseen tyttöjä kiinnostaviin ja naisellisiin harrastuksiin ja asioihin suuntautuneita. (Keskimmäisen sukupolven mies)

No kyllähän ne johtuu - johtuu perinteistä, aikasemmin ei tarvi mennä ku yks

tai kaks sukupolvee taaksepäin, niin ne erot on ollu hyvinki selvät tyttöjen kasvatuksessa ja poikien kasvatuksessa. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Toiseksi selittäjäksi löytyi tyttöjen ja poikien luonteiden erilaisuus (f=11). Luonteenpiirteiden uskottiin näkyvän lasten käyttäytymisessä ja persoonallisuudessa. Tyttöillä oli miesten mukaan pehmeämpiä arvoja ja he olivat luonteeltaan herkempiä kuin pojat. Tytöt nähtiin myös fyysisesti heikompina, joita tulee sen vuoksi suojella. Miehet totesivat myös, että “tytöt saattaa uskoo helpommalla kun pojat”. Miehet uskoivat poikien olevan dominoivampia, ronskimpia, kovempia ja “villimpää”, ja joilla on aina “omat kujeensa”. Eräs mies totesi poikien kasvatuksen olevan “armeijamaisempaa” kuin tyttöillä, ja kertoi myös, että “pojat on semmosia paksuseinäisempiä astioita”. Miehet uskoivatkin poikien tarvitsevan niin fyysisesti kuin henkisesti lujempia kasvatusotteita.

Täytyy tyttöi kasvattaa eriksee, että pojat on vähä enemmän jukurampii, että niitä täytyy välil kovistella vähä enempi ja tytöil täytyy koittaa enemmän niinku vähä niinku puhuu, puhua. (--) ..tytölle niinku se oli vähän herkempi luonne. (Vanhimman sukupolven mies)

Tyttöjen ja poikien kasvatuksen erot johtuu varmastikki lähinnä siitä että kuten justii sanoin ni pojat on monesti paljon ronskimpia ja ne on erilaisia ku tytöt tiettenki, ett’ se on se sukupuolien väline ero. (Nuorimman sukupolven mies)

Tyttöjen ja poikien luonteiden erilaisuus näkyi neljän miehen mukaan myös lasten leikeissä ja eri leikkeihin suuntautumisessa. Tyttöjen leikkien uskottiin olevan rauhallisempia ja poikien rajumpia. Eräs mies kertoi:

Pojillahan on nämä leikitki heti semmosia rajumpia ja sitte varsinki jos on useampi poika siinä on sitä vauhtia siinä touhussa ja tytöt on taas semmosia, ne tykkää tehdä ja olla hilijoksiin vaan omassa oloissaan vaan... (Nuorimman sukupolven mies)

Jotkut miehet selittivät tyttöjen ja poikien erojen pohjautuvan biologiaan (f=4). Nämä miehet uskoivat eri sukupuolilla olevan erilainen “fyysiikka”, fyysinen olemus ja rakenne, joka rajoittaa miehiä ja naisia tekemästä samoja töitä. Erilainen geeniperimä, josta fyysinen rakenne johtuu, johtaa siten tyttöjen ja poikien käyttäytymisen eroihin

sekä erilaisiin mielenkiinnon kohteisiin.

Yksi mies uskoi tyttöjen ja poikien erilaisen kasvatuksen johtuvan siitä, että lapset ottavat mallia vanhemmistaan ja heidän rooleistaan äitinä ja isänä. Yksi mies puolestaan uskoi ihmisten asenteiden olevan syynä sukupuolten väliseen eroon. Eräs haastateltava totesi “oman kasvatuskokemuksen” johtavan erilaiseen kasvatukseen tyttöjen ja poikien välillä.

Lapsen sukupuolen vaikutus miesten kasvatuskokemuksiin.

Miesten kasvatuskokemukset jaettiin sukupuolierojen vaikuttavuuden mukaan kolmeen osaan. 1) Miehiin, jotka uskoivat että kasvattaisivat lapsia samalla tavoin sukupuolesta riippumatta, 2) miehiin, jotka kasvattaisivat tyttöjä ja poikia selvästi eri tavoin sekä 3) miehiin, jotka kasvattaisivat periaatteessa samalla tavoin, mutta eri keinoin (Taulukko 3).

TAULUKKO 3. Miesten uskomuksia tyttöjen ja poikien kasvatuksen samanlaisuudesta ja erilaisuudesta (sp=sukupuoli)

Sukupuoli	samalla lailla	eri lailla	samalla lailla, keinot erilaisia	ei uskomusta	kaikki (N)
Nuorin sp	5	8	2	3	18
Keskimmäinen sp	8	5	6	4	23
Vanhin sp	2	2	2	2	8
Kaikki miehet	15	15	10	9	49

Sama määrä miehiä uskoi eri sukupuolten kasvatuksen samanlaisuuteen (f=15) ja erilaisuuteen (f=15). Kymmenen miestä (f=10) puolestaan ajatteli, että lapsia tulisi kasvattaa periaatteessa samalla tavoin, mutta käytännössä keinot olisivat hieman erilaisia. Yhdeksän miestä ei kertonut lainkaan omaa uskomustaan tyttöjen ja poikien kasvatuksesta.

1 Uskomukset tyttöjen ja poikien kasvatuksen samanlaisuudesta (f=15)

Viisi nuorimmasta, kahdeksan keskimmäisestä ja kaksi vanhimmasta sukupolvesta uskoi siihen, että eri sukupuolen lapsia voi kasvattaa samalla tavoin. Molemmille sukupuolille tulisi miesten mukaan tarjota samanlaiset mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet. Tyttöjen ja poikien töitä ei saisi erotella tietyn rooliin mukaan, vaan “niitä töitä tehdään porukalla ja kuka mitäkin pystyy tekemään”. Myös samat käytöstavat tulisi vaatia molemmilta sukupuolilta.

..ei mitäs eroa siinä on, eikö se oo ihan samalla lailla, ei mun mielestä siinä oo mitää. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Mielestäni tyttöjen ja poikien kasvatuksessa ei tulisi olla minkäänlaista eroa. Kummallakin sukupuolella tulisi olla vapaus tehdä ja leikkiä mitä he itse haluavat. (Nuorimman sukupolven mies)

Uskomukset eivät kuitenkaan olleet täysin yksiselitteisiä tai “varmoja” toteamuksia oikeasta tavasta kasvattaa. Muutama mies toikin epävarmuutensa selvästi esille muuttaen kantaansa ajatusten edetessä.

Kasvatettava eri lailla, en mä nyt osaa sanoo, ei kai, en mä nyt osaa sanoo. Ei kai nyt mitään sillai suurempia eroja o nykyään. (Nuorimman sukupolven mies)

2 Uskomukset tyttöjen ja poikien kasvatuksen erilaisuudesta (f=15)

Tyttöjen ja poikien kasvatuksen erilaisuuteen uskoi kahdeksan nuorimmasta, viisi keskimmäisestä ja kaksi vanhimmasta sukupolvesta. Esimerkiksi 97-vuotias isoisä totesi eroja löytyvän, vaikka ne eivät kovin “jyrkkiä” olisikaan. Hänen puheestaan kuului selvä ero tyttöjen ja poikien kasvatuksessa, vaikka vastauksesta löytyy myös ristiriitaisuuksia.

Eroja siinä tietysti on...Jyrkkää eroa siinä ei oo. Se muistaa vain kumpaa sukupuolta se on, jota kasvatetaan. Naiset kasvatetaan naisten töihin ja miehet miesten töihin. (Vanhimman sukupolven mies)

Tyttöjen ja poikien luonteiden erilaisuuteen uskoi seitsemän miestä: kolme nuorimman sekä keskimmäisen sukupolven miestä ja yksi vanhimman sukupolven mies. Puheen uskottiin tehoavan paremmin tyttöihin kuin poikiin, ja pojat tarvitsevat miesten mukaan

kovakouraisempia kasvatukseenkeinoja, koska he ovat luonteeltaan kovempia ja villimpiä.

No kyllähän nyt siinä mieles tietysti, et täytyy tyttöä kasvattaa erikseen että pojat on vähä enemmän jukurampii, että niitä täytyy välillä kovistella enempi ja tyttöil täytyy koittaa enemmän niinku vähä niinku puhuu, puhua. (Vanhimman sukupolven mies)

Pojat ovat yleensä kovaluonteisempia, tarvitsevat erilaisia kasvatukseenkeinoja. (Nuorimman sukupolven mies)

Biologiset erot toi esille kaksi nuorimman sukupolven miestä, joista toinen totesikin seuraavasti:

Mies ja nainen ovat biologisesti erilaisia, ei voi mitään, kropastaan sekä pääkopassakin on eroja. Ja tuota sen pohjalta voisi ajatella, että meillä on erilaisia kykyjä riippuen siitä olemmeko miehiä ja naisia.--) ..mutta sanotaanko näin että naiset ovat parempia joissakin asioissa kuin miehet, koska naiset ajattelivat eri tavalla kuin miehet ja ovat fyysisesti erilaisia kuin miehet. (Nuorimman sukupolven mies)

Kulttuuriin ja perinteeseen liittyvät asiat uskottiin syyksi tyttöjen ja poikien eroihin viiden miehen kohdalla. He uskoivat kulttuuriperinnön näkyvän vielä tänä päivänäkin lasten kasvatuksessa. Vaikka heidän puheestaan oli aistittavissa perinteiden toimivuuden kyseenalaistaminen, he kuitenkin uskoivat perinteillä olevan kauaskantoisia vaikutuksia.

No sanoisinko nyt sillä lailla että siinä on sellaisia perinteitä jotka on vaan niinku periytynyt että kyllä se sieltä jollkinlailla tulee.. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Siis tottakai tuo pitää pikkansa (!) , sehän on kulttuurinen perinne että poikia opetetaan eri tavalla ku tyttöjä. Ja esimerkiksi poika räppää radiota ja rikkoo sen niin isä vaan taputtaa päähän että se on hienoa että meidänki poika on kiinnostunut tekniikasta ha tyttö tekee saman nii se saa selekää ja sitten vastavasti ku poika leikkii nukeilla nii muut kahtoo kieroon tyttö ku leikkii nii se tekee oikein mutta se on osa sitä kulttuuria ja se ei tuu varmaa ikinä häviämää. (Nuorimman sukupolven mies)

Muita selityksiä tyttöjen ja poikien kasvatukseen eroavuuksille löytyi neljä. Yksi mies totesi, että "mies on mies ja nainen on nainen, se on selevä!". Yksi mies ei kertonut

erojen syitä, totesi vain, että antaisi pojan enemmän kiipeillä puissa ja ajaa mopolla. Kaksi haastateltavaa kertoi puolestaan erojen olevan täysin “luonnollisia”:

Minusta se on ihan luonnollista, että kasvatetaan eri tavalla. Pojille yritetään opettaa miehisiä asioita, ostetaan teknisiä leluja ym. härveleitä. Tytöille taas korostetaan pehmeämpiä arvoja. (Nuorimman sukupolven mies)

Koska tytöillä ja pojilla on luonnostaan eri perusominaisuudet tavallaan, että nehän on niinku luonnostaan jo hyvinki eri puusta veistettyjä, voisko sanoo näin. (Nuorimman sukupolven mies)

Tämä “eri tavoin tyttöjä ja poikia kasvattavien” -luokan sisällä korostui neljä miestä. He kyllä kasvattaisivat tyttöjä ja poikia eri tavoin, mutta eron he eivät nähneet johtuvan niinkään sukupuolesta, vaan pikemminkin ihmisten yksilöllisistä eroista. Eri yksilöillä nähtiin olevan erilainen luonne ja persoonallisuus ja siitä johtuen erilaisia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Vaikka eri yksilöitä kasvatettaisiinkin eri tavoin, niin heitä ei saisi kasvattaa eriarvoisesti, vaan kuten yksi miehistä totesi, että

Kasvatuksellisesti pitäis ehkä antaa tasapuolisesti kummanki sukupuolen roolit, rooli on kyllä huono sana, mutta tuota...ei pitäis kummiskaan sillei erotella, että näin tekevät miehet tai näin tekevät naiset, vaan antaa sen lapsen niinku tasasesti hakee sitä omaansa. (Nuorimman sukupolven mies)

Mielestäni jokaista ihmistä on kasvatettava eri tavalla. Tarkoitin tällä sitä, että määräävä tekijä on yksilö, ei sukupuoli. (Nuorimman sukupolven mies)

3 Samat periaatteet, mutta erilaiset keinot tytöille ja pojille (f=10)

Kolmas luokka löytyi miehistä, jotka uskoivat, että lapsia tulee kasvattaa “periaatteessa” samalla tavoin eli samojen tavoitteiden ja päämäärien mukaan, mutta keinot vaihtelisivat tyttöjen ja poikien kohdalla. Näin ajattelevia löytyi nuorimmasta ja vanhimmasta sukupolvesta kaksi miestä ja keskimmäisestä kuusi miestä. Vastatessaan kysymykseen tyttöjen ja poikien eroista, joutui moni mies ristiriitaan omien ajatustensa kanssa. He saattoivat ensin olla samanlaisen kasvatuksen kannalla, mutta päätyivät lopuksi kuitenkin erittelemään tyttöjen ja poikien kasvatustekijöiden eroja.

Kasvatusperiaatteet pitää olla samat, mutta esittämistapa pitäis olla erilainen. (Keskimmäisen sukupolven mies)

No pojat on villimpiä kun tytöt. Poikia pitäis kasvattaa kovakourasemmin, pitää ihan pienestä pitäen. Pojat on vähä niinku rasavillejä. Mun mielestä tyttöjä ja poikia ei tarvi muuten kasvattaa eri lailla. (Nuorimman sukupolven mies)

Sukupuolierot korostuvat lapsen kasvaessa (f=4)

Neljä miestä uskoi, että lapsen kasvaessa tarvitaan eri sukupuolten kasvatuksessa erilaisia keinoja. Varsinkin murrosiän nähtiin olevan jonkinlainen virstanpylväs kasvatusmenetelmien muuttumisessa. Tytöistä kasvaa tällöin naisia ja pojista miehiä. Tyttöjä ja poikia erottaa nuoruudessa myös ammatinvalintaa koskevat kysymykset. Eräs mies toikin esille, että tyttöjä ja poikia neuvotaan erilaisiin ammatteihin ja näin erot tyttöjen ja poikien kasvatuksessa kasvavat entisestään.

Joo tota poikien kanssa ni niitä kasvattaa nii ilmeisesti keinot on monta kertaa erilaisia ku tyttöjen kanssa, koska pojat on poikia ja tytöt on tyttöjä kute on totuttu sanomaa ja sitte kummiski peruseriaatteet kasvatuksessa varmaanki on ihan samoja tytöillä ja pojilla, mutta suurin ero tulee varmaan murrosiässä keinojen kanssa, että pojilla on kummiski ne omat kujeensa aina, niitten kanssa joutuu vähän eri tavalla olemaan ku tyttöjen kanssa. (Nuorimman sukupolven mies)

Pienempänä samat ohjeet, varoitukset, mutta tietysti iän karttuessa, niin siinä tulisi esille sukupuolinenkin ero.. (Keskimmäisen sukupolven mies)

6.2 Siirtyvätkö miesten uskomukset kasvatuksesta sukupolvelta toiselle?

6.2.1 Kasvatuksen muuttuminen miesten kertomana

Monet miehet myönsivät ottaneensa mallia lasten kasvatuksessa omilta vanhemmiltaan (f=21). Nämä miehet tiedostivat omien vanhempiensa kasvatuksen vaikutukset omassa elämässään. Miehet kertoivat pyrkivänsä kasvattamaan samalla tavoin tai jossain määrin samalla tavoin, kuin heitä on omassa lapsuudessaan kasvatettu. Samoja neuvoja, ohjeita ja menettelyjä on käytetty ja käytettäisiin lasten kasvatuksessa kuin mitä omat vanhemmat olivat käyttäneet. Miehet antoivat näin hyväksyntänsä vanhempiensa kasvatukselle. Suorat toteamukset eri ikäisiltä miehiltä näyttävät vahvistavan kasvatuksen jatkuvuutta:

No kyllä minä niinku neuvoja annoin niille väliin, mitä olin saanut isältä ja äidiltä... (Vanhimman sukupolven mies)

No kyllä se on ollu samanlaista kuin mitä itselle on opetettu...(Keskimmäisen sukupolven mies)

Sanotaan, että yritän vähän sillä tavalla, kun minua on kasvatettu, se on mielestäni ollu ihan hyvä systeemi ja en varmaan pahemmin ole joutunut tuolle väärälle puolelle rajaa tuollakaan kasvatuksella. (Nuorimman sukupolven mies)

Näistä 21 miehestä kuitenkin viisi miestä kertoi poikkeavansa omista vanhemmistaan siinä, etteivät ottaisi käyttöön itse lapsuudessa kokemaansa ruumiillista kuristusta. Miehet pitivät vanhempiensa kasvatustapaa vanhanaikaisena ja liian kovana menetelmänä, joka ei riittävästi ottanut huomioon lasta. Ruumiillista kuritusta lukuun ottamatta nämäkin miehet olivat omaksuneet samoja kasvatustapamuksia kuin vanhempansa, esimerkiksi:

..huomaan toimivani pitkälti samalla linjalla kuin omat vanhempani.. Toivon kuitenkin, ettei selkäsaunaa tarvitse ottaa mukaan kasvatukseen. (Nuorimman sukupolven mies)

Mie luulen, että isä on saanu ankaran kasvatuksen ja se voi osaksi heijastua myös miun kasvatukseen ja se saattaa heijastuu taas eteenpäin miun lasten kasvatukseen. (--)...nyt just heijastuu se, ennenku mie rupesin näitä pohtimaan sillei enemmäkii, että tuota se miten miut on kasvatettu ni mie oisin automaattisesti kasvattanu omaa lastani samalla tavalla. Nyt nyt ku mie oon enemmän miettiny ni mie en oo varma antaisinko selkää. Onks se hyväks vai ei. (Nuorimman sukupolven mies)

Siinähän kasvatustapahtumassa tukee sitten peilautumaan tavallaan toisaalta sitten sen hetkiset arvot ja normit ja pelisäännöt, mitkä sillä hetkellä tosiaan on. Kyllähän tietysti joitain asioita niin ku ilman muuta tekee eri tavalla kun omat vanhemmat, koska sehän jo perustuu siihen, että tavallaan semmonen vasta-reaktion kautta oppiminen eli jotain semmosia asioita mistä ei ite oo, joita ei oo niinku kokenu mielekkäänä tavallaan vieläkään. Tämmösiä on tietysti johonki ruumiilliseen kuritukseen esimerkiks liittyviä asioita. (Nuorimman sukupolven mies)

Yksi nuorimman sukupolven edustaja kertoi, että vanhempien sukupolvien kasvatustapa tulee kyseenalaistaa ja etsiä sieltä vain parhaat asiat.

No ehkä siinä tapauksessa, jos jos öö ei oo kyseenalaistanu ollenkaa sitä niinku sitä omien vanhempiensa kasvatustapaa, että jos siinä ei kertakaikkiaan oo

mitään parantamisen varaa tai sitä ei oo vaa ajatellu siin sillo sitä varmaan niinku sitten kopioi sitä samaa hommaa, mutta jos sitä niinku ajattelee, että tolleen en tekis ainakaa ite niin sitä ei varmaan sitten tee omille lapsille. (Nuorimman sukupolven mies)

Kulttuurin ja yhteiskunnan muutokset sekä kokemuksen ja iän karttuminen näkyvät miesten omien sanojen mukaan heidän kasvatuksessaan ja kasvatususkomuksissaan. Varsinkin vanhimman ja keskimmäisen sukupolven miehet totesivat muutoksia kasvatusajattelussaan verratessaan niitä aikaan jolloin omat lapset olivat pieniä.

No en tiedä, ehkä siinä kuitenkin ku aika kuluu ja systeemit muuttuu, niin sen mukaanhan lasten kasvatusta pikkasen täytyy niinku kulkea kehityksen myötä. Että verrataa meilkii esimerkiksi tytön ja pojan ikää, ni aika pitkä väli (11 vuotta). Ni kehitys on tuanu siihetavallaa uusii tuulii. Ei ol enää sama kaava ja samat fraasit käytös. Ei oo samat asiat enää. (Keskimmäisen sukupolven mies)

No tietysti tekisin. Päälinjoja en lähtis muuttamaan, mutta hienosäätöä täytyis tehdä. Onhan siitä kohta 20 vuotta kun nuorimmatkin on ollu lapsia, asiatkin on nyt eri tavalla. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Yksi tutkimuksen miehistä kertoi aviovaimonsa vaikuttaneen uskomuksiin ja ajatuksiin lasten kasvattamisesta. Tämä mies kertoi seuraavasti:

Paljon vaikuttaa myös toinen ihminen elikä se oma vaimo sitte tai näitten lasten äiti, joka on siinä yhdessä kasvattamistilanteessa. (Nuorimman sukupolven mies)

Eräs nuorimman sukupolven mies pohti haastattelun aikana omaa kasvatususkomustaan monitahoisesti, ja totesi sen muuttuneen paljon viimeisen puolen vuoden aikana. Tämä mies koki koulutuksen tuoman tiedon muuttaneen käsityksiään lapsesta ja kasvatuksesta. Hän ei kuitenkaan pitänyt kasvatususkomustaan vielääkään valmiina, vaan kertoi:

Ni elän tällä hetkellä vaikutusten alaisena enkä pysty sillei suoraan niinku omaa absoluuttista kantaa sanomaa, koska huomenna voin olla taas eri mieltä. Sitten ku oon luku jonku muun teoksen tai kuunnellu jotain viisasta miestä ni mielipiteet voi muuttua. (Nuorimman sukupolven mies)

Nuorin sukupolvi näytti kommentoivan eniten vanhoja kansanviisauksia ja niiden

sopivuutta tähän päivään. Useimmat näistä miehistä pitivät vanhoja sanontoja vanhan-aikaisina, joissa on kuitenkin “vinha perä”. Osa miehistä piti kansanviisauksia täysin vitseinä, eivätkä uskoneet niiden käyttökelpoisuuteen. Yksi nuori mies totesi niiden olevan puolestaan “hyvinkin viisaita”, joita tulisi kertoa nuorimmillekin sukupolville ja joita tulisi “sisällyttää lastenhoito-oppaisiin”. Toinen nuori mies totesi:

Ei kai niitä hatusta oo tempastu, joten kai niissä jotain perää on. Mutta eihän niisät nyt tarvitse kirjaimellisesti ottaa. (Nuorimman sukupolven mies)

6.2.2 Kasvatususkomusten siirtyminen kolmessa sukupolvessa ja kolmessa esimerkissä

Aineistosta löytyi kolme kolmen sukupolven miesketjua. Tässä esitellään jokainen omana tapauksenaan, jotta analyysia olisi helpompi seurata ja miesten ajatusten yhtäläisyydet ja erilaisuudet näkyisivät mahdollisimman selvästi.

Kymen läänissä asuva miesketju

Tämän sukupolviketjun miehet asuivat kaikki maaseudulla saman katon alla, samassa taloudessa ja hoitivat yhdessä sukupolvelta toiselle jatkuvaa maatilaa. Suvun vanhin mies oli Vilho-vaari, eläkkeellä oleva, harrastominnassaan aktiivinen ja pirteä veteraani. Vaarilla oli kaksi lasta, kuusi lastenlasta ja kaksi lastenlastenlasta. Keskimäinen mies, Paavo, toimi maanviljelyksen ohella myös vartiointitehtävissä tehtaalla. Paavolla oli kolme lasta ja kaksi lastenlasta. Nuorimman sukupolven edustaja, naimaton Pertti-poika, oli töissä tehtaalla, mutta ammattitutkintoon tähtäävä opiskelupaikka oli jo tiedossa. Pertti kertoi auttavansa usein vaariansa moottorisahojen korjaamisessa, joka oli vaarin lempipuhua.

Vilho-vaari ja Pertti-pojanpoika näyttivät olevan läheisiä ja tiiviissä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Isoisällä on enemmän aikaa lapsenlapselleen kuin pojanpojan isällä, ja tämä näkyy jossain määrin vaarin ja Pertin uskomusten samankaltaisuutena. Vilho-vaari kertoi myös avoimesti, että omia lapsia ei aikanaan pidetty yhtä hyvänä kuin nyt lapsenlapsia. Syyksi tähän hän kertoi ajan puutteen ja työnteosta johtuvan kiireen.

Tässä perheessä asenne kurinpitoon näytti vahvistuvan nuoremman sukupolven kohdalla. Vaari painotti kuria ja kertoi kasvattajalla välillä olleen “huonoa tuulta”,

mutta pojanpoika Pertti otti esille myös vitsan käytön.

Annetah liian paljo periks jossain asioiss. Voin olla ehkä vääräs, mutt kaikkee pyritäh saamah. Ennen vaikk se kiukuttelu ol, niin se ei olluh niin pitkälle meneväh. (--). ..et määrätty ast pitäs olla jonkinlaist kurii. (Vilho-vaari)

Neuvoisin vedoten kokemukseeni, mutta kuitenkin olisin tavallaan aika ankara. Siinä mielessä, että mielestäni tietty ankaraus ja kuri on jossain määrin lapsille hyväksi. (--). Ankara puhuttelu on kyllä aika terää. Myäskin eräänlaista vitsan läimäytystä voisin harkita. (Pertti-pojanpoika)

Oikeudenmukaisuus näytti esiintyvän jossain määrin jokaisen sukupolven edustajan kasvatusajattelussa. Vahvimmin oikeudenmukaisuutta painotti sukupolviketjun Vilho-vaari. Paavo kertoi asioiden olevan hyväksyttävämpiä ja ymmärrettävämpiä, kun asiat tuodaan esille “rehellisyyden ja oikeudenmukaisuuden kautta”. Pojanpoika uskoi puolestaan lapsen ymmärtävän, että epäoikeudenmukainen kohtelu on väärin häntä kohtaan.

Vaari ja keskimäinen mies Paavo, kertoi kasvatuksen tapahtuvan “työn lomassa”. He uskoivat, että lasta ei niinkään kasvatettu, vaan kasvaminen tapahtui siinä sivussa. Kuten Vilho-vaari totesi: “se van tuli siin (kasvatus). Ei siin tullu sellasii ajatuksii.”

Vaasan läänissä asuvat isoisä, isä ja poika

Tämän sukupolviketjun miehet asuivat kaikki maaseudulla. Nuorimman sukupolven miehellä ei ollut vielä omia lapsia, mutta keskimmaisella miehellä oli tyttö ja poika ja isoisällä oli kaksi poikaa.

Vanhempien kunnioitus, uskonnon merkitys ja työnteon arvostaminen näkyi niin vanhimman kuin keskimäisen sukupolven puheessa, mutta nuorimmainen sukupolvi ei niitä maininnut. Myös miesten ja naisten välinen työnjako korostui selvästi vanhimmassa ja keskimäisessä sukupolvessa ja tällä näkemyksellä oli suora yhteys tyttöjen ja poikien kasvatukseen. Tytöt nähtiin äidin apulaisina, jotka opettelivat pyykinpesua ja silittämistä, kun taas pojat olivat “luonnostaan” enemmän isän mukana maataloustöissä. Vaikka tämän perheen kaikki miehet asuivat maaseudulla, ei nuorimalla sukupolvella näin suoraviivainen työnjako enää noussut esille. Hän perusteli

tyttöjen ja poikien leikkien erilaisuutta luonteiden eroavuuksilla ja erilaisilla geneilla.

Tämän suvun jokainen miesedustaja toi esille oman hyväksyntänsä ruumiilliselle rankaisulle. Keskimmäisen sukupolven mies ei tuonut kuitenkaan selvästi esille omaa uskomustaan, vaan kertoi käyttämistään rangaistuksista ja kurinpidosta omien lastensa kohdalla. Tämä mies ei kuitenkaan tuonut missään vaiheessa esille negatiivista suhtautumista kuriin ja rangaistuksiin, ennemminkin 'rivien välistä' oli luettavissa hyväksyvä asenne niitä kohtaan. Pojanpoika ei käyttäisi isoisänsä tavoin vitsaa, vaan lieventäisi rangaistusta tukkapöllyyn.

... kyllä se vanhemmalle kuuluu, vähän antaa vitsaa, että lapsen panna tottelemaan. (Isoisä)

Pantiin kerran pikku pakkasella porraspäähän vähäks aikaa seisomaan. (--)
..kyllä sitä pientä kuria piti pitää näillekki vaikka ne oli aika rauhallisia kasvuvaiheessa. (Isä)

Kyllä minun mielestä tuota niinkö lasta pitää välillä vähän kurittaakki sillä lailla, että ei nyt mitenkään niinkö fyysisesti lujaa, mutta semmonen pikku tukkapöllö on tarpeen välillä ja näitä niinkö vanhoja kunnan keinoja ettei mitään vapaata kasvatusta se on minusta kyllä siitä ei tuu sitte mitään. (Poika)

Suvun jokainen mies kertoi ohjeiden, neuvojen ja selittämisen tärkeyden lapsen kasvatuksessa. Vanhin ja keskimmäinen mies kertoivat, mitä neuvoja he antoivat, mutta ainoastaan nuorimman sukupolven mies osasi perustella, miksi nämä ovat tärkeitä. Hän painotti neuvomista sen vuoksi, että lapsi ymmärtäisi asian ja tottelisi näin paljon paremmin. Lapsen aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden korostaminen näkyi myös nuorimman miehen puheessa selvästi, kun vanhemmat sukupolvet korostivat enemmänkin aikuisen aktiivisuutta ja merkitystä kasvatuksessa.

Keskisuomalainen isoisä, isä ja poika

Tässä perheessä isoisä asui maaseudulla, mutta nuoremmat sukupolvet olivat muuttaneet kaupunkiin. Pojanpoika täytti juuri tutkimuksen täysi-ikäisyyden kriteerin. Vaikka tällä haastateltavalla ei vielä ollut omia lapsia, niin näkemyksiä ja ajatuksia kasvatuksesta ei puuttunut.

Ruumiillisen kurituksen vastustaminen näytti olevan jokaisen sukupolven miehen ajatuksissa. Isoisä ei uskonut, että ruumiillinen kuritus olisi tarpeellista lapsen

kasvatuksessa. Keskimmäisen sukupolven mies kertoi puolestaan, ettei ole käyttänyt omien lastensa kasvatuksessa ruumiillista rangaistusta. Hän ei tuonut kuitenkaan esille varsinaista uskomustaan, vaan puhui omasta kokemuksestaan vanhempana. Pojanpoika toi vahvimmin esille sen, että entisaikojen “kepin käyttö” ja “väkivalloin” kasvattaminen ei ole hyväksi lapselle missään tapauksessa.

Tässä sukupolviketjussa suvun eri ikäiset miehet kasvattaisivat tyttöjä ja poikia samalla lailla. Keskimmäisen sukupolven mies poikkesi hiukan muista, koska hän uskoi “periaatteessa” tyttöjen ja poikien samanlaiseen kasvatukseen. Samassa lauseessa hän totesi kuitenkin, että heitä voi kasvattaa eri tavoin.

Niin isoisa, isä kuin poika luottivat puhumalla oppimiseen ja uskoivatkin viestin menevän lapselle parhaiten perille juuri verbaalisin keinoin.

Asiat selviää ihan puhumalla ja varmasti ihan vanhempain ja lasten keskeinen puhetapa, kielenkäyttö ja, tuota, semmone jo kasvattaa lapsia omaamaan ne periaatteet, mitkä kasvatuksessa on hyvin tärkeitä. (Isoisa)

Kylhän toi neuvonta on varmaa se paras tapa kasvattajana, mutta en mä nyt tiedä oonko mä sitä niin hirveesti osannu tehdä. (Isä)

..esimerkiks tämmösissä kovissaki tilanteissa, ni pyritään sillai lempeästi suostuttelemaa sitä lasta, esimerkiks tekemällä jotaki. (Poika)

6.2.3 Kasvatususkomusten siirtyminen vanhimmalta sukupolvelta keskimmäiselle sukupolvelle

Seuraavan vanhimman ja keskimmäisen miehen puheesta on selvästi aistittavissa samanlaisia ajatuksia kurista sekä rajojen ja sääntöjen kiinni pitämisestä:

No samal viisii vähä niinko vanhakansan ettei niinko en niinko sitä hyväksy, että ainakaa et joka asias pittää antaa periks, et kyl se pitää niinku lapsen oppii tietää, että mitä se saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Ei tietyst pie ei pie sillee että lasta vahingoittaa missää tapaukses et muuten. (Vanhimman sukupolven mies)

~~..se mitä käsket että tehdään näin, valvot, että se myös tehdään. Älä anna sitten sellasia määräyksiä mitä et voi valvoa ja joita ei voi toteuttaa.~~ (Keskimmäisen sukupolven mies)

Muutamassa perheessä vanhimman ja keskimmäisen sukupolven edustajat pitivät molemmat hyvänä keinona sitä, että lapsi otetaan huomioon yksilönä. Kysyttäessä miehiltä kasvatukseen vaihtelua eri lapsien kohdalla miehet vastasivat:

Tietysti niitä pitää kasvattaa sen mukkaan, mihin ne näyttää kykenevän.
(Vanhimman sukupolven mies)

Tottakai, ko näkkee minkä luontosia kuki on, nii sen mukkaan sitte kasvatetaan mitä luonne vaatii. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Vanhempien tehtäväksi nähtiin, niin vanhimman kuin keskimmäisen sukupolven kohdalla, neuvon antaminen, ja korostettiin ohjaamisen merkitystä sekä ”tilanteen” mukaan toimimista. Toisessa suvussa puolestaan vanhimman sukupolven edustaja uskoo neuvomiseen siten, että ”kaikkei hyvää päin pitäs lapsia neuvoo ja ohjata”, kun hänen poikansa korosti lapsen oma-aloitteisuutta sanoin:

No, minen tie, minä ainakin pyrin siihen, että minä en liikaa ohjais ja neuvois, että se laps vois ite oman piänsä mukaan toimia, ja minä oisin enempi niinku sivustakatsojana. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Yhden perheen sekä vanhin että keskimäinen sukupolvi korostivat lapsen huomiointamasta. Miehet painottivat sitä, että lapsen mielipiteitä tulee kuunnella eikä vanhimman sukupolven miehen mukaan ”heti käyvä tyrmäämää sitä laste ajatusta”. Keskimmäisen sukupolven mies puolestaan korosti sitä, että lapsen tulee saada toimia oman piänsä mukaan. Lasta ei saisi neuvoa liikaa, vaan olisi annettava tilaa myös lapsen ajatuksille ja päätöksenteolle. Molemmat miehet näyttivät olevan samoilla linjoilla, mutta nuorempi mies meni ajattelussaan vielä pidemmälle. Hän rajoittaisi aikuisen toimivaltaa ja siirtäisi osan vastuusta lapselle.

Kasvatukseen katkeaminen sukupolvien jatkumossa näkyi eräässä suvussa selvästi. Tässä vanhimman ja keskimmäisen sukupolven miehet näyttivät olevan aivan eri linjoilla. Vanhempi mies kertoi, että kasvattaisi eri sukupuolen lapset samalla tavoin, kun nuorempi mies kasvattaisi puolestaan eri tavoin. Myös lapsikäsitys oli erilainen. Vanhempi mies kertoi aikuisen olevan auktoriteetti, jota lapsen tulee totella. Nuorempi puolestaan piti lasta ja aikuista saman vertaisina, ja lasta olisi

kohdeltava samalla tavoin kuin aikuista. Nuorempi mies kertoi kokeneensa oman lapsuudenaikaisen kasvatuksen vanhanaikaisena, ja sanoi pyrkineensä kasvattamaan lapsiaan eri tavoin kuin edellinen sukupolvi.

6.2.4 Kasvatususkomuksen siirtyminen keskimmäiseltä sukupolvelta nuorimmalle sukupolvelle

Kahden perheen keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miehet kannattivat vanhemman kurinpitoa, koska he näkivät sen olevan loppujen lopuksi lapsen parhaaksi. Seuraavassa keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miesten vastauksessa asia tulee esille hyvin samankaltaisesti, perheen isä ja poika puhuvatkin kuin yhdestä suusta:

Sitte on tietysti tuo “joka vitsaa säästää, se lastaan vihhaa.” Jossaki määrin mie ite sitä vitsaa säästää juttua, ku en piä vapaasta kasvatuksesta. Kuria pitää olla. Jos sitä kuria ei pojissa opeteta ni yhteiskunta opettaa sen liian kovakouraisesti sitte joskus tulevaisuudessa eli tietty rangaistuksen pelko on hyväksi. En mie kylläkää kannata semmosta lapsen oman tahon kokonaa nujertamista, että ois liikaa kuria, eikä lasta yhtään kuunneltais. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Kuri tietyssä mielessä on hyvä siis tää yhteiskunta vaatii tietynlaista kuria ja sitoutumista lakeihin ja muuta. Mut jos kurista tulee itsetarkoitus ja sillä tukahdutetaan lapsen omat spontaanit tunteet ja muu tämmöne ni sillo se menee pahasti yli. Siinä voi olla kyllä perää, joka kasvaa semmosee liikaa omaa napaan, omaan elämään ni se voi kuolla kunniatta. (Nuorimman sukupolven mies)

Kielteinen suhtautuminen vapaaseen kasvatukseen näytti esiintyvän niin keskimmäisellä kuin nuorimmallakin sukupolvella. Miehet toivat esille, että vapaa kasvatusta on hyvä asia tiettyyn rajaan asti, mutta aikuisen tehtävänä on kuitenkin asettaa turvalliset rajat ja säännöt.

Haastattelija kysyi yhdessä haastattelussa keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miehiltä, että miten he määrittelisivät sanan kasvatusta. Molempien miesten puheissa esiintyi samojen asioiden painotus; opettaminen, neuvominen, rajat ja arvot.

Nooh, kyllähän se tietysti on, on on neuvomista ja opastamista ja tapojen opettamista ja tiettyjen rajojen antamista. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Se on sitä, että lapselle opetetaan semmoset tietyt asiat, mitkä pätee tämmöses-
sä yhteiskunnassa ha mitkä arvot on olemassa mitä nyt pitää lapselle niinku
jatkaa taas samoja asioita mitä ite on oppinu. (Nuorimman sukupolven mies)

Vastuun ottaminen niin itsestä kuin muista ihmisistä näytti myös siirtyvän sukupolvien
välillä. Eräs keskimmäisen sukupolven mies mainitsi lyhyesti vastuuntunnon merkityk-
sen, kun hänen poikansa perusteli sitä laajemmin lapsen itsenäistymisen ja omatoimi-
suuden kautta. Eli miehet saattoivat tarkoittaa samaa asiaa, mutta he puhuivat siitä
hiukan eri sanoin.

Vastuun opettamista omasta itestä ja toisista tietysti.... (Keskimmäisen sukupol-
ven mies)

...että tämmöste piente vastoinkäymiste kautta sitä kasvaa tämmöseks ehjäks
persoonaks, eikä niinku esimerkiks se, että vanhemmat huolehtii kaikista lapsen
asioista - tai no lapsen ja lapsen - lapsena voi vielä huolehtia, mutta esimerkiks
nuoren asiosta, ni kyllä mun mielestä ni täytyy niinku nuoren saaha sillai
itsenäistyä. Niinku tehä ite kaikkia niitä asioita, että niihi niinku kasvaa, eikä oo
sitte peukalo keskellä kämmentä aikuisena niitte asioitte kanssa, mitä pitää
tehä. (Nuorimman sukupolven mies)

Eri sukupolven miehillä oli yhtenevät ajatukset lapsen opastamisesta neuvomisen ja
puheen avulla. Yhden suvun yhdistävä tekijä oli se, että molemmat miehet toivat esille
vanhempien kärsivällisyyden ja ajan rajallisuuden.

Mutta kyllä haluaisin käyttää enemmän sellasia pehmeitä arvoja ja pehmeitä
keinoja sellasia neuvottelevia ja sovittelevia. Mutta joskus joutuu tilanteisiin,
jossa on stressaantunut ja on kiireinen ja jotain muuta, niin pitäis nopeasti saada
ratkaisuja. Ja silloin lahjonta on yks mitä käytetään ja uhkailu myöskin, ikävä
kyllä. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Neuvottelu on kaikista paras konsti ratkaista konflikteja, mutta siinä täytyy itse
muistaa pysyä rauhallisena eikä menettää hermojaan pienimmästä vastaväitte-
stä. (Nuorimman sukupolven mies)

Kysymykseen *“Onko mielestäsi poikia kasvatettava erilaila kuin tyttöjä?”*, saatiin
keskimmäisen ja nuorimman sukupolven mieheltä lähes identtiset vastaukset:

Kyllä on. (Mistä tyttöjen ja poikien erot mielestäsi johtuvat?) Poikien ja tyttöjen

luonteet ovat erilaisia. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Kyllä. (Mistä tyttöjen ja poikien kasvatuksen erot mielestäsi johtuvat?) Pojat ovat yleensä kovaluonteisempia, tarvitsevat erilaisia kasvatus keinoja. (Nuorimman sukupolven mies)

Uskomus siitä, että tyttöjä ja poikia on kasvatettava eri tavalla, siirtyi sukupolvelta toiselle viidessä isä-poika-ketjussa.

No tietysti sitä voi ajatella että nykyaikana ei niin isoja eroja ole kuin ennen, mutta ehkä kyllä kai siinä jonkinlaista erroo on. Onhan pojat toin perrään toisenlaisia kuin tytöt.. (Keskimmäisen sukupolven mies)

“No aina pitäis perheessä olla miehinen esimerkki ja tietysti molemmille oma esimerkki tytöille nainen, pojalle mies! Pittää se mies ja nainen olla, se on ihan eri ihminen.” (Nuorimman sukupolven mies)

Viidessä keskimmäisen ja nuorimman sukupolven ketjussa oltiin puolestaan sitä mieltä, että tyttöjä ja poikia ei tarvitse kasvattaa eri tavoin. Miehet eivät juurikaan perustelleet kantaansa, kertoivat vain lyhyesti, että kasvattaisivat eri sukupuolia samalla tavoin.

Sukupolvien välillä näytti myös siirtyvän kristillisten periaatteiden kunnioittaminen sekä lapsen tahdon ja tunteiden huomioonottaminen. Keskimmäisen sukupolven mies toi esille, että lapsen tahtoa tulee kunnioittaa ja kuunnella, eikä aikuisen vallankäyttöön kuulu lapsen tahdon nujertamista. Nuoremman sukupolven mies puhuikin lapsen “spontaani tunteiden” esille tuomisesta ja niiden hyväksymistä. Aikuinen ei saisi niitä missään tapauksessa tukahduttaa.

Myönteisyys fyysiselle kuritukselle näytti olevan samanlainen erään perheen keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miehillä. Keskimmäisen sukupolven isä kertoi olleensa itse fyysisen kurituksen kohteena omassa lapsuudessaan ja totesikin nyt ikään kuin ansaitsevansa sen “asiastapa ne tuli” -tyylillä. Hän ei myöskään uskonut fyysisen rankaisun aiheuttaneen mitään traumoja myöhemmällä iällä. Tämän isän poika ajatteli toimivansa samalla tavalla lastensa kanssa, hän uskoi käyttävänsä vitsaa “kohtuullisesti tarpeen mukaan”.

Haastattelussa kysyttiin vaihtelevatko kasvatukseen lapset mukaan. Neljässä perheessä keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miehet olivat yhtä mieltä siitä, että

luonne ja lapsen yksilöllisyys määrää sen, millainen kasvatus kullakin lapsella toimii.

Jokainen ihminen on oma luonteensa ja mikä sopii toiselle ei ehkä sovi toiselle. Kyllä se niinku vaihtelee, ei ihmiset ole niinku samasta puusta veistettyjä. (Keskimmäisen sukupolven mies)

Eihän nyt jokaista voi kurittaa yhtä kovasti, toinen on vähän rauhallisempi ja hiljaisempi, jokkaiselle oma tasonsa. (Nuorimman sukupolven mies)

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata miesten kasvatukseen liittyviä uskomuksia sekä selvittää, eroaako miesten kasvatustajattelu eri sukupuolten lasten kohdalla. Tutkittiin myös siirtyvätkö uskomukset kasvatuksesta sukupolvelta toiselle.

7.1 Miesten kasvatukseen liittyvien uskomusten tarkastelua

Miesten puheista nousi esille kulttuurisesti hyväksytyjä vanhoja uskomuksia sekä ajan henkeen kuuluvia uusia ajatuksia. Monille miehille mielikuvat kasvatuksesta olivat hyvin selviä toteamuksia ja visioita. Jotkut miehet puolestaan painiskelivat ristiriitojen keskellä, eivätkä osanneet välttämättä lainkaan kertoa omaa henkilökohtaista näkemystään kasvatuksesta. Miehet puhuivat myös ajatuksistaan, tunteistaan, arvoistaan ja näkemyksistään, joten kaikki miesten pohdinnat ja ajatukset kasvatuksesta eivät suinkaan olleet ”puhtaita” uskomuksia.

Miehet näkivät vanhempien yhdeksi tehtäväksi ja vastuualueeksi Coen, Thornburgin ja Ispan (1996) lailla lapsen käyttäytymisen ohjaamisen ja valvomisen. Aineiston miehet kertoivat tämän tapahtuvan lähinnä rajojen ja sääntöjen asettamisella, kurin pitämällä, lapsen huomioonottamisella sekä neuvojen ja ohjeiden antamisella aina vallitsevan tilanteen mukaan.

Yhdeksi keskeisimmäksi tulokseksi nousi miesten kasvatukseen liittyvissä *rajojen ja sääntöjen asettamisen* tärkeys. Tämän perimmäisenä tarkoituksena nähtiin lapsen etu ja hyvinvointi. Miehet uskoivat, että vaikka tämän päivän yhteiskunta

korostaa yksilöllisyyttä, ei yksilön ole mahdollista elää pelkästään mielihalujensa pohjalta. Kuten Emiliani ja Molinari (1988) toivat esille, sosiaalisten normien ja sääntöjen oppiminen on tärkeää yhteiskuntaan sopeutumisessa. Aineiston miehet näkivät lapsen kansalaisena, jonka velvollisuutena on opetella noudattamaan yhdessä asetettuja arvoja, normeja ja yhteiskunnan lakeja.

Sonuga-Barken ja Balding (1993) havaitsivat, että vanhemmilla on johdonmukaisia ja jäsentyneitä käsityksiä erityisesti lapsen kehityksen häiriötekijöistä. Muutama tämän aineiston miehistä toi vastaavasti esille, että esimerkiksi lapsen vapaa ja rajoittamaton tv:n katselu on kehitystä vaarantava tekijä. Se kielii vanhempien kasvatustietämisen menetelmien löyhyydestä ja kurin puutteesta. Monet miehet olivatkin huolissaan lisääntyvästä väkivallasta lasten ja nuorten keskuudessa. Tähän tulisi vanhempien puuttua jo varhaislapsuudessa asettamalla rajat ja säännöt sekä näyttämällä käyttäytymisellään esimerkkiä lapsille.

Vanhempien tottelemisella ja sääntöjen noudattamisella ei kuitenkaan tarkoitettu fyysistä rankaisemista. Vain muutama mies uskoi *ruumiillisen rankaisun* (vitsan tai tukkapölyn) olevan hyvä kasvatustekniikka ja tuottavan toivotun tuloksen. Useimmat miehet kertoivat ehdottomasti kieltäytyvänsä ankarasta ruumiillisesta kurituksesta. Fyysistä kuritusta pidettiin tuloksekkaana lyhyellä tähtäyksellä, mutta sen ei uskottu kantavan hedelmää sen pidemmälle. Varsinkaan lapsen kehityksen kannalta ei fyysistä rankaisua pidetty toivottavana eikä hyväksyttävänä. Entisaikojen ‘kepin käyttö’ ja sananlasku “joka vitsaa säästää se lastaan vihaa” näyttivätkin kuuluvan menneisyyteen.

Lapsen kunnioitus näkyi tasavertaisuuden korostamisella. Miehet uskoivat että lapsi on *tasavertainen* niin toisten lasten kuin vanhempiensa kanssa. Lasta ei tule myöskään alistaa vanhempien yksipuoliseen vallankäyttöön. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt liiallista lasten hemmottelua. Kaikilla miehillä ei kuitenkaan ollut samanlaisia ajatuksia lapsen ja aikuisen tasavertaisuudesta. Jotkut miehet ajattelivat, että lapsen velvollisuutena on totella mukisematta vanhempiaan.

Miehet näkivät lapsen ennemminkin aktiivisena toimijana kuin passiivisena tiedon vastaanottajana. Miehet halusivat *kuunnella lasta ja tukea lapsen valintoja* ja mielipiteitä itsenäistymisen tiellä. Lasta ei tulisi miesten mukaan suojella liikaa, vaan lapsen olisi annettava itse yrittää ja tehdä virheitä. Vapauden ja vastuun kantamisen kautta opitaan oma-aloitteisuutta ja kasvatetaan itseluottamusta. Vaikka lapsen

itsenäisyyttä pidettiin tärkeänä, niin merkittäväksi koettiin myös turvallisuudentunteen luominen lapselle. *Pehmeiden arvojen ja rakkauden osoittaminen* on löydyttävä jokaisesta arkipäivästä. Miesten kasvatustutkimusten olennaisimman sisällön voisikin kiteyttää seuraavasti: miehet painottivat kurin ja sääntöjen sen lisäksi ohjaavaa kasvatusta, palautteen antamista sekä kuuntelisivat lapsen tarpeita ja haluja. Nämä yhdessä toimisivat toisiaan täydentäen eli lapsen tarpeet huomioonottaen, mutta kuitenkin vanhempien laatimien sääntöjen puitteissa.

Miehet korostivat, että lasten valintojen ja mielipiteiden kunnioittamisen ohella ei tule unohtaa *vanhemman vastuuta ja esimerkkinä toimimista*. Vanhemman elämänkokemus antaa valmiuksia *neuvoa ja ohjata* lasta elämän eri käänteissä. Miehet korostivat Sigelin ja Kimin (1996, 85-86) lailla vanhempien ohjaavan kasvatuksen ja keskustelutaidon merkitystä. Lasten uskottiin oppivan oikean ja väärän lähinnä keskusteluiden avulla. Eräs tämän aineiston mies toi keskustelun tärkeyden esille esimerkin avulla. Hänen mukaansa lapsen kanssa voi keskustella esimerkiksi siitä, mitä heikolle jälle menemisestä voi seurata. Näin lapselle annetaan mahdollisuus ymmärtää asia ja voidaan välttyä suoran kiellon uhmaamiselta.

Emilianin ja Molinarin (1988) lailla miehet kokivat tärkeäksi asioiden perustelemisen *lapsen iän, kehitystason ja kasvatustilanteen huomioonottaen*. Tilanteen mukaan toimimisen korostaminen voi merkitä myös sitä, että enää ei kasvatustutkimuksia muodosteta etukäteen niin selkeästi kuin ennen. Niitä voidaan rakentaa, muokata ja tulkita aina uudelleen eri tilanteiden mukaan. Miehet ajattelivat myös Martinin, Halversonin, Wamplerin ja Hollett-Wrightin (1991) tutkimien äitien tavoin pienten lasten hyötyvän enemmän konkreetista ohjauksesta kuin verbaalista neuvomisesta. Vastaavasti ymmärryksen kasvaessa ohjeet ja neuvot korostuvat vastavuoroisen keskustelun merkeissä.

Kasvatustutkimukset eivät aina näyttäytyneet johdonmukaisina miesten puheissa. Saman miehen puheesta saattoi kuulla myös ristiriitaisuuksia. Miehet saattoivat myös kertoa omista lapsuuden kokemuksistaan tai kokemuksista lastensa kanssa. He eivät olleet kuitenkaan selvillä, mikä on heidän kantansa asiaan, tai sitten eivät halunneet kertoa sitä haastattelijoille. Tämä kertoo myös siitä, että uskomuksia ei useinkaan tarvitse pukea sanallisesti esitettävään muotoon, saati perustella niitä. Uskomusten yhtäkkinen käsitteellistäminen saattaa saada vastaajan hämilleen, eikä

selviä ja perusteellisia uskomuksia olekaan helppo löytää. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Rokeach 1979, 113; Antill 1987) on havaittu, että uskomukset eivät aina ole tietoisia eivätkä välttämättä perustu totuuteen. Uskomukset ovat hyvin omakohtaisia ja yksilöllisiä, jotka voivat perustua vain jonkin asian oletukseen (Abelson 1979). Tämän vuoksi omien mielikuvien ja uskomusten julkituominen voi olla vaikeaa.

Miehet saattoivat myös “piiloutua” yleisesti hyväksytyjen kulttuuristen uskomusten taakse sanoin “..mutta perinteisestihän ajatellaan..” tai “se on ollut vanha tapa kasvattaa..”, eivätkä näin tuoneet lainkaan julki omaa kantaansa. Onkin mahdollista, että epävarmuus ja pelko mielipiteidensä hyväksyttävyydestä ja oikeellisuudesta estä monia miehiä näyttämästä sisintä uskomusta asiaan. Huomattiin, että perinteeseen nojautuminen ei enää toimi, mutta toisaalta uudet tavat ja kasvatuksen muodot saattavat tuntua liian uusilta ja epävarmoilta, joista ei löydy tuttuutta ja turvallisuutta. Miehet näyttivät olevan tietynlaisessa tienristeyksessä: tiedetään miten aikaisemmin kasvatettiin ja minkälaisia asioita painotettiin, mutta tiedostetaan myös se, että nämä asiat eivät enää sellaisenaan sovi tähän päivään. Kuten McGillicuddy-DeLisi ja Subramanian (1996, 144-145) tuovat esille, uskomukset on aina muutettava vallitsevaan yhteiskuntaan sopiviksi.

Vaikka uskomukset ovat yksilöllisiä, ne ovat kuitenkin myös kulttuurisesti rakentuneita ajattelutottumuksia (Harkness & Super 1996, 148). Miesten uskomusten verbalisoinnin ajoittaisesta epävarmuudesta huolimatta miesten uskomuksissa oli nähtävissä paljon samankaltaisuuksia. Tästä kertoi jo se, että uskomukset voitiin luokitella tiettyjen teemojen mukaan. Samankaltaisten kasvatususkomusten hahmottuminen miesten puheista varmisti myös uskomusten kulttuurisen perustan. Toki myös yksittäistapauksia löytyi. Kaikki miehet eivät kriittisesti tarkasteltuna sopineet muodostettuun teemaluokitukseen, vaan nämä rajatapaukset sijoitettiin lähimpään soveltuvaan luokkaan. Mäkelä (1990, 45) esittää, että juuri erilaisuuksien etsintä on hedelmällistä, koska sen jälkeen samanlaisuudet täsmentyvät ja jäsentyvät selvemmin.

On ongelmallista selvittää, heijastuvatko uskomukset käytännön kasvatustilanteisiin. Monet vanhemmat saattavat toimia samoin kuin omat vanhemmat aikanaan, mutta pohdittaessa kyseisiä seikkoja syvemmin, nämä vanhemmat saattavatkin kyseenalaistaa toimintatapansa. Miesten kertoessa kokemuksiaan lapsista ja kasvatuksesta, oli vaikeaa tietää, uskoivatko he kokemansa tai käyttämänsä toimintatavan olevan

hyvä vai huono. Joten miesten kasvatuskokemuksista ei voinut suoraan johtaa miesten kasvatuserotusta.

Moni mies muisti entisajan sananlaskut “pojasta polvi paranee” ja “mies tulee räkänokastakin muttei tyhjän naurajasta”. Nämä kansanviisaudet kertovat niin arvojen, tietojen ja taitojen siirtymisestä sukupolvien välillä, kuin toivosta jostain paremmasta. Ne kertovat myös tyttöjen ja poikien välisestä kuilusta. Tässä tutkimuksessa tyttöjen ja poikien välisten erojen uskottiin johtuvan kulttuurisesta perinteestä, lapsen luonteesta ja persoonallisuudesta sekä biologisista tosiasioista.

Pojat olivat entisaikoina toivotumpi sukupuoli ja poikiin liitettiin usko ja toivo paremmasta tulevaisuudesta. Tämä liittyy läheisesti maatalousyhteiskuntaan, jossa sukupolvenvaihdos lepäsi poikalasten varassa. Yhteiskuntarakenteen muutos ja teollistuminen toivat tullessaan naisten työpanoksen miesten rinnalle (Nurminen & Roos 1992). Nykyään lasten hankinnassa korostetaan poikalapsen sijaan terveen lapsen saamista. Lapsen sukupuolella ei ole enää tänä päivänä niin kauaskantoisia, perheen elinkeinoon liittyviä vaikutuksia kuin ennen.

Osa aineiston miehistä oli sitä mieltä, että tyttöjä ja poikia voi kasvattaa samalla tavalla, osa oli taas erilaisen kasvatuksen kannalla. Aineistosta löytyi myös miehiä, jotka kasvattaisivat tyttöjä ja poikia periaatteessa samalla tavoin, mutta käyttäisivät kuitenkin erilaisia keinoja tyttöjen ja poikien kohdalla.

Useimmat samalla lailla tyttöjä ja poikia kasvattavat miehet totesivat, että kummankin sukupuolen lapsella tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet ja molemmilta sukupuolilta tulisi vaatia samanlaisia asioita. Tyttöjen ja poikien kasvatustavoitteet haluttiin myös pitää samoina. Saattaa olla, että monet miehet halusivat tuoda esille yleisesti hyväksytyyn normiin tyttöjen ja poikien tasa-arvosta. Tämän vuoksi miehet eivät ehkä halunneet eritellä kasvatustapoja tyttöjen ja poikien välillä.

Osa miehistä oli sitä mieltä, että tyttöjä ja poikia olisi kasvatettava eri lailla. Kasvatuserot nähtiin osittain luonnollisina ja kulttuurista periytyvinä. Toisaalta tytöillä ja pojilla nähtiin olevan erilaiset luonteet, joita pidettiin syynä kasvatuksen erilaisuuteen. Luonteiden erilaisuuden nähtiin johtavan siihen, että pojat vaativat kovempia kasvatustapoja kuin tytöt. Tämän aineiston miehet tukivat Millsin ja Rubinin (1990) käsitystä, jonka mukaan luonteenpiirteet nähdään yksilön pysyviksi ominaisuuksiksi, eikä niiden muuttaminen ole mahdollista. Tutkimuksen yhdeksi merkittävimäksi

tulokseksi nousi se, että miehet halusivat lapsen luonteen muuttamisen sijaan suhteuttaa oman kasvatuksensa jokaisen lapsen persoonallisuuden mukaan. Lapsen luonnetta ja yksilöllisyyttä pidettiin jopa tärkeämpänä tekijänä kuin lapsen sukupuolta. Näyttääkin siltä, että lapsilla on suuri vaikutus siihen, mitä keinoja vanhemmat käyttävät. Esimerkiksi ujoon ja arkaan lapseen sovelletaan erilaisia kasvatukseen kuin vilkkaaseen lapseen. Tästä voi päätellä sen, että vanhempi ei ole ainoa suunnan näyttävä kasvatuksessa, vaan keskeisimpänä tienviittana on lapsi.

Parke ja Stearn (1994, 152) ovat todenneet, että vanhempien sukupolvien isät ovat olleet innokkaita sukupuolierojen kannattajia. Myös McGuiren (1988) tutkimustulosten mukaan suurimmalla osalla isistä on stereotyyppisiä uskomuksia tytöistä ja pojista. Nämä päätelmät eivät kuitenkaan ole tämän tutkimuksen kanssa täysin yhteneviä. Mielenkiintoista oli se, että vaikka aineiston miehet toivat esille tyttöjen ja poikien eron, niin erojen jyrkkyys oli jossain määrin pehmentynyt aikaisempiin sukupolviin verrattuna. Eroja ei myöskään tuotu niin selvästi ja suoraan esille kuin mitä ennen on ehkä tehty. Vanhimman ja nuorimman sukupolven välillä näkyi selvä ero siinä, mitä asioita tyttöjen ja poikien kohdalla painotettiin. Vanhimmat sukupolvet painottivat työnteon ja ammatin tärkeyttä sukupuolia erottavana tekijänä. Nuorimmat sukupolvet eivät korostaneet tätä lainkaan, vaan he painottivat lapsen luonnetta ja yksilöllisyyttä erojen syinä. Sukupuolierojatukset näyttivät olevan kuitenkin vielä jossain määrin vallalla, eikä täysin sukupuolineutraaleista kasvatuskomuksista voida puhua. Vaikka miehet eivät suoraan sitä sanoneet, niin tyttöjen ja poikien ero näkyi jollain lailla 'rivien välistä'.

Miesten vastauksissa esiintyi myös ajatuksia siitä, että tyttöjä ja poikia tulisi kasvattaa samoin periaattein, mutta erilaisin kasvatukseen. Miehet loivat ideaalin siitä, että tasa-arvoinen ja yhdenmukainen kasvatus kuuluu kaikille, vaikka keinot olisivat erilaisia.

Osa tämän aineiston miehistä näki lapset "sukupuolilinjien" läpi. Miehet toivat esille, että tytöille sopii tyttömäinen, kiltti ja rauhallinen käyttäytyminen. Pojille suvaittiin puolestaan rajua ja villiä leikkiä sekä aggressiivista käyttäytymistä, koska poikien luonnetta pidettiin kovempaan. Eräs isä totesi suoraan, että hän suvaitaisi pojalle kyllä mopolla ajamista ja puissa kipeilyä, mutta tytön hän ei antaisi nousta mopon selkään. Poikia näytetään jopa rohkaisevan epäsovivaan käyttäytymiseen.

Tällöin voisi kehuskella vilkkaalla pojalla, joka ei kuuntele neuvoja vaan tekee oman päänsä mukaan.

Eri tavalla tyttöjä ja poikia kasvattavien miesten ajatuksia tukevat myös Eccles, Jacobs ja Harold (1990), joiden mukaan isät rohkaisevat tyttöjä ja poikia erilaiseen käyttäytymiseen. Tämä johtaa siihen, että lapset oppivat pienestä asti sen, mikä on soveliaista tytölle ja mikä puolestaan soveliaista pojalle. Eräs tämän aineiston mies kertoikin, että tyttöjen käyttäytymistä pyritään korjaamaan tytöille sopivaksi. Tyttöjen tulee käyttäytyä ”kunnolla” ja kunnioittaa käytöksellään muita ihmisiä, mutta pojan poikkeavaa ja aggressiivista käyttäytymistä pidetään osana poikamaisuutta.

Tämän aineiston miehet eivät olleet huolissaan Eminovichin, Gaierin ja Cronin (1984) tutkimuksen isien tavoin siitä, että poikalapset eivät käyttäydy tarpeeksi poikamaisesti. Miesten haastattelusta selvisi, että kansanviisautta ”miehet eivät itke” pidettiin vanhanaikaisena kaikissa sukupolvissa. Tunteiden näyttäminen nähtiin kuitenkin edelleen ennemminkin tyttöjen ominaisuudeksi. Varsinkin nuorimman sukupolven miehet toivat puheessaan esille tunteiden näyttämisen tärkeyden. Sen uskottiin olevan tärkeää niin lapsille kuin vanhemmille.

Lapsen kasvaessa nähtiin myös sukupuolierojen kasvavan. Samaisen havainnon toi esille myös Brooks-Gunn (1986) sekä Eminovich, Gaier ja Cronin (1984). Tämän aineiston miehet pitivät murrosikää tyttöjen ja poikien erojen kasvattajana. Tähän ikään kulminoituu niin fyysinen kehitys naiseksi ja mieheksi kuin myös kiinnostuksen viriäminen vastakkaista sukupuolta kohtaan. Yhteiskunnan luomat odotukset ja vaatimukset, median ja muotiteollisuuden luomat mielikuvat naisista ja miehistä auttavat myös tyttöjen ja poikien roolijaon syntymistä.

7.2 Miesten kasvatususkomusten muuttuminen ja siirtyminen ”isältä pojalle”

Miesten oma lapsuus ja vanhemmat näkyivät selvästi miesten kasvatusajattelussa. Monet miehet myönsivät ottaneensa mallia vanhempiensa kasvatustyylistä, joka hyväksyttiin pienin varauksin. Vanhempien toteuttamaan kasvatukseen oli helppo tukeutua, koska se on useimmiten ollut ainoa läheisesti nähty ja koettu malli. Miehet

kokivat, että koska lapsuudenajan kasvatusta on tuottanut tulokseksi kelpo ihminen, niin ei siinä kovin paljon viallakaan voinut olla. Pahimpana epäkohtana miesten lapsuudenajan kasvatuksessa pidettiin kuitenkin ruumiillista rangaistusta. Oma henkilökohtainen kokemus ruumiillisen kurituksen epäoikeudenmukaisuudesta ahdisti vielä aikuisenakin. Toisaalta kulttuurinen tendenssi ja lainmuutos ruumiillisen kurituksen rangaistavuudesta ovat ilmeisesti johtaneet siihen, että suurin osa miehistä ei hyväksynyt fyysistä kuritusta osaksi omaa kasvatustajatteluunsa.

Tämän aineiston perusteella näyttää siltä, että niin kokemus lapsista kuin myös yleisemmin elämästä muokkaavat kasvatustajatteluunsa. Monet keskimäisen ja vanhimman sukupolven miehistä kertoivat käsityksensä lapsista muuttuneen vuosien varrella ja olivat sitä mieltä, että tekisivät asioita nyt toisin. Näyttääkin siltä, että parhaimmat kasvatustajatteluun ja -menettelyt otetaan käyttöön omien lasten kasvatustajatteluun, mutta huonoksi koettuja ei hyväksytä osaksi omaa ajatteluunsa. McGillicuddy-DeLisi (1982a) näyttääkin olevan oikeassa siinä, että uskomukset eivät ole muuttumattomia rakennelmia vaan alati kokemuksen myötä muuttuvia. On kuitenkin huomioitava, että varmuudella ei voida osoittaa muutoksen aiheuttajaa. Muuttuneisiin uskomuksiin on yhtä lailla voinut vaikuttaa muuttunut yhteiskunta ja kulttuuri kuin nuoremman sukupolven uudenaikaiset arvot ja asenteet. Todennäköistä onkin, että nämä seikat yhdessä ovat aiheuttaneet muutoksia ihmisten asenteissa, uskomuksissa ja ajatuksissa.

Huomionarvoinen tulos oli se, että nuorimman sukupolven miehillä näytti olevan hyvinkin selviä ja varmoja uskomuksia kasvatustajatteluun, vaikka omia lapsia ei ollutkaan. Tämä tukee Ninion (1988, 369) esitystä siitä, että uskomukset lapsista ja kasvatustajatteluun ovat jäsentyneet jo nuoruudessa, viimeistään 25-vuotiaana. Tämän aineiston perusteella näytti siltä, että nuorimmalla sukupolvella oli jossain määrin jopa perustellumpia vastauksia kuin vanhemmilla sukupolvilla. Tähän voi vaikuttaa se, että oma lapsuus on nuorimmalla sukupolvella lähempänä kuin vanhemmilla miehillä. Näin omaan kasvatustajatteluun liittyvät asiat muistetaan paremmin ja niitä saatetaan tarkastella jopa kriittisemmin kuin jos omasta lapsuudesta on kulunut jo pitkä aika. Vanhimpien sukupolvien lapsuudenkokemuksia voi värittää oma elämäkokemus ja lojaalius hyvin iäkkäitä tai jo edesmenneitä vanhempia kohtaan.

Nuorimman sukupolven miesten koulutusperusta on myös vankempi ja laajempi kuin vanhemmilla sukupolvilla. Voisikin ajatella, että mitä pidempi koulutus, sitä

enemmän se pääsee muuttamaan yksilön ajatusmaailmaa ja vaikuttamaan yksilön uskomuksiin. Kuten Martin ja Johnson (1992, 106) esittävät, niin hyvin koulutetut vanhemmat käyttävät tarjolla olevaa kirjallisuutta lapsista ja lastenhoidosta paremmin hyödykseen kuin kouluttamattomat vanhemmat. Eräs tämän aineiston nuori mies totesi koulutuksen tuoman tiedon muuttaneen omia näkemyksiään kasvatuksesta ja uskoi niiden yhä muuttuvan. Tätä tukee Palacioksen ja Morenon (1996, 224-234) teoria siitä, että nuoremmat sukupolvet eivät turvaudu vanhempien sukupolvien lailla kulttuurin luomiin arvostuksiin ja uskomuksiin, vaan alkavat kyseenalaistamaan joitakin käytäntöjä. Ninio (1988) uskoo koulutuksella olevan merkittävämpi rooli uskomusten muokkaajana kuin yksilön kulttuurisella taustalla tai hänen kokemuksellaan lastenhoidosta. Vaikka Miller (1988) tuo esille, että isät turvautuvat pikemminkin uskomuksiin eivätkä kokemuksen tai koulutuksen tuomiin tieto-taitoihin, niin tämän aineiston perusteella miehet kuitenkin vastaanottavat uutta tietoa ja muuttavat näin uskomuksiin.

Kolmantena syynä nuorimman sukupolven miesten kasvatususkomusten varmuuteen voi olla se, että miesten kiinnostus lastenhoitoon ja kotiin on jatkuvasti lisääntynyt. Keskimmäisen ja vanhimman sukupolven lasten ollessa pieniä, ei isien aktiivisuus lastenhoidossa ollut vielä kovin suurta (ks. Parke & Stearn 1994). Näillä isillä ei ollut kokemusta lasten kanssa olemisesta eikä isien käsitykset kasvatuksesta ja lapsista olleet kovin syvällisiä tai pikkutarkkoja. Yhteiskunnallinen ilmapiiri on nyt myötämielisempi isyyden kehittymiselle ja se tukee isiä aikaisempaa enemmän osallistumaan arjen lastenhoitoon ja kasvatukseen. Kertooko tämä äitiysmonopolin hiljattaisesta rapautumisesta, jolloin isien rooli nousee kotirintamalla yhä merkittävämmäksi?

Tutkimuksen yksi tärkeimmistä tuloksista oli se, että toisaalta isien ja poikien kasvatusajattelun välillä on tapahtunut jonkinlaista muutosta, mutta toisaalta taas tietyt uskomukset säilyvät yli sukupuolten. Kasvatususkomuksia ei hyväksytä valmiiksi annettuina, vaan niitä halutaan "pureskella" ja muuttaa omien ajatusten mukaisiksi. ~~Esimerkiksi nuori sukupolvi ei nähnyt vanhempien kunnioitusta, työnteon merkitystä~~ ja tyttöjen ja poikien työnjakoa niin selkeänä kuin keskimmäisen ja vanhimman sukupolven miehet. Nuorimmat miehet korostivat Martinin, Halversonin, Wemplerin ja Hollett-Wrightin (1991, 201-207) tutkimien äitien tavoin lapsen omaa aktiivisuutta

kasvatusprosessissa. Nuorimman sekä jossain määrin keskimmäisen sukupolven miehet siirtäisivät osan aikuisen toimivallasta ja vastuusta lapselle sekä antaisi tilaa lapsen ajatuksille ja valinnoille. Ohjeiden ja neuvojen antaminen, rajojen asettaminen sekä kurinpito näyttivät olevan vahvoilla miesten kasvatusajattelussa ja siirtyvän monessa suvussa perintönä sukupolvelta toiselle.

Olellainen tulos kasvatusajattelun siirtymisen kannalta oli se, että tyttöjen ja poikien stereotyyppisten uskomusten siirtyminen isältä pojalle näkyy selvästi tässä tutkimuksessa. Suurimmalla osalla niistä miehistä, jotka uskoivat tyttöjen ja poikien kasvatuksen erilaisuuteen, oli samalla tavoin ajattelevia poikia. Vastaavasti tyttöjen ja poikien samanlaista kasvatusta kannattavien miesten ajatusmalli siirtyi seuraavalle sukupolvelle. Uskomukset sukupuolten erilaisesta kasvatuksesta näyttivät siirtyvän erityisesti keskimmäisen ja nuorimman sukupolven miesten välillä. Vastaavia tuloksia ovat saaneet myös Eminovich, Gaier ja Cronin (1984), joiden mukaan isien stereotyyppiset uskomukset siirtyivät samansisältöisinä seuraavalle sukupolvelle.

Eräässä kolmen sukupolven ketjussa kasvatusajattelun siirtyminen sukupolvelta toiselle näkyi selvästi. Kaikki miehet toivat esille kurinpidon, rehellisyyden sekä oikeudenmukaisuuden merkityksen. Näin selvä kasvatusajattelun siirtyminen liittyi miesten elämäntilanteeseen, koska tässä tapauksessa isoisä, isä ja poika asuivat samassa taloudessa maaseudulla. Tiivis sosiaalinen sidos miesten välillä, sama sosiaalinen ja fyysinen ympäristö sekä itsestäänselvyys siitä, että maatila kulkee suvussa, ovat vahvoja jatkuvuuden ennustajia. Nämä miehet edustivat Acockin (1985, 159) tavoin perinteistä mallia, jossa työnteko ja sen mukana arvot ja asenteet siirtyvät perintönä sukupolvelta toiselle. Oletettavasti tällaisia perheitä on tänä päivänä kaiken kaikkiaan enää hyvin vähän. Vanhempien ammatti ei enää useinkaan siirry suoraan lapselle, vaan lapsilla on mahdollisuus päättää omista tulevaisuudensuunnitelmistaan. Monet nuoret muuttavat opiskelemaan toiselle paikkakunnalle ja näin sosiaalisen ympäristön muutos (esim. maalta kaupunkiin) saattaa olla näkemyserojen yksi kasvattaja. Tämän aineiston pohjalta tähän ei kuitenkaan saatu vahvistusta.

Jatkotutkimusmahdollisuudet

Uskomuksen ja käytännön suhdetta on problematisoitu aikaisemmissa tutkimuksissa, ja niistä saatu ristiriitaisia tuloksia. Jatkossa voisi tutkia sitä, miten vanhempien

uskomukset näkyvät käytännön toiminnassa. Voisi myös keskittyä tutkimaan sitä, onko uskomuksen ja käytännön suhde vahvempi isillä vai äideillä. Olisi mielenkiintoista selvittää sitä, eroavatko isien ja äitien uskomukset toisistaan samassa perheessä ja yleisesti koko kulttuurissa. Tulosten luotettavuuden takaamiseksi voisi tehdä sekä laadullista että määrällistä uskomustutkimusta.

Kasvatususkomukset ovat kulttuurisia konstruktioita, joten niitä voisi verrata eri kulttuurien välillä. Voisi selvittää mitä eroja ja yhtäläisyyksiä eri kulttuurien uskomuksista löytyy ja mistä erot mahtavat johtua.

Pitkittäistutkimuksia on suoritettu hyvin vähän, joten niiden avulla voisi tutkia miten uskomukset muuttuvat esimerkiksi lastenhoidon tuoman kokemuksen ansiosta. Pitkittäistutkimuksella saisi myös luotettavaa tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat uskomusten muuttumiseen ja mitkä puolestaan ehkäisevät muutosta uskomussysteemissä.

LÄHTEET

- Acock, A. C. & Bengtson, V. L. 1980. Socialization and attribution processes: Actual versus perceived similarity among parents and youth. *Journal of marriage and the family*, August, 501-515.
- Acock, A. C. & Fuller, T. 1984. The attitude - behavior relationships and parental influence: Circular mobility on Thailand. *Social Forces* 62 (4), 973-994.
- Acock, A.C. 1985. Parents and their children: the study of intergenerational influence. *Sociology and Social Research* 68 (2), 150 -171.
- Abelson, R. P. 1979. Differences between belief and knowledge systems. *Cognitive Science* 3, 355-366.
- Abelson, R. P. 1986. Beliefs are like possessions. *Journal of the Theory of Social Behavior* 16 (3), 223-250.
- Alasuutari, P. 1994. *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Aldous, J. & Hill, R. 1965. Social cohesion, lineage type, and intergenerational transmission. *Social Forces* 43, 471-482.
- Alessandri, S. M. & Wosniak, R. H. 1987. The child's awareness of parental beliefs concerning the child: a developmental study. *Child Development* 58 (2), 316-323.
- Alessandri, S. M. & Wosniak, R. H. 1991. The child's awareness of adult beliefs concerning the child: the effects of gender and subculture. *Journal of Youth and Adolescence* 20 (1), 1-12.
- Antill, J.K 1987. Parent's beliefs and values about sex roles, sex differences and sexuality. Teoksessa P. Shaver & C. Hendrick (toim.) *Sex and Gender. Review of personality and social psychology* 7. Beverly Hills, California: SAGE, 294-388.
- Bengtson, V. L. & Troll, L. 1978. Youth and their parents: feedback and intergenerational influence in socialization. Teoksessa R. M. Lerner & G. B. Spanier (toim.) *Child influences on marital and family interaction: a life-span perspective*. New York: Academic Press, 215-240.
- Bengtson, V. L., Cutler, N. E., Mangen, D. J. & Marshall V. W. 1985. *Generations*,

- cohorts, and relations between age groups. Teoksessa R. Binstock & E. Shanas (toim.) *Handbook of Aging and the Social Sciences*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Brooks-Gunn, J. 1986. The relationship of maternal beliefs about sex typing to maternal and young children's behavior. *Sex Roles* 14 (1-2), 21-35.
- Bond, L. A., Field Belenky, M., Weinstock, J. S. & Cook, T. 1996. Imagining and Engaging one's children: lessons from poor, rural, new england mothers. Teoksessa S. Harkness & C. M. Super. (toim.) *Parent's Cultural Belief Systems. Their Origins, Expressions, and Consequences*. New York: The Guilford Press, 467-495.
- Cashmore, J. A. & Goodnow, J. J. 1985 Agreement between generations: a two process approach. *Child Development* 56, 493-501.
- Cashmore, J. A. & Goodnow J. J. 1986. Parent-child agreement on attributional beliefs. *International Journal of Behavioral Development* 9, 191-204.
- Campbell, A. F. , Goldstein, S., Schaefer, E. S. & Ramey, C. T. 1991. Parental beliefs and values related to family risk, educational intervention, and child academic competence. *Early Childhood Research Quarterly* 6, 167-182.
- Coe, G., Thornburg, K. R. & Ispa, J. M. 1996. Infant childrearing: beliefs of parents and child care providers. *Child Study Journal* 26 (2), 109-124.
- Coltrane, Scott. 1996. *Family Man. Fatherhood, housework and gender equity*. NY: Oxford University Press.
- Connerton, P. 1989. *How societies remember*. Great Britain: Cambridge University Press.
- Cooke, B. 1991. Thinking and knowledge underlying expertise in parenting: Comparisons between expert and novice mothers. *Family Relations* 40, 3-13.
- Creswell, J. W. 1994. *Research design. Qualitative & quantitative approaches*. Thousand Oaks: SAGE.
- Dansec, E. R. 1997. Parental beliefs on childhood disability: insights on culture, child developmental and intervention. *International Journal of Disability, Development and Education* 44 (1), 41-52.
- Dunham, C. C. & Bengtson, V. L. 1986. Conceptual and theoretical perspectives on generational relations. Teoksessa N. Danan, A. L. Greene & H. W. Reese. *Life-*

- Span *Developmental Psychology: Intergenerational Relations*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1-27.
- Eccles, J. S., Jacobs, J. E. & Harold, R. D. 1990. Gender role stereotypes, expectancy effects, and parent's socialization of gender differences. *Journal of Social Issues* 46 (2), 183-201.
- Elder, G. H. Jr., Gaspi, A. & Downey, G. 1986. Problem behavior and family relationships: Life-course and intergenerational themes. Teoksessa A. M. Sorenson, F. E. Weinert & L. R. Sherrod (toim.) *Human Development and The Life-Course: Multidisciplinary Perspectives*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 293-340.
- Emihovich, A. C., Gaier, E. L. & Cronin, N. C. 1984. Sex role expectations changes by fathers and for their sons. *Sex Roles* 11 (9/10), 861-868.
- Emiliani, F. & Molinari, L. 1988. What everybody knows about children: Mother's ideas on early childhood. *European Journal of Education* 3 (1), 19-31.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fagot, B. I., Leinbach, M. D & O'Boyle, C. 1992. Gender labeling, gender stereotyping, and parenting behaviors. *Developmental Psychology* 28 (2), 225-230.
- Fielding, N. 1996. *Qualitative interviewing*. Teoksessa N. Gilbert (toim). *Researching social life*. London: SAGE, 135-153.
- Galper, A., Wigfield, A. & Seefeldt, C. 1997. Head start parent's beliefs about their children's abilities, task values, and performances on different activities. *Child Development* 68, 897-907.
- Glass, J., Bengtson, V. L. & Dunham, C. C. 1986. Attitude similarity in three-generational families: socialization, status inheritance, or reciprocal influence? *American Sociological Review* 51, 685-698.
- Goodnow, J.J. 1988. Parents ideas and feelings: models and methods from developmental and social psychology. *Child Development* 59 (1), 286-320.
- Goodnow, J.J. & Collins, W.A. 1990. *Development according to parents. The nature, sources and consequences of parent's ideas*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Goodnow, J. J. 1992. Parent's ideas, children's ideas: correspondence and divergence.

- Teoksessa I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (toim.) Parental Belief Systems. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 293-317.
- Goodnow, J. 1996. From household practices to parent's ideas about work and interpersonal relationships. Teoksessa S. Harkness & C. M. Super (toim.) Parent's Cultural Belief Systems. New York: The Guilford Press, 313-344.
- Gubrium, J. F. & Holstein, J. A. 1990. What is Family? Mayfield: Mountain view.
- Hagestad, G. O. 1981. Problems and promises in the social psychology of intergenerational relations. Teoksessa R. W. Fogel, E. Hatfield, S. B. Kiesler & E. Shanas (toim.) Aging, Stability and Change in the Family. New York: Academic Press, 11-46.
- Hagestad, G. O. 1984. The continuous bond: a dynamic multigenerational perspective on parent-child relations between adults. Teoksessa M. Perlmutter (toim.). Minnesota Symposium on Child Psychology. New York: Erlbaum, 129-158.
- Haight, W., Parke. R.D. & Black. J.E. 1997. Mother's and father's belief about and spontaneous participation in their toddler's pretend play. Merrill-Palmer Quarterly 43 (2), 271-290.
- Harkness, S. & Super, C. M. 1996. Introduction. Teoksessa S. Harkness & C. M. Super. (toim.) Parent's Cultural Belief Systems. Their Origins, Expressions, and Consequences. New York: The Guilford Press, 1-23.
- Henshaw, A. 1992. Skipping for girls: children's perceptions of gender roles and gender preferences. Educational Research 34 (3), 229-236.
- Hess, B.B. & Waring, J. M. 1978. Parent and child in later life: rethinking the relationship. Teoksessa R. M. Lerner & G. B. Spanier (toim.) Child influences on marital and family interaction: a life-span perspective. New York: Academic Press. 241-268.
- Hill, R., Foote, N., Aldous, J. Carlson, R. & MacDonald, R. 1970. Family development in three generations. A longitudinal study of changing family patterns of planning and achievement. Cambridge: Schenkman Publishing Company.
- Himmelstein, S., Graham, S. & Weiner, B. 1991. An attributional analysis of maternal beliefs about the importance of child-rearing practices. Child Development 62, 301-310.
- Hirsjärvi, S & Hurme H. 1982. (2.painos) Teemahaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, S. & Perälä-Littunen, S. 1998. Parental child-rearing beliefs. Review of articles in educational journals. *Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen julkaisuja* 7.
- Holden, G. W. & Zambarano R. J. 1992. Passing the rod: Similarities between parents and their young children in orientations toward physical punishment. Teoksessa I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 143-172.
- Holden, G. W. 1988. Adult's thinking about a child-rearing problem: effects of experience, parental status and gender. *Child Development* 59 (2), 1623-1632.
- Holloway, S. D. 1986. The relationship of mother's beliefs to children's mathematics achievement: some effects of sex differences. *Merrill Palmer Quarterly* 32 (3), 231-250.
- Holloway, S. D. & Hess, R. D. 1982. Causal explanations for school performance: contrasts between mothers and children. *Journal of Applied Developmental Psychology* 3, 319-327.
- Hunt, J. McV. & Paraskevopoulos J. 1980. Children's psychological development as a function of the inaccuracy of their mothers' knowledge of their abilities. *The Journal of Genetic Psychology* 136, 285-198.
- Hurme, H. 1988. Child, mother and grandmother. University of Jyväskylä. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 64.
- Jackson, J. S. & Hatchett, S. J. 1986. Intergenerational research: methodological considerations. Teoksessa ? *Life-Span Developmental Psychology: Intergenerational Relations*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 51 - 76.
- Kertzer, D.I. 1983. Generation as a sociological problem. Teoksessa: R. H. Turner (toim.) *Annual Review of Sociology* 9, 125-149.
- Kemppainen, J. 1992. Vanhemmat kurinpitäjinä. Miten vanhemmat palkitsevat ja rankaisevat lastaan? Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- King, V. & Elder, G. H. 1995. American children view their grandparents: Linked lives across three rural generations. *Journal of Marriage and the Family* 57, 165-178.
- King, V. & Elder, Jr. G.H. 1997. The legacy of grandparenting: childhood experiences with grandparents and current involvement with grandchildren. *Journal of*

- Marriage and Family 59, 848-859.
- Kvale, S. 1996. Interviews. An introduction to qualitative research interviewing. Thousand Oaks, CA: SAGE
- Lamb, M. E. & Sternberg K. J. 1992. Sociocultural perspectives on parental care. Teoksessa M. E. Lamb, K. J. Sternberg, C-P. Hwang & A. G. Broberg. (toim.) Child care in context. Cross-cultural perspectives. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1-26.
- Leung, J. J. 1990. Aspiring parent's and teacher's academic beliefs about young children. *Sex Roles: a Journal of Research* 23 (1-2), 83-90.
- LeVine, R. A. 1974. Parental goals: A cross cultural view. *Teachers college record* 76 (2), 226-239.
- Lupton, D. & Barclay, L. 1997. *Constructing Fatherhood*. London: SAGE.
- Martin, C. A. & Johnson, J. E. 1992. Children's self-perceptions and mothers beliefs about development and competencies. Teoksessa I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 95-113.
- Martin, P., Halverson, C.F., Wampler, K.S. & Hollett-Wright, N. 1991. Intergenerational differences in parenting styles and goals. *International Journal of Behavioral Development* 14 (2), 195-207.
- Mason, J. 1996. *Qualitative researching*. London: SAGE.
- McGillicuddy-DeLisi, A. V. 1982a. Parental beliefs about developmental processes. *Human Development* 25, 192-200.
- McGillicuddy-DeLisi, A. V. 1982b. The relationship between parent's beliefs about development and family constellation, socioeconomic status, and parents' teaching strategies. Teoksessa L. M. Laosa & I. E. Sigel (toim.) *Families as learning environments for children*. New York: Plenum Press, 261-299.
- McGillicuddy-DeLisi, A. V. 1992. Parent's Beliefs and Children's Personal-Social Development. Teoksessa: Sigel, I. E. McGillicuddy-DeLisi, A. V. & Goodnow, J. J. (toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 115-142.
- McGillicuddy-DeLisi, A. V. & Subramanian, S. 1996. How do children develop knowledge? Belief of tanzanian and american mothers. Teoksessa S. Harkness

- & C. M. Super. (toim.) *Parent's Cultural Belief Systems. Their Origins, Expressions, and Consequences*. New York: The Guilford Press, 143-168.
- McGuire, J. 1988. Gender stereotypes of parents with two-year-olds and beliefs about differences in behavior. *Sex Roles: A Journal of Research* 19 (3-4), 233-240.
- Miller, S. A. 1986. Parents' beliefs about their children's cognitive abilities. *Developmental Psychology* 22 (2), 276-284.
- Miller, S.A. 1988. Parent's beliefs about their children's cognitive development. *Child Development* 59 (1), 259-285.
- Miller, S. A., Davis, T. L., Wilde, C. A., & Brown, J. 1993. Parent's knowledge of their children's preferences. *International Journal of Behavioral Development* 16 (1), 35-60.
- Mize, J., Pettitt, G.S. & Brown, E.G. 1995. Mother's supervision of their children's peer play: relations with beliefs, perceptions and knowledge. *Developmental Psychology* 31 (2), 311-321.
- Mills, R. S. C. & Rubin, K. H. 1990. Parental beliefs about problematic social behaviors in early childhood. *Child Development* 59, 259-285.
- Musun-Miller, L. & Blevins-Knabe, B. 1998. Adults' beliefs about children and mathematics: how important is it and how do children learn about it? *Early Development and Parenting* 7, 191-202.
- Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 42-59.
- Nisbett, R. & Ross, L. 1980. *Human inference: Strategies and shortcomings of social judgement*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Ninio, A. 1988. The effects of cultural background, sex, and parenthood on beliefs about the timetable of cognitive development in infancy. *Merrill-Palmer Quarterly* 34 (4), 369-388.
- Nespor, J. 1987. The role of beliefs in the practise of teaching. *Curriculum studies* 19 (4), 317-328.
- Nurminen, E. & Roos, J. P. 1992. Models of parenting: Between generation and classes. Teoksessa *European parents in the 1990s*, 123-154.
- Pajares, M. F. 1992. Teacher's beliefs and educational research: cleaning up a messy

- construct. *Review of Educational Research* 62 (3), 307-332.
- Palacios, J. 1990. Parent's ideas about the development and education of their children. Answers to some questions. *International Journal of Behavioral Development* 13 (2), 137-155.
- Palacios, J., Gonzales, M-M. & Moreno, M-C. 1992. Stimulating the child in the zone of proximal development: The role of parent's ideas. Teoksessa I. E Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 71-94
- Palacios, J. & Moreno, M. C. 1996. Parents' and adolescents' ideas on children: Origins and transmission of intracultural diversity. Teoksessa S. Harkness & C. M. Super. *Parent's Cultural Belief Systems*. (toim.) Their Origins, Expressions, and Consequences. New York: The Guilford Press, 215-253.
- Parke, R. D. & Stearn, P. N. 1994. Fathers and child rearing. Teoksessa G. H. Elder, J. Modell & R. D. Parke. *Children in time and place*. USA: Cambridge University Press, 147-170.
- Parsons Eccles, J., Adler, T. F. & Kaczala, C. M. 1982. Socialization of achievement attitudes and beliefs: Parental influences. *Child Development* 53, 310-321.
- Patton, M. Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2. Painos. United States of America: Sage Publications.
- Pehkonen, E. 1995. Pupils' view of mathematics. Initial report for an international comparison project. University of Helsinki. Department of teacher education. Research Report 152.
- Roberto, K. A. & Stroes, J. 1992. Grandchildren and grandparents: roles, influences, and relationships. *International Journal of Aging and Human Development* 34 (3), 227-239.
- Rokeach, M. 1970. (3. painos) *Beliefs, attitudes and values*. Pennsylvania: Jossey Bass.
- Roos, J. P. 1988. *Elämäntavasta elämäkertaan*. Jyväskylä: Gummerus.
- Rosow, I. 1978. What is cohort and why? *Human Development* 21, 65-75.
- Rossi, A. S. & Rossi, P. H. 1990. ~~Of Human Bonding. Parent-Child Relations Across~~ the Life Course. New York: Aldine de Gruyter.
- Rubin, H. J. & Rubin, I. S. 1995. *Qualitative Interviewing. The art of hearing data*. Thousand Oaks: SAGE.

- Rubin, K. H. & Mills, R. S. L. 1992. Parent's thoughts about children's socially adaptive and maladaptive behaviors: Stability, change and individual differences. Teoksessa I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 41-69.
- Russell, A. & Russell, G. 1982. Mother, father, and child beliefs about child development. *Journal of Psychology* 110 (2), 297-306.
- Russell, A & Russell, G. 1988. Mothers' and fathers' explanations of observed interactions with their children. *Journal of Applied Developmental Psychology* 9 (4), 421-440.
- Sigel, I. E. 1985. A conceptual analysis of beliefs. Teoksessa I. E. Sigel (toim.) *Parental belief system. A psychological consequences for children*. Hillsdale: LEA, 345-371.
- Sigel, I. E. 1992. The belief-behavior connection: A resolvable dilemma? Teoksessa I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-DeLisi & J. J. Goodnow. (Toim.) *Parental Belief Systems*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 433 - 456.
- Sigel, I. E. & Kim, M-I. 1996. The answer depends on the question: A conceptual and methodological analysis of a parent belief-behavior interview regarding children's learning. Teoksessa S. Harkness & C. M. Super. (toim.) *Parent's Cultural Belief Systems. Their Origins, Expressions, and Consequences*. New York: The Guilford Press, 83 -120.
- Simons, R. L., Whitbeck, L. B., Conger, R. D. & Chyi-In, W. 1991. Intergenerational transmission of harsh parenting. *Developmental Psychology* 27 (1), 159-171.
- Simons, R. L., Beaman, J., Conger, R.D. & Chao, W. 1993. Childhood experience, conceptions of parenting, and attitudes of spouse as determinants of parental behavior. *Journal of Marriage and the Family* 55, 91-106.
- Sonuga-Barke, E. J., & Balding, J. 1993. British parents' beliefs about the causes of three forms of childhood psychological disturbance. *Journal of Abnormal Child Psychology* 21(4), 367-376.
- Staples, R. & Smith, J. W. 1954. Attitudes of grandmothers and mothers toward child rearing practices. *Child Development* 25 (2), 91-97.
- Suutama, T. 1986. Elämänvoimaa sukupolvien yhteistyöstä. Tutkimus kahden, kolmen

ja neljän sukupolven välisestä vuorovaikutuksesta sekä sen merkityksestä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton raportti A49.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä Oy.

Thompson, A. G. 1992. Teachers' beliefs and conceptions: A synthesis o the reseach. Teoksessa D. A. Grouws (toim.) Handbook of research on mathematics teaching and learning. New York: Macmillan, 127-146.

Varis, E. 1996. Äitien uskomuksia hyvästä vanhemmuudesta lineaarisin ja kohorttisukupolvin tarkasteltuna. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

OPPIMISTEHTÄVÄ 4

Oppimistehtävän tavoite:

- Perehtyä kasvatustieteelliseen tutkimukseen.
- Tutustua teemahaastatteluun tiedonhankintamenetelmänä.
- Harjoitella tutkimuksen toteutusta, tiedonhankintaa ja raportointia.
- Pohtia tämän tutkimuksen tutkimusotetta ja -menetelmiä.

Oppimistehtävä on pienimuotoinen haastattelututkimus ja tutkimuksen kohteena ovat kasvatustieteelliset menetelmät, tyttöjen ja poikien kasvatustieteet sekä kasvatustieteellisten menetelmien ja sanontojen siirtyminen sukupolvelta toiselle.

Tutkimuksen taustaa:

Ihmisen jokapäiväiseen puheeseen sisältyy monenlaisia lasten kasvatukseen liittyviä mielipiteitä, uskomuksia ja ajatuksia. Osa näistä ajatuksista ja uskomuksista on mahdollisesti kiteytynyt sanonnaksi, (esimerkiksi: "Pojasta tuhannen hyöty, työstä kahen vahinko" tai "Harjoitus tekee mestarin"). Tarkoituksena on nyt tavoittaa ja tallentaa tällaisia arkisia käsityksiä, toimintaohjeita, ajatelmia ja sanontoja.

Menettele seuraavasti: Haastattele kolmea toisilleen sukua olevaa henkilöä, (joista vanhin on kasvattanut keskimmäisen sukupolven jäsenen ja tämä taas nuorimman, siis, esimerkiksi poika - isä - isoisa). Koska tarkoituksena on tutkia kasvatustieteellisen siirtymistä sukupolvelta toiselle, haastateltavien henkilöiden välillä pitäisi olla jonkinlainen "kasvatussuhde". Nauhoita haastattelut.

1. VAIHE. Valitse perhe, jossa on elossa kolme sukupolvea. Sukupolviketjun nuorimman edustajan pitää olla 18-30 vuotias. Voit mielellään valita oman sukusi.

2. VAIHE. Jos valitset tutkimuskohteeksi oman sukusi, kirjoita ensin itse lyhyet vastaukset alla olevien haastatteluteemojen kysymyksiin. Haastattele sitten nauhuria apuna käyttäen sukusi kaksi henkilöä, (siis esimerkiksi äitisi ja isoäitisi tai aikuinen lapsesi ja isäsi). Jos valitset muun kuin oman sukusi, haastattele valitsemäsi sukupolviketjun kolme jäsentä. Jos tehtävä tehdään parityönä, voi toinen jäsen esimerkiksi tehdä haastattelut ja toinen purkaa aineiston.

Oheisena on neljä haastatteluteemaa ja kysymyksiä, joita voi käyttää haastattelussa apuna. Kysymysten tarkoituksena on virittää ajatuksia ja kokemuksia kasvatuksesta. Useimmat ihmiset tarvitsevat aikaa asioiden pohtimiseen, joten etene rauhallisesti temasta toiseen. Älä johdattele, vaan anna haastateltavan kertoa, mitä hän ajattelee.

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla

Haastatteluteemat ja kysymykset:

1. Sukupuolierot kasvatuksessa. Jotkut ajattelevat, että poikia on kasvatettava eri tavalla kuin tyttöjä. Mitä sinä ajattelet tästä asiasta? Mistä tyttöjen ja poikien kasvatuksen erot mielestäsi johtuvat?
2. Kasvatuksen keinot ja menettelyt. Joskus sanotaan leikkillisesti, että parhaita lapsen kasvatukseen ovat lahjonta, uhkaus ja kiristys. Minkälaisia keinoja sinä käytät? (vanhin haastateltava: käytit?, nuorin haastateltava:käyttäisit? Vaihtelevatko (vaihtelivatko) keinosi lapsen mukaan? Miksi jokin keino tehoaa (tehosi) ja toinen ei?
3. Kasvatusmenettelyjen siirtyminen sukupolvelta toiselle. Miten sinua on neuvottu, ohjattu, palkittu ja rangaistu? Miten itse toimit kasvatelijana?
4. Kasvatussanonnat, kansanviisaudet ja arkiuskomukset. Muistatko joitain tyttöjen ja poikien kasvatukseen liittyviä sanontoja? Entä lasten kasvattamisen keinoihin? Uskotko itse niihin? Muistatko kuka lähisukulaisistasi olisi käyttänyt niitä?

3. VAIHE. Pura haastattelut tekstiksi sananasaisesti mitään sanontoja tai murreilmaisuja muuttamatta. Tätä puhutun tekstin kirjoittamista sanotaan litteroimiseksi. Merkitse litteroinnin alkuun haastateltavan sukupuoli, etunimi, ikä (muista myös oma ikäsi), sukulaisuussuhde kyseisessä suvussa, asuinpaikka: maaseutu/kaupunki ja lääni. Esimerkiksi: nainen, Eeva, 72, äidinäiti (huom. ei pelkkä isoäiti), maaseutu, Kymen lääni. Jos haastateltava innostuu kertomaan pitkiä tarinoita "asian vierestä", voit jättää ne litteroimatta ja merkitä puuttuvat kohdat perättäisillä pisteillä.

4. VAIHE. Analysoi litteroitua aineistoa. Etsi tekstistä ydinasiat ja alleviivaa ne. Kokoa ydinasiat luetteloksi kysymyksittäin. Älä tässä vaiheessa muuta haastateltaviesi tekstiä kirjakielen mukaiseksi. Jos epäilet, että jokin sana tai ilmaisu ei ole ymmärrettävä perhepiirin tai murrealueen ulkopuolella, voit "suomentaa" sanan sulkeisiin. Vertaile eri sukupolvien tuottamia tuloksia.

5. VAIHE. Luonnehdi tämän tyyppistä tutkimusta.

- millaista tutkimusotetta tässä tutkimuksessa voitaisiin käyttää?
- voisiko tekemäsi tutkimus olla kvalitatiivinen vai kvantitatiivinen? Empiirinen vai ei-empiirinen? Miksi? Perustele.

6. VAIHE. Lähetä litteroitu teksti, analyysisi ja luonnehdintasi (vaiheet 3, 4 ja 5) tutkimuksesta lehtorille. Litteroituja tekstejä, analyysia ja luonnehdintaa ei palauteta, joten ota halutessasi itsellesi kopiot.

Tulokset ja litteroidut tekstit talletetaan Suomalaisen kasvatuksen perinteitä ja nykysäilyä koskevaan arkistoon Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitokselle. Tätä arkistoa voidaan myöhemmin käyttää tutkimustarkoituksiin. Aineistoa käyttävät tutkijat sitoutuvat toimimaan tutkimuseettisen toimikunnan sääntöjen mukaisesti, joten vastaajien intymiteettisuoja ei rikota.

Suoritustapa:
yksilö- tai parivastaus

Tehtävään sopiva lisämateriaali:

- * Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- * Hirsjärvi, S. et al. 1992. Tutkimus ja sen raportointi. Helsinki: Kirjayhtymä.
- * "Juniorista senioriin"-kasettisarja, osa 2: Isä, poika, vanhemmuus, Jouko Huttunen.
- * Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:43. Turku: Painosalama Oy.
- * Virtanen, L. 1994. Arjen uskomukset. Punatukkaiset ovat intohimoisia. Porvoo: WSOY.